

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**COVID-19 SALGINININ KAMUSAL ALAN ARAZİ KULLANIMINA
ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emine Özlem ÖZBİLEN

Kentsel Tasarım Anabilim Dalı

Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Programı

TEMMUZ 2021

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**COVID-19 SALGINININ KAMUSAL ALAN ARAZİ KULLANIMINA
ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Emine Özlem ÖZBİLEN
(519171031)**

Kentsel Tasarım Anabilim Dalı

Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet OCAKÇI

TEMMUZ 2021

İTÜ, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün 519171031 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Emine Özlem ÖZBİLEN, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “COVID-19 SALGINININ KAMUSAL ALAN ARAZI KULLANIMINA ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ”başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Mehmet OCAKÇI**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Prof. Dr. Handan TÜRKOĞLU**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Seda BOSTANCI
Namık Kemal Üniversitesi

Teslim Tarihi : 11 Haziran 2021
Savunma Tarihi : 02 Temmuz 2021

Dostluk ve Sevgiye,

ÖNSÖZ

Hedeflerimi gerçekleştirmem için beni her zaman cesaretlendiren sevgili ailem ve tez sürecimde benden hoşgörü ve desteğini esirgemeyen saygıdeğer Prof. Dr. Mehmet OCAKÇI'ya teşekkürlerimle.

Temmuz 2021

E. Özlem ÖZBİLEN
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xv
ÖZET.....	xix
SUMMARY	xxi
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Çalışmanın Amacı, Araştırma Soruları ve Hipotezleri	3
1.2 Çalışmanın Yöntemi.....	3
1.3 Kapsam.....	5
1.4 Çalışmanın Sınırları.....	6
2. KAMUSAL ALAN VE KAMUSAL ALAN KULLANIMINI ETKİLEYEN SALGIN HASTALIKLAR.....	7
2.1 Kamusal Alanı Oluşturan Unsurlar ve Kamusal Alanın Nitelikleri.....	7
2.2 Günlük Yaşam Aktiviteleri ve Ritüeller, Üçüncül Mekân	12
2.3 Kamusal Mekân Kapsamında Yayalaştırılmış Caddeler.....	14
2.4 Salgın Hastalıklar ve Önlemlerinin Kamusal Alan Kullanımı Üzerindeki Etkilerinin Tarihi Gelişim Sürecinde İncelenmesi	18
2.5 COVID-19 Salgınının Gelişimi.....	26
2.6 COVID-19 Salgın Sürecinde Kamusal Alanda Yapılan Tasarım Örnekleri....	31
2.7 Bölüm Sonucu	35
3. İSTANBUL'DA YAYALAŞTIRILMIŞ CADDELER ÜZERİNDE UYGULANAN KISITLAMALARIN ARAZİ KULLANIMI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN ARAŞTIRILMASI.....	37
3.1 Araştırmanın Yöntemi.....	37
3.2 Araştırma Alanı Bulguları	41
3.2.1 Fahri Korutürk (İstasyon)& Ebuzziya Caddesi.....	41
3.2.2 General Asım Gündüz (Bahariye) Caddesi.....	49
3.2.3 Bağdat Caddesi	58
3.2.4 Arazi kullanım yoğunluğu üzerindeki değişimlerin incelenmesi	67
3.3 Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi	72
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	77
KAYNAKLAR	81
ÖZGEÇMİŞ.....	89

KISALTMALAR

AAA	: American Anthropological Association
CDC	: Centers for Disease Control and Prevention
COVID-19	:Yeni Koronavirüs Hastalığı
DNA	:Deoksiribo Nükleik Asit
DSÖ	:Dünya Sağlık Örgütü
HIV	:Human Immunodeficiency Virus
İBB	:İstanbul Büyükşehir Belediyesi
MERS-CoV	:Middle East Respiratory Syndrome Coronavirus
MHLW	: Ministry of Health, Labour and Welfare of Japan
MÖ/MS	:Milattan Önce / Milattan Sonra
OECD	:Organisation for Economic Co-operation and Development
WHO	: World Health Organization
WTO	: World Trade Organization

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1 : COVID-19 Önleme Stratejileri (Bereitschaft, 2020).	30
Çizelge 3.1 : Fahri Korutürk (İstasyon) &Ebuzziya Caddesi Pandemi Süreci 2021 Yılına Ait Arazi Kullanım Tablosu.	44
Çizelge 3.2 : Fahri Korutürk (İstasyon) ve Ebuzziya Caddesi Pandemi Öncesi 2020 Yılına Ait Arazi Kullanım Tablosu (Özkan, 2020).	46
Çizelge 3.3 : Asım General Gündüz (Bahariye) Caddesi Pandemi Süreci 2021 Yılına Ait Arazi Kullanım Tablosu.	53
Çizelge 3.4 : Asım General Gündüz (Bahariye) Caddesi Pandemi Öncesi 2020 Yılına Ait Arazi Kullanım Tablosu (Özkan, 2020).	55
Çizelge 3.5 : Bağdat Caddesi Pandemi Süreci 2021 Yılına Ait Arazi Kullanım Tablosu.....	62
Çizelge 3.6 : Bağdat Caddesi Pandemi Öncesi 2020 Yılına Ait Arazi Kullanım Tablosu (Cushman & Wakefield, 2020).	64
Çizelge 3.7 : Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddeleri 2021 Yaya Sayım Verileri.	67
Çizelge 3.8 : Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddeleri Aralık 2017 Yaya Sayım Verileri (Ahmetreisoglu, 2017).	68
Çizelge 3.9 : General Asım Gündüz Caddesi 2021 Yaya Sayım Verileri.	69
Çizelge 3.10 : General Asım Gündüz Caddesi 2018 Yaya Sayım Verileri (Küçükyağcı, 2018).	69
Çizelge 3.11 : Bağdat Caddesi 2021 Yılı Yaya Sayım Verileri.	71
Çizelge 3.12 : Bağdat Caddesi 2018 Yılı Yaya Sayım Verileri (Cushman & Wakefield, 2018).	71

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1 : Tezin Akış Şeması.....	4
Şekil 1.2 : Tezin Kapsamı.....	5
Şekil 2.1 : Maslow İhtiyaçlar Piramidi ve Kamusal Alan.	10
Şekil 2.2 : Kişisel Alan Sınırları (Hall, E. T. ,1990).....	11
Şekil 2.3 : Kamusal-Özel Alan İlişkisi (Erdönmez,2005).	11
Şekil 2.4 : Yoğunluğun sosyal etkileşimle ilişkisi (Gehl,2011).	12
Şekil 2.5 : Fiziksel Çevrenin Kalitesi (Gehl,2011).....	13
Şekil 2.6 : Bir alanın popülerliği ve kapsayıcılığının üç temel göstergesi (Mayor of London, 2007).....	13
Şekil 2.7 : Yayalaştırma sürecine basamak oluşturan gelişmeler (Kavi,2003)	15
Şekil 2.8 : Başarılı yayalaştırılmış caddelerin nitelikleri (Fadda,2017).	16
Şekil 2.9 : Yayalaştırmada rol oynayan aktörler (Blaga,2013).	18
Şekil 2.10 : Salgın Hastalıkların Gelişimi (Wallace, 2020,Telif Hakları Gabrielle Rodriguez'e aittir).....	19
Şekil 2.11 : Miletus (Wycherley,1962).	20
Şekil 2.12 : Bahçe Şehir Hareketi.(Howard,1898)	23
Şekil 2.13 : İspanyol Gribi (Windsor Star Arşivi,1918).....	24
Şekil 2.14 : En ölümcül pandemi olayları (Gelaw, 2020).	25
Şekil 2.15 : DSÖ COVID-19 Vaka Yayılım Haritası, (Url-1).	26
Şekil 2.16 : COVID-19 Salgını'nın ortaya çıkış süreci (DSÖ resmi sitesi verileri ile oluşturulmuştur) (Url-2).	27
Şekil 2.17 : DSÖ-Bildirilen vaka sayısı (Url-3).	27
Şekil 2.18 : DSÖ Bölgesel Durum Raporu (Url-5).....	30
Şekil 2.19 : 'Urban Sun' Kentsel Tasarım Projesi (Url-6).	31
Şekil 2.20 : Tampa Ekonomik İyileştirme Stratejisi (Url-8).	32
Şekil 2.21 : Furnish Proje Uygulama Örnekleri(Url-9).....	32
Şekil 2.22 : StoDistanta Enstelasyon Uygulaması (Url-10).	33
Şekil 2.23 : Amphitheatre,Bogota (Url-11).	33
Şekil 2.24 : Kalaw'da bir sokak pazarı (Url-12,Aung,2020).	34
Şekil 3.1 : Araştırmanın Yöntem Şeması.	38
Şekil 3.2 : Seçilen Araştırma Alanları (Url-13).....	39
Şekil 3.3 : Seçilen Alanların Gözlem Verilerine Göre Karşılaştırılması.....	39
Şekil 3.4 : OECD Hizmet Sınıflaması (OECD, 2006).....	40
Şekil 3.5 : Eski Bakırköy Fotoğrafları. (URL-15&16).....	41
Şekil 3.6 : Fahri Korutürk& Ebuzziya Caddeleri Odak Noktaları. (Google Earth'den yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.).....	42
Şekil 3.7 : Fahri Korutürk (İstasyon) Caddesi Kesiti.	43
Şekil 3.8 : Fahri Korutürk (İstasyon) Caddesi Genel Görünümü. (Fotoğraf yazar tarafından çekilmiştir.).....	43
Şekil 3.9 : Fahri Korutürk (İstasyon) Caddesi Kullanıcı Aktiviteleri Gözlem Şeması.....	43
Şekil 3.10 : Fahri Korutürk(İstasyon) ve Ebuzziya Caddesi Aktivite Gözlem Haritası.....	44

Şekil 3.11 : Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddesi Arazi Kullanım Çeşitliliği.	45
Şekil 3.12 : Fahri Korutürk&Ebuzziya Caddesi Arazi Kullanım Yüzde Oranları. ...	45
Şekil 3.13 : Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddesi Kısıtlama Öncesi ve Sonrası Değişim Tablosu.	46
Şekil 3.14 : Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddesi Hizmet Sınıf Dağılımı Değişimi Tablosu.....	47
Şekil 3.15 : Fahri Korutürk ve Ebuzziya Caddesi Arazi Kullanım Haitası.	48
Şekil 3.16 : Bahariye Fotoğrafları (Url-17).	49
Şekil 3.17 : Bahariye Caddesi , Altıyol, 1955 (Şenkaynak,2010).	50
Şekil 3.18 : Asım General Gündüz (Bahariye) Caddesi Odak Noktaları.(Google Earth'den yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.).....	50
Şekil 3.19 : Asım General Gündüz (Bahariye) Caddesi Kullanıcı Aktiviteleri Fotoğrafları.(Fotoğraflar yazar tarafından çekilmiştir.).....	51
Şekil 3.20 : Asım General Gündüz (Bahariye) Caddesi Kesiti.....	51
Şekil 3.21 : Asım General Gündüz (Bahariye) Caddesi Kullanıcı Aktiviteleri Gözlem Şeması.	52
Şekil 3.22 : General Asım Gündüz Caddesi Görsel Haritalama.....	52
Şekil 3.23 : General Asım Gündüz Caddesi Arazi Kullanım Çeşitliliği Dağılımı. ..	54
Şekil 3.24 : General Asım Gündüz Caddesi Arazi Kullanım Yüzde Oranları.	54
Şekil 3.25 : General Asım Gündüz Caddesi Kısıtlama Öncesi ve Sonrası Değişim Tablosu.....	55
Şekil 3.26 : General Asım Gündüz Caddesi Hizmet Sınıf Dağılım Değişimi Tablosu.	56
Şekil 3.27 : General Asım Gündüz Caddesi (Bahariye) Arazi Kullanım Haritası.....	57
Şekil 3.28 : Bağdat Caddesi Fotoğrafları. (Url-18)	58
Şekil 3.29 : Bağdat Caddesi Odak Noktaları. (Google Earth'den yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.).....	59
Şekil 3.30 : Bağdat Caddesi Kullanıcı Aktiviteleri. (Fotoğraflar yazar tarafından çekilmiştir.).....	60
Şekil 3.31 : Bağdat Caddesi Kesiti.	60
Şekil 3.32 : Bağdat Caddesi Kullanıcı Aktiviteleri Gözlem Şeması.	61
Şekil 3.33 : Bağdat Caddesi Görsel Aktivite Haritası.	61
Şekil 3.34 : Bağdat Caddesi Arazi Kullanım Çeşitliliği Dağılımı.	63
Şekil 3.35 : Bağdat Caddesi Arazi Kullanım Yüzde Oranları.	63
Şekil 3.36 : Bağdat Caddesi Kısıtlama Öncesi ve Sonrası Değişim Tablosu.	65
Şekil 3.37 : Bağdat Caddesi Hizmet Sınıf Dağılım Değişimi Tablosu.....	65
Şekil 3.38 : Bağdat Caddesi Arazi Kullanım Haritası. .. Error! Bookmark not defined.	
Şekil 3.39 : Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddeleri Yaya Sayım Noktaları.....	67
Şekil 3.40 : Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddeleri Pandemi Öncesi ve Pandemi Sürecindeki Yaya Yoğunluğu Değişim Grafiği.	68
Şekil 3.41 : General Asım Gündüz Caddesi Yaya Sayım Noktaları.	69
Şekil 3.42 : General Asım Gündüz Caddesi Pandemi Öncesi ve Pandemi Sürecindeki Yaya Yoğunluğu Değişim Grafiği.	70
Şekil 3.43 : Bağdat Caddesi Yaya Sayım Noktaları.	70
Şekil 3.44 : Bağdat Caddesi Pandemi Öncesi ve Pandemi Sürecindeki Yaya Yoğunluğu Değişim Grafiği.	71
Şekil 3.45 : Pandemi Kısıtlamaları Öncesindeki Örneklem Alanlar Arazi Kullanım Dağılımları.	72
Şekil 3.46 : Pandemi Kısıtlamaları Sürecindeki Örneklem Alanlar Arazi Kullanım Dağılımları.	72
Şekil 3.47 : OECD Hizmet Sınıflarında Yaşanan Değişimlerin Karşılaştırılması. ...	73

Şekil 3.48 : Yaya Kullanım Yoğunluğunda Yaşanan Değişimlerin Karşılaştırılması.74

COVID-19 SALGINININ KAMUSAL ALAN ARAZİ KULLANIMINA ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Kamusal alanlar, bir toplumun bağ kurmasında ve bireyin sosyal ihtiyaçlarını karşılamasında çok önemli unsurlardır. 2019 Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan COVID-19 virüsü tüm Dünya'ya yayılarak küresel bir salgına neden olmuştur. Bu salgın ekonomik, sosyal ve çevresel etkilere neden olmakla birlikte, Kamusal alanda arazi kullanımı açısından bakıldığında, sosyal yaşamı yakından ilgilendiren kamusal alan üzerinde birçok sınırlamalara neden olmuştur. Hastalığın bulaşmasına ortam hazırlayan bireyler arası etkileşim en aza indirilerek kamusal alanlara kısıtlamalar getirilmiş ve kamusal alan kullanımları engellenmiştir.

Çalışmanın amacı uygulanan kısıtlamaların İstanbul ili sınırları içerisinde seçilen kamusal alanlardaki arazi kullanım çeşitliliğine ve kullanıcı yoğunluğuna olan etkisini araştırmaktır.

Tez çalışması kapsamında kamusal alan ve özellikleri hakkında incelemeler yapılmış, salgın hastalıklar ve izlenen yöntemler tarihsel sıralama içerisinde araştırılmış ve literatür çalışması olarak sunulmuştur. COVID-19 kapsamında dünya üzerinde alınan önlemler ve değişen kamusal alan kullanımı irdelenmiştir. İstanbul ilinin en çok tercih edilen kamusal alanlarından olan Fahri Korutürk & Ebuzziya, General Asım Gündüz ve Bağdat Caddeleri alan çalışması için seçilmiştir. Seçilen alanlarda arazi kullanım analizleri yapılarak pandemi kısıtlamaları uygulanmadan önceki arazi kullanım durumu ile kısıtlama sürecindeki durum karşılaştırılarak değişimler ortaya konulmuştur.

Pandemi kısıtlamaları öncesi ve sonrasındaki yaya kullanıcı yoğunluğunu incelemek için belirlenen noktalarda ve zamanlarda yaya sayımları yapılmış ve pandemi öncesindeki verilerle karşılaştırılarak sonuçlar tartışılmıştır. Pandemi kısıtlamalarının kamusal alan üzerinde, arazi kullanımı ve yaya yoğunluğu açısından önemli ölçüde etkilerinin bulunduğu sonucuna varılmıştır. Örnek alanlarında yapılan analizler sonucunda, kamusal alanda COVID-19 salgınına karşı alınan kısıtlama önlemlerinin

etkisi hem arazi kullanım çeşitliliği hem de arazi kullanım yoğunluğu parametreleri açısından incelendiğinde, farklı mekânlar ele alınmış olsa da ortak etkilerin yaşandığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19 Salgını, Kentsel Tasarım, Kamusal Alan, COVID-19 Önleme Politikaları.

ASSESSMENT OF THE EFFECTS OF THE COVID-19 OUTBREAK ON PUBLIC LAND USE

SUMMARY

Public spaces are very important elements in connecting a society and meeting the social needs of the individual. The COVID-19 virus, which emerged in Wuhan, China in December 2019, spread all over the world, causing a global epidemic. Although this epidemic has caused economic, social and environmental impacts, from the point of view of land use in the public space, it has caused many restrictions on the public sphere, which is closely related to social life. Restrictions have been imposed on public spaces and their use has been prevented by minimizing the interaction between individuals, which prepares the environment for the transmission of the disease.

The aim of the study is to investigate the effects of restrictions on land use diversity and user density in selected public areas within the boundaries of Istanbul. Studies have been made on the public space and its features, epidemic diseases and the methods followed have been researched in historical order and presented as a literature study. The measures taken in the world within the scope of COVID-19 and the changing public space use were examined. Fahri Korutürk & Ebuzziya, General Asım Gündüz and Bağdat Streets, which are among the most preferred public spaces of the city of Istanbul, were selected for the field study. Land use analysis was performed in selected areas and the changes were revealed by comparing it with the land use status before the pandemic restrictions were applied. Service classes have been established and compared with past data. In order to examine the pedestrian user density before and after the pandemic restrictions, pedestrian counts were made at the determined points and times and the results were discussed by comparing with the data before the pandemic. It is concluded that pandemic restrictions have significant effects on the public sphere in terms of land use and density.

The research methods applied within the scope of the thesis work are as follows. cognitive mapping method, land use analysis studies and mapping and systematic pedestrian counts.

When the dimensions of the change determined in the land use patterns in the research areas are summarized, banks and exchange offices for the land use type; Increases were observed on Fahri Korutürk & Ebuzziya Streets by 2.5%, on General Asım Gündüz Street by 0.7% and on Bağdat Street by 3.4%. Empty and under renovation buildings for land use type; An increase of 2.8% was observed in Fahri Korutürk & Ebuzziya Streets, a decrease of 1.8% in General Asım Gündüz Street and an increase of 5.4% in Bağdat Street. There has been a predominantly increasing trend in the specified land use types.

For clothing, shoes, bags, land use type, decreases were observed by 1.9% on Fahri Korutürk & Ebuzziya Streets, 5.3% on General Asım Gündüz Street and 4.4% on Bağdat Street. For accessories, cosmetics, watches and optics, a decrease of 0.4% was observed on Fahri Korutürk & Ebuzziya Streets, an increase of 0.3% on General Asım Gündüz Street and decreases by 3% on Bağdat Street. For the drinking land use type, a decrease of 2.2% was observed in Fahri Korutürk & Ebuzziya Streets, an increase of 5.8% in General Asım Gündüz Street and a decrease of 5.4% in Bağdat Street. There has been a predominantly decreasing trend in the specified land use types.

As a result of the analysis, while an increase was observed in the types of food and beverage land use on some streets, a decrease was observed in general in this type of land use, contrary to the sub-hypothesis of the thesis study. While developing the places that can offer takeaway and are in demand, it has led to the closure of the places where more sit and chat actions are carried out and where tea and coffee is served. There is a general decrease in all streets in the clothing and footwear land use type, and this consistent decrease proves another sub-hypothesis of the thesis study.

Before the pandemic restrictions on Fahri Korutürk & Ebuzziya Street, the number of empty stores and buildings under renovation increased from 2 to 7; The number of empty stores and buildings under renovation on General Asım Gündüz Street decreased from 11 to 8, and the number of empty stores and buildings under renovation on Bağdat Street increased from 35 to 50. These changes in the number of

empty stores and buildings under renovation may be directly related to the physical structures of the streets. While General Asım Gündüz Street does not include vehicle traffic, Bağdat Street is divided by a highway of approximately 10 m. General Asım Gündüz Street, which provides an interaction area and accessible circulation opportunity for pedestrians, also increases its capacity to accommodate personal services in direct proportion to the increasing demand, thus reducing the number of empty stores and buildings under renovation. Although decreases are observed in most of all land use types in general, it is observed that the increases in these streets are mostly experienced in food and beverage, banks and foreign exchange, empty stores and buildings in renovation.

According to the pedestrian density analyzes made, it is seen that the pedestrian density before the pandemic restrictions is higher than the restriction process. It is thought that this is the result of restrictions on actions such as sitting outside, drinking coffee and eating, and banning all kinds of collective activities. Decreases in pedestrian usage intensities are remarkable in all three of the sample areas. While there was a significant decrease in Fahri Korutürk & Ebuzziya Avenues and General Asım Gündüz Street, there was a slight decrease in Bağdat Avenue. Considering the 2018 pedestrian census data before the pandemic, an increase in pedestrian usage density data is expected with factors such as population growth until 2021, while decreases are experienced during the pandemic restrictions. Within the scope of the results of the thesis study, a significant increase is observed in producer services. The situation in personal services varies. In the field studies it has been observed that the changes in each street are largely consistent with each other. These consistent changes experienced in all study areas within the scope of service classes draw attention to the common effect of the restrictions during the pandemic process on spaces. When the effect of the restriction measures taken against the COVID-19 epidemic in the public sphere is examined in terms of both land use diversity and land use density parameters, it is seen that common effects are experienced even though different spaces are discussed.

Keywords: COVID-19 Outbreak, Urban Design, Public Space, COVID-19 Prevention Policies.

1. GİRİŞ

Kentsel doku uzaydan incelendiğinde, zamanla büyüyen, üreyen, tomurcuklanan bir bakteri kolonisini andırır. Bu genişleyen hücreler arasında iletişimi sağlayan kanallar ise canlılığın devamı için kaçınılmazdır. Durum kentler için de farklı değildir. Kent sürekli çoğalan bir bakteri kolonisi olarak metaforlaştırılırsa bu hücreler arasındaki kanallar ise, kentsel dokuyu birbirine bağlayan boşluklara yani kamusal alanlara benzetilebilir. Kamusal alanlar, mekân ve yerleri birbirine bağlayan ve bunlar arasındaki iletişimi güçlendiren arterlerdir. İnsanların iletişime geçtikleri, paylaşımda bulundukları ve kamusal belleğin büyük bir kısmının oluşturulduğu sosyal hafızalardır. Kamusal alanlar; servis, hizmet, ticaret ,kültür ,sanat ve daha pek çok etkileşime ortam oluşturan, toplumun sunabileceklerini sergilemek için kullanılan halka açık vitrinlerdir. Bu nedenle sosyolojik açıdan da önemleri büyüktür.

Kentin büyüklüğü, ekonomik temeli veya politik ve kültürel yapıları ne olursa olsun kamusal alanlar tüm kentsel toplumlar için önemlidir. Bir alan, fiziksel yetenek, yaş, cinsiyet, etnik köken, gelir düzeyi ve sosyal statüsüne bakılmaksızın herkes için eşit olarak erişilebilirse, sosyal alan olarak adlandırılabilir. Kamusal alanların ihmal edilmesi, taşıt hareketi için abartılı tercihlerin bir sonucu olabilir.Kent içindeki kamusal alanların azalması, sosyal ve mekânsal bağlantılardaki bir çöküşü ve kentin bir bütün olarak bozulmasını yansıtmaktadır (Mandanipour,2010).

İnsanın yerleşik hayata geçmesinden sonraki süreçte geçmişten günümüze kadarki birçok dönemde salgın hastalıklar kamusal alan kullanımına sınırlamalar getirilmesine neden olmuştur. Şehirlerimiz bu süreçte virüs, virüsün neden olduğu ekonomik kriz ve devletlerin izlediği politikalara göre şekillenecektir. COVID-19 salgınının ekonomik, sosyal, çevresel ve fiziksel olarak birçok etkisi olmuştur. Dünyanın dört bir yanında şehirlerdeki COVID-19 kısıtlamalarına verilen en önemli erken tepkilerden biri, egzersiz ve eğlence için parkların ve diğer yeşil alanların kullanımındaki artışların yaşanmasıdır. Kentsel yeşil alanların önemi konusunda halkın bilinci, insanların açık havaya kaçma arzusuyla artmıştır (Douglas,2020).

İnsan toplumsal bir varlıktır ve sosyal yaşamı tercih etmektedir. Bu da hastalıkların bulaşmasına ve salgına dönüşmesine olanak sağlamaktadır.”Bulaşma sosyal-mekânsal bir süreçtir.” Mikroorganizmanın yapısal özellikleri (tek başına hayatta kalma süresi, bulaşıcılık hızı vb.), kentte yaşayan bireylerin hareketlilik derecesi, kent yoğunluğu, ulaşım yöntemleri gibi birçok etken bulaşma bağlamında rol oynamaktadır (Tekeli,2020).

Üçüncül mekânlar (Third Space) günlük yaşama yön veren ritimlerin gerçekleştiği alanlardır.Bar, restoran, spor salonu, AVM, berber-kuaför vb. gibi ev ve işyeri dışında kalan toplumsal bağların kuvvetlendirildiği yarı özel, yarı kamusal mekânlardır. COVID-19 hastalarının sayısı ve artan ölüm sayıları bireysel olarak karşı karşıya olunan risklere dönüşürken, küçülen bir dünya duygusu yaşanmakta ve bireyler kendi ailelerine, mahallelerine ve şehirlerine daha fazla odaklanmaktadır. Bu izolasyon, refah ve mutluluk için bireylerin birbirine ne kadar bağımlı olduğunu ve yerel topluluklardaki ağların ne kadar sıkı olduğunu ortaya koymaktadır. Üçüncül mekânlar bireylerin bir sosyal dünyanın parçası olduğunu ve ona ait olduğunu hissettirmek için önemli yerler sağlar. Bu derneksel ve ticari bağların hayatımızdaki yerinin önemi birkez daha anlaşılmaktadır (Soja,1996).

Bununla birlikte, parklar, kaldırımlar, oyun alanları ve plajlar gibi erişim, tesisler ve programlama açısından tamamen halka açık olan kamusal alanlar, bu kadar kolay hayatta kalamayabilir. Bunlar, mutlaka tanıdık olmayan diğer insanlarla karşılaşılan, temas ve bağlantının daha açık, demokratik, kapsayıcı ve yine de tahmin edilemez bir şekilde gerçekleştiği yerlerdir. Üçüncül mekânlar hakkında endişelenmek yerine, virüs bulaşmış olabilecek kişilerle temasa geçme olasılığı nedeniyle artık tehlikeli kabul edilen kamusal alanlar üzerindeki etkisinden daha çok endişe duyulmaktadır. Kapalı bir toplulukta yaşayan insanlara benzer şekilde, her dışarı çıkıldığında,medya tarafından sadece ellerin yıkanması değil, sosyal mesafe ve kaçınma egzersizi yapılması hatırlatılmaktadır. Bu kesinlikle ihtiyatlı bir tavsiye olsa da, karmaşık bir toplumu bir araya getiren kırılgan bağlar üzerindeki uzun vadeli etkisinin ne olacağının sorgulanması gerekmektedir(Cheshmehzangi,2020).

1.1 Çalışmanın Amacı, Araştırma Soruları ve Hipotezleri

Çalışmanın amacı, COVID-19 salgını sürecinde izlenen kısıtlamaların kamusal alan arazi kullanımındaki etkilerini araştırmaktır.

Çalışmada aşağıdaki araştırma sorularından yola çıkılmıştır;

- Günümüzde COVID-19 yayılımını önlemede en etkin önlemler kamusal alan kullanımı ve sosyal mesafe üzerindeki kısıtlamalar olmuştur. Bireylerden evde kalmaları ve kamusal alanlardan uzak durmaları istenmiştir. COVID-19 salgınının uzun vadede kamusal alan üzerindeki etkileri neler olacaktır?
- Dünya çapında alınan önlemler karşılaştırıldığında vaka sayıları ile birlikte değerlendirildiğinde arazi kullanımı ile ilgili alınan hangi önlemler faydalı olmuştur? Gelecek salgınlarda bu önlemler nasıl değerlendirilmelidir?
- Arazi kullanım çeşitliliği göz önüne alındığında kamusal alanda en çok hangi kullanım çeşitleri kısıtlanmış ve değişim geçirmiştir?
- Bölge-kullanıcı yoğunluğu ve vaka sayıları arasında nasıl bir bağlantı bulunmaktadır?

Bu amaç ve araştırma soruları doğrultusunda tez çalışmasının hipotezi aşağıda belirtilmiştir.

- COVID-19 kısıtlamaları ile bağlantılı olarak yayaların yoğun kullandığı kamusal alanlarda arazi kullanım çeşitliliği ve arazi kullanım yoğunluğu değişkenlik göstermektedir.

Ayrıca, tez çalışmasının hipotezi bağlamında aşağıda belirtilen alt hipotez oluşturulmuştur:

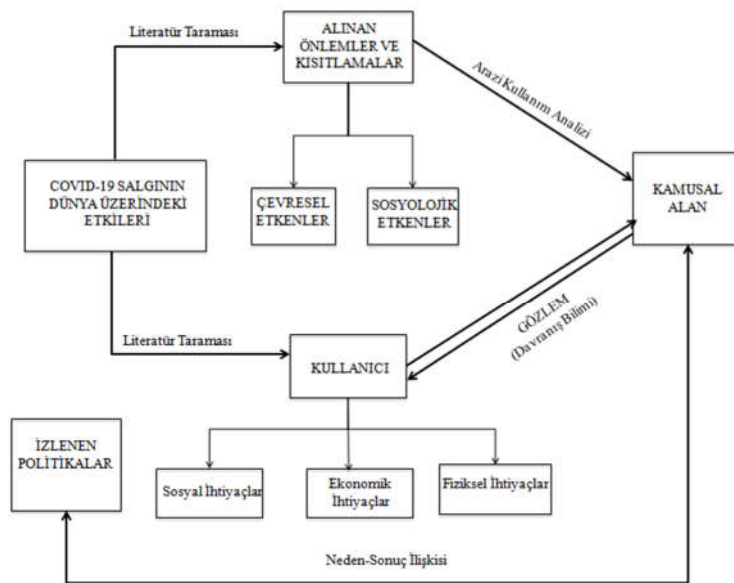
- COVID-19 kısıtlamalarının uygulandığı süreçte yayaların yoğun kullandığı kamusal alanlarda, yeme-içme faaliyetine yönelik olan kullanımlar artmakta, giyim eşyalarına yönelik olanlar azalmaktadır.

1.2 Çalışmanın Yöntemi

Çalışmanın ilk aşamasında yeni ve özgün bir bilgi üretmek amacıyla, daha önce yapılan araştırmalar ve yapılan çalışmalar incelenmiştir. Kamusal alan kullanımında en etkin kullanım yaya kullanımıdır. Yaya, mekânda durup dinlenebilir ve mekânda

zaman geçirme süresi araç kullanımına göre daha uzundur. Bu nedenle alan çalışmalarında yayalaştırılmış caddeler tercih edilmiştir.

Yayalaştırılmış caddelerin seçilmesindeki bir diğer unsur da COVID-19 bulaşımının en etkin olduğu noktalar insan etkileşiminin yoğun olduğu mekânlardır. Kültürel, ticari, sosyal vb. birçok alışverişin yapıldığı salt yaya kullanımına açık bu mekânlar bireyler arası etkileşime ve COVID-19 bulaşma riskine ortam hazırlamaktadır. Seçilen caddeler sırasıyla; Fahri Korutürk&Ebuzziya (Bakırköy), General Asım Gündüz (Kadıköy/Bahariye) ve Bağdat (Kadıköy/Caddebostan, Şaşkınbakkal, Suadiye) Caddeleridir. Bu caddelerin alan çalışması için seçilme nedenleri; caddelerin ölçeklerinin, cadde kullanımlarının ve cadde odaklarının birbirinden farklı olması ve arazi kullanım çeşitliliğinin ve yaya kullanım yoğunluklarının farklı olması şeklinde sıralanmaktadır. Araştırma sorularında belirtilen değişkenleri sınamak için seçilen pilot mekânlarda yaya yoğunluk ölçümü gözlem yöntemiyle yapılmıştır. Yaya yoğunluğudeğişkenini sınamak için yoğunlukseviyelerinin farklı olduğu düşünülen üç yayalaştırılmış cadde gözlemlenmiştir. Gözlem çalışmaları haftasonu uygulanan sokağa çıkma yasağından dolayı haftaiçi belirlenen saatlerde sistematik olarak uygulanmıştır. Seçilen pilot mekânlarda arazi kullanımını gösteren bir haritalama çalışması yapılmıştır. Mevcut durumda kullanımı tamamen kısıtlanan, yarı kısıtlı ve açık mekânlar ve işlevleri araştırılmış, hangi işlevlerin kısıtlamalardan nasıl ve ne ölçüde etkilendiği araştırılmıştır. Çalışmanın yöntemi üçüncü bölümde detaylı olarak anlatılmıştır.

Şekil 1.1 : Tezin Akış Şeması.

1.3 Kapsam

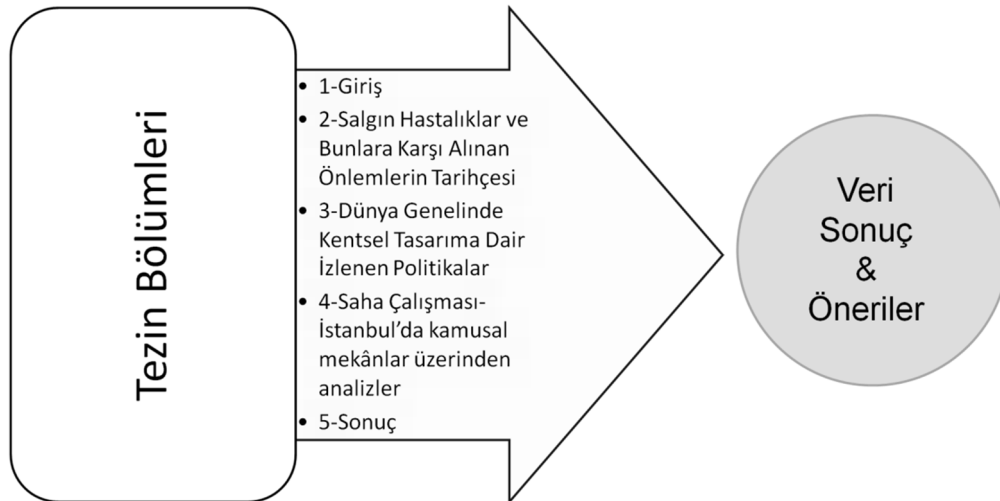
Tez çalışması beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm giriş bölümünde çalışmanın tanımı yapılarak sınırları belirlenmiştir. Çalışmanın amacı, araştırma soruları ve hipotezlerine yer verilmiştir.

İkinci bölümde, çalışmaya temel oluşturacak kamusal alan ve nitelikleri kavramsal olarak tanımlanmış ve açıklanmıştır. COVID-19 öncesi karşılaşılan salgın hastalıklar ve bunlara karşı alınan önlemler ve kamusal alan arazi kullanımı üzerindeki etkilerinin kısa tarihçesine yer verilerek, daha önce alınan önlemler hakkında bilgi edinilmeye çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde Dünya genelinde kamusal alan çerçevesi içinde alınan önlemler ve politikalar ile bunların sonuçları incelenmiştir. Bu incelemenin sonucunda vaka sayıları ile ilişki kurularak bu politikaların başarısı sorgulanmıştır.

Dördüncü bölümde İstanbul'da uygulanan politikalara dair bir saha çalışması yürütülmüştür. Seçilen örneklem alanlarında gerçekleştirilen analiz, değerlendirme ve sonuçlarını içermektedir.

Son bölüm olan sonuç bölümünde ise arazi kullanım türleri ve yaya kullanım yoğunluğu üzerinde elde edilen bulgular değerlendirilerek açıklanmıştır.

Şekil 1.2 : Tezin Kapsamı.

1.4 Çalışmanın Sınırları

Tez çalışmasının kavramsal sınırları içerisinde kamusal mekân kavramı ve nitelikleri ile COVID-19 salgınının kamusal mekâna etkileri yer almaktadır. Salgın hastalıkların tarihsel gelişimi ve kentlere olan etkisi, alınan önlemler ve sonuçlarına yer verilmiştir. COVID-19 ‘un kamusal mekân üzerindeki etkisi fiziksel sınırlar içerisinde gözlemlenerek test edilmiştir. Gözlem çalışmaları için kullanılan teknikler; görsel haritalama, yaya sayımı ve arazi kullanımı analiz haritalarıdır.

COVID-19'un tüm değerlendirmelerinde pandemi, kritik durumların bir ülke içinde, bir kıtada ve dünya çapında bölgeden bölgeye değişebileceği küresel bir fenomen olarak görülmelidir (Douglas,2020).

Çalışma Dünya genelindeki politikaları kapsamaktadır. Türkiye için ise Türkiye’nin en yoğun nüfuslu kenti olan İstanbul seçilmiştir. Fiziksel sınırlar olarak İstanbul ili sınırları içerisinde Avrupa ve Anadolu kıtalarından ilçeler olan Bakırköy ve Kadıköy ilçelerindeki yayalaştırılmış caddeler olan Fahri Korutürk&Ebuzziya, General Asım Gündüz ve Bağdat Caddeleri tercih edilmiştir.Fahri Korutürk&Ebuzziya Caddeleri araştırma sınırları bir odak noktası olan Cumhuriyet Meydanı’ndan başlayarak sahil şeritinde, Kennedy Caddesi’nde son bulmaktadır. Yaklaşık olarak 700 m uzunluğundadır. General Asım Gündüz Caddesi sınırları Altıyol/ Boğa Heykeli’nden başlayarak Bademaltı sokak arasında yaklaşık 1000 m’lik bir aksta uzanmaktadır. Bağdat Caddesi ise Caddebostan, Şaşkınbakkal ve Suadiye bölgelerini içine alacak şekilde Göztepe Parkı’ndan başlayarak Bostancı Köprüsü’nde son bulan yaklaşık 6000 m uzunluğundaki doğrusal aksta uzanmaktadır.

2. KAMUSAL ALAN VE KAMUSAL ALAN KULLANIMINI ETKİLEYEN SALGIN HASTALIKLAR

Çalışmanın bu bölümünde kamusal alan ve nitelikleri incelenerek COVID-19 salgını ile ilişki kurulmaya çalışılmıştır. Yerleşik hayata geçildikten günümüze kadar olan süreçte yaşanan salgın hastalıklar incelenerek insanların salgın hastalıklara verdiği tepkiler ve izledikleri yollar araştırılmıştır.

2.1 Kamusal Alanı Oluşturan Unsurlar ve Kamusal Alanın Nitelikleri

Kamusal alan, kelime kökeni açısından özelden farklı olarak herkese açık ve ortak olanı dile getirir. Arendt (1994) kamusal alanı insanın organik yaşamını sürdürdüğü dünyadan ziyade; bireylerin bir arada yaşama koşullarını aradıkları insan ürünü olan bir dünya olarak tanımlamaktadır. *“Gördüklerimizi gören, duyduklarımızı duyan birilerinin varlığı, kendimiz ile dünyanın gerçekliği hakkında emin olmamızı sağlar.”*

Kamusal alanlar hiçbir özel kuruma ait olmayan, içinde bulunmanın hiçbir maddi koşulu olmayan özgür ortamlardır. Yurttaş olma bilinci burada kazanılır. İnsanlarla iletişim kurmak, sosyal ve siyasal paylaşımlarda bulunmak için toplanılan politik bir alandır (Mandanipour, 1996).

Kamusal alan toplumun içinde yer alan, meydan, cadde, yeşil alan gibi somut alanlardır. Toplum bu alanları, kenti dönüştürmek veya yeniden biçimlendirmek için fiziki, sosyal ve sembolik bir araç olarak kullanır. Yurttaşlık bilincinin oluştuğu, halkın tarihinin ve anılarının zemini ve kentin kalbi olan bu alan devinim işlevine indirgendiğinden beri anlamını yitirmiştir (Sennett ,1999). Kamusal alan; farklı sosyal sınıflardan, ırklardan, etnik yapılardan insanların karşılaştığı yerdir. Yani kamusal alan karşılıklı ilişkilerin, zıtlıkların ve diyalogların, anlaşmaların yapıldığı alandır (Weber , 2000).

Modern çağın gelişmesiyle önem kazanan mahremiyet kavramı ve bireysel yaşama yönelim öznel duygu ve hisleri derinleştirirken dünya ve insan arasındaki gerçekliğe

duyulan güven duygusunu zedelemiştir. Kamusal alan, devlete ait alanlar ile özel alanların arasında kalan ve vatandaşlar arasındaki tartışmaların burada gerçekleşmesi ile, kamuoyunun olduğu alanlar olarak tanımlanmaktadır (Habermas, 2003). Kamusal alanlar özel kişi veya kuruluşlar tarafından kontrol edilmeyen ve dolayısıyla halka açık alanlardır (Mandanipour,1996). Kamusal alan halkın fiziksel ve görsel erişime sahip olduğu kentsel dokunun tüm bölümleri, sokak, park, bir kasaba veya şehrin meydanından onları çevreleyen binalara kadar uzanır (Tibbalds,1992).

Kentin büyüklüğü, ekonomik temeli veya politik ve kültürel yapıları ne olursa olsun kamusal alanlar tüm kentsel toplumlar için önemlidir. Bir alan, fiziksel yetenek, yaş, cinsiyet, etnik köken, gelir düzeyi ve sosyal statüsüne bakılmaksızın herkes için eşit olarak erişilebilirse, sosyal alan olarak adlandırılabilir. Kamusal alanların ihmal edilmesi taşıt hareketi için abartılı tercihlerin bir sonucu olabilir. Kent içindeki kamusal alanların azalması, sosyal ve mekânsal bağlantılardaki bir çöküşü ve kentin bir bütün olarak bozulmasını yansıtmaktadır (Mandanipour,2010).

Edward T. White (1999) kamusal alanı ev metaforuyla açıklar: "Sokaklar koridorlar, şehir meydanları odalar, bina cepheleri iç duvarlardır... Bazı şehirlerde ev odalarının isimlerini benzer karakterde olan kamusal mekânlara da verebiliriz. Mutfak , dinlenme odası, yaşam alanları, garaj, ofis gibi terimler bir sokak veya meydanın kimliksel özelliklerini yansıtabilir."

Kamu mekânının kamusal niteliklerini oluşturan temel özellikleri şu şekilde özetlemek mümkündür: Ulaşılabilirlik, kamusal alanın kullanım ve anlam olarak ortak paylaşılması, bireysel denetimin ötesinde bulunması, içinde olunan çevreyi tanımlamada önemli rol oynaması, kullanım tipolojisi bakımından çok çeşitlilik göstermesi, kolektif olarak oluşturulmuş olması ve kolektif hatıraları yaşatmasıdır (Tekel, 2009).

Bir kamusal alanda bulunduğumuzda bazen farkında olmasak bile o mekânın iyi olup olmadığı ile ilgili içimizde hisler uyanır. Bir mekânı başarılı yapan unsurlar kültürden kültüre, bireyden bireye farklılık gösterir. Bu eğitim seviyemize, yetişme şeklimize ve kişisel özelliklerimize göre farklılık göstermektedir (White E,1999).

Edward T. White (1999) bazı görüşlerin kamusal alandaki yansıma ve deneyimlere dayanarak kamusal alandaki başarının tanımlanmasında daha fazla genel geçer olduğunu belirtir. Kamusal alanın temel niteliklerine değinilecek olursa;

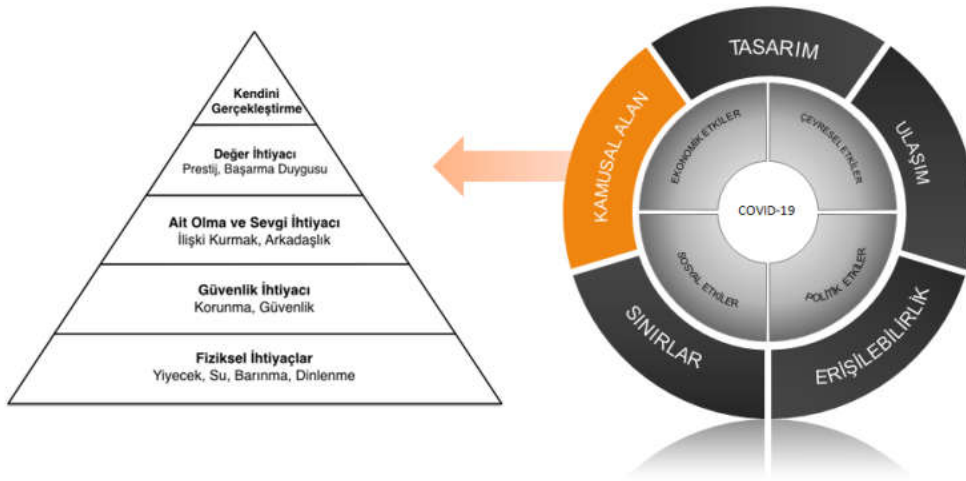
Tanımlılık, başarılı kamusal alanlar iyi tanımlanmış, sınırları belirli olan ve kolayca kavranabilen şekillere sahip olan alanlardır. Oransal olarak aktiviteleri destekleyecek şekilde, devamlılığı ve kendine özgü karakteri olan kentsel odacıklar oluşturmak esastır. Kimlik, başarılı bir kamusal alan özgün olmalıdır. Karakter, başarılı kamusal alanlar bir karaktere sahiptir. Kendilerine özgü bir özelliklerle tanınırlar. Estetik açıdan deneyimlenen mekânlar kullanıcıyı kendine çekmektedir. Mekân, aktiviteler ve fiziksel doku çekicidir ve mental olarak kullanıcıyı yeniler. Düzen ve karmaşıklık, konfor ve sürpriz, gizlilik ve açıklık birbiriyle denge halindedir. Yaşanabilirlik, pozitif mekânlar yaşamın olduğu mekanlardır. Güvenli, sağlıklı, kolaylıkla ulaşılabilen, kullanıma uygun ve içinde bulunmaktan keyif alınan yerlerdir. İçerdiği aktiviteler hem uyumlu hem de birbirini destekleyecek niteliktedir. Gece ve gündüz kullanımını destekleyen, toplumsal enerjiyi, vatandaş olmayı ve aidiyet duygularını hissettiğimiz mekânlar iyi kamusal alanlardır. Önem, iyi bir kamusal alan anlamlıdır. Bir hikayeye ya da tarihe sahiptir. Mekâna duyulan bir saygı vardır çünkü etkinlikler burada gerçekleşmektedir. Bireylerden önceki tarihi bir karakterin burada önemli işler başarmış olması fikri bireylere yakınlık hissi vermektedir. Bağlantılı olma, başarılı kamusal alanlar büyük ölçekteki toplulukları konum ve etkileşim bağlamında birbirine bağlamaktadır. Patikalar birleşerek bir ulaşım ağı sağlarken aynı zamanda görsel bağlantılar da sağlamış olurlar. Duygusalılık, kamusal alanlar hislerimizi ve duygularımızı etkilerler. Bulunulan ortamda neşe, barış, merak, gurur gibi hislerin deneyimlenmesini sağlayabilirler. Üzüntü, korku, öfke gibi duygular pek arzulansa da; mezar, savaş anıtları gibi mekânlarda bu duygular da deneyimlenebilmektedir. Kısacası birey bir mekândan ayrıldığı zaman bireydeki anıların canlılığı mekanın başarı düzeyi hakkında ipucu verebilmektedir (White ,1999).

Yoğunluk, bireylerin kullanımı için belirli yoğunlukta yapılaşmalar tasarlanabilir fakat bu alanların nasıl işlevleneceği kentsel politikalarla belirlenmektedir. Fakat direkt olarak tasarlanabilir veya inşa edilebilir olmasa da yoğunluk ve arazi kullanımı sokaklar için önemlidir. Arazi kullanım çeşitliliği, kamusal alanı canlandırmakta ve farklı amaçlara sahip olan farklı insanları sokağa çekmektedir. Bu tür caddelerde

farklı amaçlar için tasarlanmış bir çok farklı tarzda binalar inşa edilmiştir. Ya da tasarlanma amaçlarına hizmet etmeselerde yeni işlevlerine adapte olmuşlardır. Çeşitlilik, aktivite ve yaşayan fiziksel mekânlar kullanım çeşitliliğini de etkilemektedir (Mayor of London,2007).

Mekân, içinde yaşayan kullanıcıların fizyolojik, psikolojik ve toplumsal gereksinimlerini karşılayan bir uzay parçasıdır (Schulz,1971).

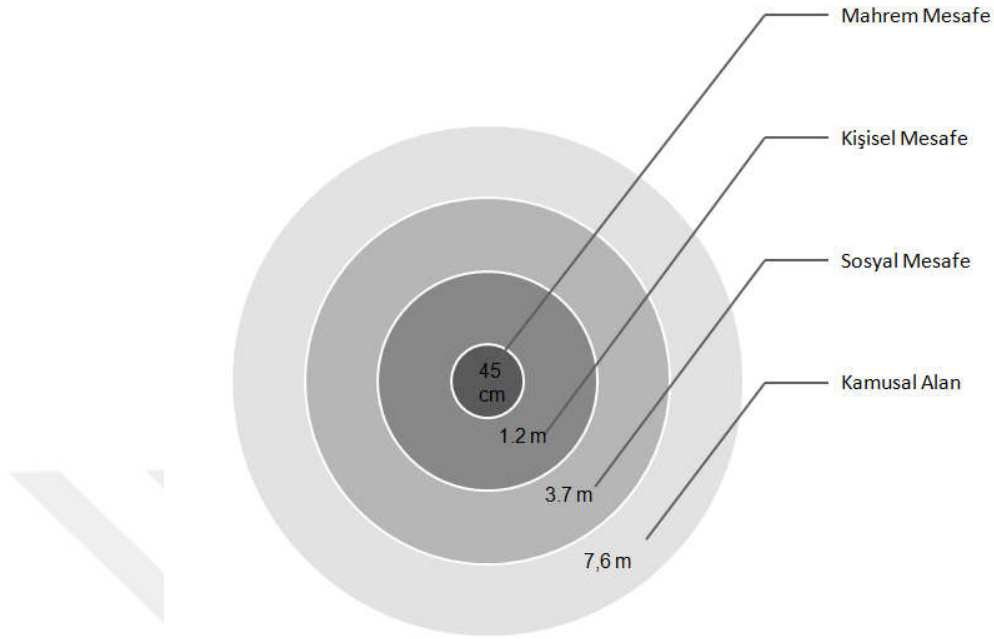
Mekânı üretirken toplum, insanlar, ihtiyaçları ve tercihleri hakkında bilgi sahibi olmak gerekir. Maslow (1954) ihtiyaçlar piramidinin üçüncü basamağında bulunan ait olma ve sevgi ihtiyacı ilişki ve arkadaşlık kurma gereksinimlerinin bir kısmı kamusal alanda karşılanmaktadır. Kamusal alanda yapılan kısıtlamalar sosyalleşme ihtiyacının karşılanamaması açısından oluşabilecek problemleri akla getirmektedir. Zorunlu karantina, fiziksel izolasyon, eve hapsedme, sınır kapanışları, ilk hükümet müdahalelerinde kurulan işletmeler, işyerleri, okullar ve üniversiteler virüsün yayılmasını içeren ulusal ekonomileri, hareket özgürlüğünü, ailesel ve sosyal ilişkileri ve zihinsel refahı etkilemiştir (Brown, 2020).

Şekil 2.1 : Maslow İhtiyaçlar Piramidi ve Kamusal Alan.

Kamusal alanda iletişim halinde olduğumuz fiziksel mesafe sınırları vardır. Kişiler arası mesafeler dört sınıfa ayrılmıştır. 0-45cm'ye kadar olan mesafe yakın ilişki mesafesidir. Bu mesafe mahrem alan olarak adlandırılmaktadır. 45 cm ile 125 cm arası ise kişisel mesafe olarak tanımlanmaktadır. Bu mesafe iyi arkadaşlık ilişkilerinin dahil olduğu mesafedir. 125 cm ile 370 cm arasındaki mesafelere sosyal mesafe denilmektedir. Bu durumda ise daha çok birbirine yabancı olan insanların

iletişimi söz konusudur. Kamusal mesafe ise 370 cm'in ötesini belirtmektedir (Hall,1990).

Şekil 2.2 : Kişisel Alan Sınırları (Hall, E. T. ,1990).

Kentsel mekânlar özelliklerine göre kamusal ve özel mekân olarak sınıflandırılmaktadır. İhtiyaçlarımız doğrultusunda toplumun bir bireyi olarak ortak amaçlar için kullandığımız ortak yerler kamusal mekânlardır. Kişilere ait, özel ihtiyaçların karşılandığı mekânlar ise özel mekânlar olarak tanımlanmaktadır. Açık kamusal alanlar: Yeşil Alan; parklar ve bahçeler, çocuk oyun alanları, spor tesisleri, yeşillendirilmiş geçitler, doğal ve yarı doğal yeşil alanlar olarak; halka açık, kamusal alanlar; meydanlar, pazar yerleri, yaya kaldırımları, gezinti alanları ve kıyışeridi alanları olarak tanımlanabilmektedir (Erdönmez,2005).

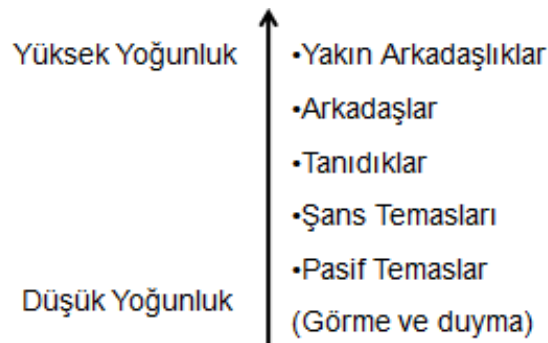
Şekil 2.3 : Kamusal-Özel Alan İlişkisi (Erdönmez,2005).

2.2 Günlük Yaşam Aktiviteleri ve Ritüeller, Üçüncül Mekân

Kent, yapıların içlerinde veya açık alanların üzerinde aktivitelerin akış halinde olduğu geniş bir doku olarak düşünülebilmektedir. Bu aktivite akışı ne kadar çok tekrarlanır ve ritüel haline gelirse mekân bir uygulama alanı olarak o kadar tanımlanmış hale gelmektedir (Bourdieu,1990). Mekân bu aktiviteyle birlikte bir kimlik kazanır. Bu durum mekânın fiziksel kalitesi, mekânda gerçekleşen ritüeller ve bedeninin mekâna ve aktivitelere verdiği tepkiyle özellik kazanmaktadır (Tiwari,2010).

Schechner (1993) ritüel olgusunu konsept, alışkanlık, süreç, ideoloji, arzu, deneyim ve fonksiyon kavramlarıyla açıklar. Sokağın ritmini tanımak ve bilmek orada gerçekleşmesi olağan olayları ve bulunabilecek kişileri tahmin etmeye ve gerekirse katılmaya ya da kaçınmaya olanak sağlar (Jacobs,1996).

Jan Gehl (2011) açık hava etkinliklerini üç sınıfa ayırmaktadır. Bunlar; zorunlu aktiviteler, isteğe bağlı aktiviteler ve sosyal aktivitelerdir. Zorunlu aktiviteler; kişinin seçim şansı olmayan ve yapmak zorunda olduğu eylemlerdir. Örneğin okul ve iş yolculukları, alışveriş yapmak, hastaneye gitmek vb. gibi. Bu grup fiziksel çevreden çok az etkilenir ve görülme sıklığı yıl boyunca sabittir çünkü kişinin başka seçeneği yoktur. İsteğe bağlı aktiviteler; tamamen kişinin seçimine ve isteğine bağlı olan aktivitelerdir. Örneğin yürüyüşe çıkmak, temiz hava almak, oturmak ve güneşlenmek vb. gibi. Hava koşulları ve mekân kalitesi bu grupta etkilidir. Mekânın kişiyi davet etmesi gereklidir. Sosyal aktiviteler; kamusal mekândaki diğer kişilerin varlıkları ile tanımlanmaktadır. Örneğin çocukların birlikte oynaması, kutlamalar ve sohbet etmek vb. gibi. Pasif iletişim de bu grupta yer almaktadır. Sokaktaki sosyal aktiviteler genellikle pasiftir. Çok sayıda bilinmeyen kişiyi görmek ve işitmek gibi.

Şekil 2.4 : Yoğunluğun sosyal etkileşimle ilişkisi (Gehl,2011).

	<i>KÖTÜ</i>	<i>İYİ</i>
<i>Zorunlu Aktiviteler</i>		
<i>İsteğe Bağlı Aktiviteler</i>		
<i>"Sonuç" faaliyetleri (Sosyal aktiviteler)</i>		

Şekil 2.5 : Fiziksel Çevrenin Kalitesi(Gehl,2011).

CİNSİYET	<i>Kadınlar daha seçicidir ve kendilerini rahatsız veya güvensiz hisseden bir alanda kalma olasılıkları daha düşüktür</i>
YAŞ	<i>Popüler ve kapsayıcı alanlar(inclusive spaces), çeşitli yaştaki bireyleri bir arada yaşamaya teşvik eder</i>
GRUP FAALİYETLERİ	<i>Grup halindeki insanlar, bir mekanın sosyal bir işlevi başarıyla yerine getirdiğinin göstergesidir</i>

Şekil 2.6 : Bir alanın popülerliği ve kapsayıcılığının üç temel göstergesi (Mayor of London,2007).

Oldenburg'a (1989) göre birincil mekân ev, ikincil mekân işyeri ve üçüncül mekân ise ev ve iş yeri arasındaki ve dışında kalan yerlerdir.Üçüncül mekân sosyal yaşamda hayati önem taşır ve gayri resmi ancak kasıtlı olan daha geniş, daha yaratıcı bir etkileşim sağlar.Kişilerin gündelik olayları toplum ile tartışarak bir sosyal ağa dahil olabilecekleri mekânlardır.Kahve dükkânları, kütüphaneler, parklar ve açık alanlar örnek olarak gösterilebilir.Üçüncül mekânın özellikleri şunlardır:

Kullanıcıların orada olma zorunluluğu yok denecek kadar azdır. Mali, siyasi, yasal veya başka bir şekilde bölgeye bağlı olmadan istedikleri gibi gelip gitmekte özgürlerdir.Üçüncü mekânda bir bireyin toplumdaki ekonomik ve sosyal statüsüne önem verilmez. Bu da kullanıcılar arasında bir ortaklık duygusu sağlar. Kabulü veya katılımı engelleyecek hiçbir ön koşul veya gereklilik yoktur. Herhangi bir etkinlik olması gerekmez de, üçüncü yerlerdeki faaliyetlerin ana odak noktası eğlenceli ve mutlu bir sohbettir. Üçüncül mekân kullanıma açık ve onları işgal edenler için kolayca erişilebilir olmalıdır. Mekâna tonunu kazandıran ve bölgenin havasını ve özelliklerini belirlemeye yardımcı olan bir dizi müdavimi barındırır. Bu müdavimler

de yeni gelenleri çekmek ve bu alanda yeni olan birinin hoş karşılandığını hissetmesine yardımcı olmak için oradadır. Karakteristik olarak sağlıklıdır. Savurganlık veya ihtişamdan yoksundur, farklı yaşam alanlarından her türden bireyi kabul eder.Üçüncül mekânların sakinleri genellikle kendi evlerinde olduğu gibi aynı sıcaklık, sahip olma ve aidiyet duygularına sahip olacaklardır. Mekâna kendilerinden bir parça kök salmış hissederler ve orada zaman geçirerek ruhsal yenilenme kazanırlar (Myers,2012).

2.3 Kamusal Mekân Kapsamında Yayalaştırılmış Caddeler

Bu bölümde kamusal mekânın bir parçası olan yayalaştırılmış caddeler üzerinde tartışılmıştır.

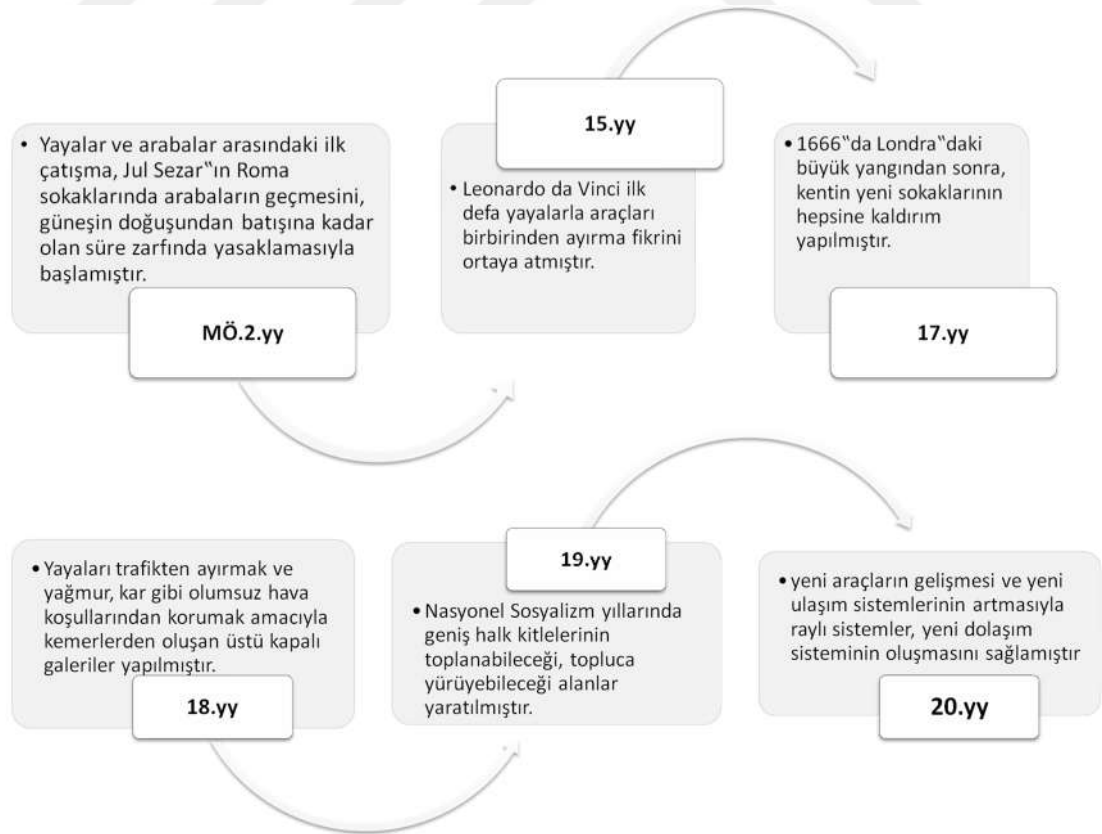
Sokak, merkez etrafındaki müsait alanlara evler inşa edilmesiyle birlikte yerleşimin yayılmasının bir ürünüdür.Arazi dağılımı için bir çerçeve oluşturur ve bireysel parsellere erişim sağlar.Yerleşim alanlarındaki sokaklar sirkülasyon ve dinlenme alanları olarak görülebirlirler. Sokakta yaya erişimi baskın ise sokak fonksiyonellik gösterebilmektedir (Krier,1979).

Yayalaştırma, var olan bir yolu veya birden fazla yolu içeren bir kentsel alanın belli zamanlardaki servis trafiği dışında motorlu taşıt trafiği egemen kullanımdan yaya trafiği kullanımına dönüştürülmesi olarak ifade edilebilmektedir (Postacıoğlu, 2009).

Yaya kullanımının yüksek oranda olduğu yaya bölgeleri, “yalnızca yaya kullanımına ayrılmış meydanlar, plazalar, sokaklar veya sokak ağları” olarak tanımlanmaktadır (Button, 2010).Son yıllarda, özellikle taşıt trafiğinin neden olduğu olumsuzlukları gidermek ve kentlerde güvenli ve tanımlı yaya alanları yaratmak amacıyla, yerel yönetimler yayalaştırma projelerine öncelik vererek, yayalaştırma projeleri geliştirmeye başlamışlardır. Yayalaştırma, özellikle kent merkezlerinde yaşanabilirliği arttıran, yayanın rahat dolaşımı ile güvenliğini sağlayan, uygulandığı sokak/ caddelerin kullanımlarındaki artışa bağlı olarak kamu yararını gözetken insani bir yaklaşımdır. Yayalaştırma projeleri ile ekonomik, toplumsal, çevresel ve fiziksel anlamda iyileştirme sağlanmaktadır (Asımgil, 2017).

Yayalaştırma hareketlerinin tarihsel süreçte gerek teoride gerek uygulamada önemli etkileri olmuştur. 1950’li ve 1960’lı yıllardaki ilk yayalaştırma önerileri otomobillerin alışveriş yapanlar üzerindeki olumsuz etkisini azaltmak amacıyla

ortaya konulmuştur. 1960'larda ve 1970'lerin başındayaylaştırma hareketleri daha çok yayaların konfor ve ihtiyaçlarına hitap eden, özenle düzenlenmiş şehir merkezlerinin oluşturulmasına yönelmiştir. 1970'lerin ortasında şehir merkezindeki tüm bölgelere toplu taşıma ve yaya öncelikli erişim olanakları sağlanmıştır. Otobüs güzergahları, şehir merkezlerine yaklaştırılmış ve otomobillere yalnızca akşamları ve hafta sonları gibi belirli zamanlarda izin verilmiştir. Bu çalışmalarla birlikte zemin katlardaki kullanım ve işlevler daha çok ticarete yönelmiştir. Yayalaşma hareketi şehir merkezinde, perakende satışları en üst seviyeye çıkarmayı hedefleyen bir ticarileşme çabası içermektedir. Ticarileşme genellikle bu projelerin başarısını sağlarken, ticari çeşitlilik, kamusal erişim ve sokak hayatı gibi özellikler göz ardı edilmiştir. Oysa kamusal alan olan sokaklar; insanların karşılaştığı, etkileşime geçtiği, sosyalleşip bilgi paylaşımında bulunduğu, kimi zaman bambaşka fikirlerin yan yana bulunup eşikler oluşturduğu ve hiçbir maddi bedel ödmeden tamamen kullanıcıya ait özgür mekânlardır. İnsanın toplumla bütünleştiği, kendini ait hissettiği veya kimi zaman fikir ayrılığına düştüğü toplumla yüzleştiği ve kendini gerçekleştirdiği kamusal mekânlar, aslında kültürün ve kimliğin birer somut yansımasıdır. (Francis M,1991).

Şekil 2.7 : Yayalaştırma sürecine basamak oluşturan gelişmeler (Kavi,2003)

Yaya alanları ile ilgili ilk çalışmalar, otomobil çağının gelişmesiyle, şehrin giderek daha çok otomobil odaklı hale gelmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu dönemde şehri hem otomobile hem de yayaalara uyarlamakla ilgili bazı kentsel planlama modelleri önerilmiştir (Blaga,2013).

Genel olarak yayalaştırmanın avantajları; çevresel etki, ekonomik etki ve sosyal etki olarak üç grupta toplanabilmektedir. Çevresel etkiler açısından yayalaştırma, araba sayısında ve motorlu taşıtlara bağımlılıkta bir azalma sağlayacağından dolayı hava ve gürültü kirliliğini hafifletmeye ve azaltmaya yardımcı olmaktadır. Çalışmalar, yayalaştırma ile birlikte otobüs ve raylı ulaşım gibi toplu taşıma araçlarının kullanmanın arttığını göstermiştir. Yayalaştırma planıuygulandığında, ek bitkilendirme alanlarının planlanması ve sokak mobilyalarının ve çevre düzenlemesinin iyileştirilmesi için de sokaklarda daha fazla alan sağlanabilmektedir. Bütün bunlar yerel caddeyi güzelleştirmeye ve daha iyi bir çevre yaratmaya yardımcı olmaktadır. Ekonomik etkileri bakımından incelendiğinde yayalaştırma, o ilçedeki perakende gelirleri üzerinde etkili rol oynamaktadır. İstatistikler, bir ilçede araç erişimini kapattıktan sonra perakende ciro oranının genellikle arttığını söylemektedir. Ayrıca artan perakendecilerin yanı sıra kira geliri ve doluluk oranında da artış sağladığı görülmektedir. Sosyal etkileri bakımından yayalaştırma bir ulaşım modu olarak yürümeyi teşvik etmeye yardımcı olmaktadır. Birçok şehirde trafiğe kapalı caddeler, insanların sadece sıradan günlerde değil, aynı zamanda tatil ve bayram dönemlerinde de buluşup selamlaştığı kültür ve eğlence plazaları olarak da hizmet vermektedir. Yayalaştırılmış caddeler, insanların çeşitli sosyal aktivitelere katılmaları için rahat bir ortam yaratmaya yardımcı olmaktadır (Iranmanesh,2008).

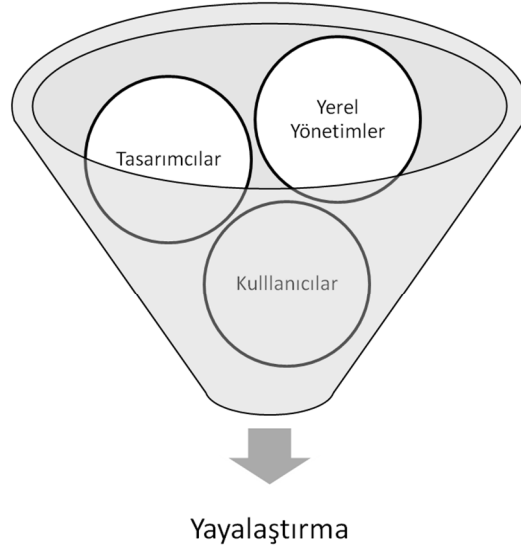

Şekil 2.8 : Başarılı yayalaştırılmış caddelerin nitelikleri (Fadda,2017).

Kent merkezinde uygulanan yayalaştırma stratejilerden bazıları şunlardır: Kaldırımların genişletilmesi, otomobil kullanımının caydırılması için park alanlarının azaltılması, park ücretlerinin arttırılması, yaya alanlarında yağmur barınakları, kapalı alışveriş galerileri vb. öğelerle iklimsel konforun sağlanması, güvenliğin sağlanması amacıyla aydınlatmanın iyi yapılmış olması, renkli vitrinler, açık hava sergileri, çekici bitkilendirme vb. unsurlarla yürüme yollarının çekiciliğinin arttırılması, oturma donatılarının sayısının ve kalitesinin arttırılması, mevcut bölgeleme kurallarının değiştirilerek karışık kullanımların teşvik edilmesi ve araçların yayalardan ayrılmasıdır (Robertson, 1994).

Yayalaştırma, yöntemi bakımından üç grupta sınıflandırılabilir: Tam zamanlı yaya caddeleri: Bu yayalaştırma türünde araçların sokağa çıkması tamamen yasaktır ve genellikle ulaşım servisleri sokağın arka tarafındadır. Çoğu durumda sadece acil servis araçlarının girmesine izin verilir. Yarı Zamanlı Yaya Caddeleri: Yarı zamanlı yaya caddeleri, araç erişimine yalnızca belirli dönem ve aralıklarda izin verilen caddelerdir. Sokakta park yerine izin verilmemektedir ancak yükleme için ayrılan alanlar mevcuttur. Trafik Sakinleştirici Caddeler: Yayalaştırmanın üçüncü biçimi, trafiği sakınleştiren caddelerdir. Karayolu araçlarının hakimiyetini ve hızını azaltmaya hizmet ederler. Araç erişiminde herhangi bir kısıtlama yoktur, ancak kaldırımlar genişletilir ve park yerleri azaltılır. Araçların hızını yavaşlatmak için çeşitli trafik sakınleştirci önlemler kullanılmaktadır. Sürücülere trafik sakınleştirci bölgelerde olduklarını hatırlatmak için hız tabelaları, daha dar trafik şeritleri ve farklı yol dokuları ve renklerinin kullanımı içerir (Iranmanesh,2008).

Yaya alanlarının başarısında üç tip aktör arasında karşılıklı bağımlılık ilişkisi vardır. Bunlar yerel yönetimler, tasarımcılar ve kullanıcılarıdır. Hepsi farklı şekillerde aynı alanı paylaşırlar ve o alanın hayatta kalması için işbirliği yaparlar. Tasarımcılar, yürünebilir çevreyi projelendirmek için yerel yönetimlerin yatırımlarına güvenirken, yerel yönetimler yaya odaklı bölgeler tasarlamak için yetkili mimarlık ve tasarım firmaları ile işbirliği yapmaktadırlar (Blaga,2013).

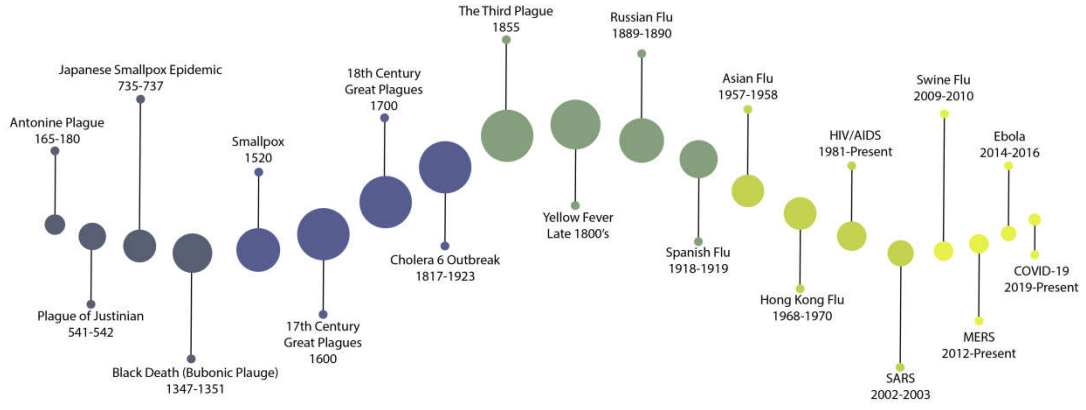
Şekil 2.9 : Yayalaştırmada rol oynayan aktörler (Blaga,2013).

2.4 Salgın Hastalıklar ve Önlemlerinin Kamusal Alan Kullanımı Üzerindeki Etkilerinin Tarihi Gelişim Sürecinde İncelenmesi

İnsan, ilk çağlardan bu yana bulaşıcı hastalıklar ile mücadele etmek durumunda kalmıştır. Salgın, hastalığın belirli bir popülasyondaki çok sayıda insana kısa bir süre içinde hızla yayılmasıdır. Kıta ve kıtaları etkileyen büyük salgınlara “pandemi” denilmektedir (Arık,1991). DSÖ ise pandemiyi yeni bir salgın hastalığın Dünya çapında yayılması olarak tanımlamaktadır. COVID-19 hastalığı 11 Mart 2020 tarihi itibarıyla Dünya Sağlık Örgütü tarafından “pandemi” ilan edilmiştir (DSÖ,2020).

İnsan sosyal bir varlıktır. Diğer insanlarla iş bölümü içinde yaşar ve sürekli iletişim halindedir. Bulaşıcı hastalıklar insanın bu iletişim durumuyla yayılım gösterirler. “Bulaşma sosyal mekânsal bir süreçtir.”(Tekeli,2020).

Uygarlık tarihi, M.Ö. 25.000’ne kadar dayanmaktadır (Kahya ve Öner, 2009).Şehir gelişiminin kökenleri geç neolitik döneme uzanmaktadır. Tarımın benimsenmesi ve yerleşik yaşamın ortaya çıkışı dünya çapında nüfus artışına ve yüksek yoğunluklu yerleşimlere yol açmıştır (Kohn,2008).

Şekil 2.10 : Salgın Hastalıkların Gelişimi (Wallace, 2020,Telif Hakları Gabrielle Rodriguez’e aittir).

Avcı toplayıcı dönemde mağaralarda küçük topluluklar halinde yaşayan insan, bulunduğu bölgedeki kaynakları tükettikçe yer değiştirdi. Bu dönemde insanlar çok düşük yoğunluklu ortamlarda yaşadıkları için bulaşıcı bir hastalığa maruz kalsalar bile yaşadıkları ortamda bir salgın meydana gelmemekteydi (Tekeli,2020).

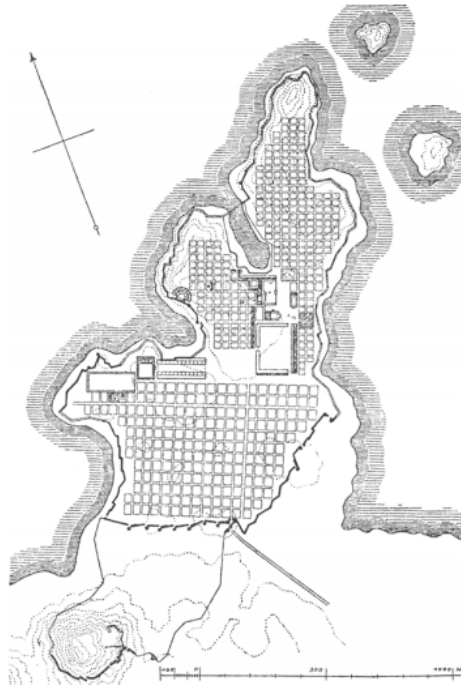
Neolitik dönem (yaklaşık MÖ 5000-3000), Bronz Çağı (yaklaşık MÖ 3000-1000) ve Demir Çağı'nın son bölümünde, artan nüfus sayıları ve teknolojiye gelişmeler, yeni kent merkezlerinin kurulmasına ve Mısır, Mezopotamya, Güney Asya, Çin ve Güney Amerika'daki mevcut şehirlerin genişlemesine neden olmuş ve artan nüfus ile birlikte, gıda talepleri de artmıştır. Bu yerleşim yerlerinin çoğu, sulama sistemleri gibi yenilikler sayesinde başarılı olmuş ayrıca daha geniş bir yelpazedeki hayvanları evcilleştirerek yeni zoonotik hastalıkların bulaşma olasılığını artırmışlardır (Byrne,2008).

MÖ 2. bin yıla ait Mısır tıbbi papirüsü ve Hitit imparatorluğunun başkentinde bulunan metinler, salgın hastalıklardan bahsetmektedir, ancak hastalıklar belirsizliğini korumaktadır (Cilliers ve Retief, 2012).

Kanıtlar, genel olarak ilk Yunanlıların kanalizasyon ve atık imhası konularına önem vermediğini göstermektedir. Halka açık yerlerde tuvalet ihtiyacı gidermeye tolerans vardı. Umumi tuvaletler yoktu ve çok az evde tuvalet bulunmaktaydı. Bununla birlikte koşullar şehirden şehre büyük ölçüde farklılık göstermekteydi ve İyonya'daki Miletus'un MÖ 8. yüzyıl kadar erken bir zamanda önemli bir drenaj sistemine sahip olduğuna dair kanıtlar bulunmaktadır (Cilliers ve Retief, 2012).

MÖ 430'da, Peloponnesos Savaşı'nın başlangıcında, Atina şehir devletini bulaşıcı bir hastalık salgını vurdu. Atina ordusu ve şehir ve çevredeki kırsal bölge sakinleri şehir

surlarının arkasına sığınıyordu ve bu insan yoğunluğu, tanımlanamayan hastalığın Atinalıların en az üçte birini yayması ve öldürmesi için gerekli sayıda konak sağlamıştır. Sonraki yıllarda, düşman şehir devleti Sparta'yı ve Doğu Akdeniz'i daha geniş ölçüde etkileyen başka salgınlar meydana gelmiştir. Atina Vebası, diğerlerinin yanı sıra hıyarcıklı veba, kızamık, çiçek hastalığı ve hemorajik ateşe atfedilmiştir, ancak salgının varsayılan kurbanlarından alınan dişlerin son antik DNA analizi, etken maddeyi tifo ateşi olarak tanımlamıştır. Tarihsel kayıtlara göre, hastalık Etiyopya'dan Mısır ve Libya'ya yayılmıştır ve muhtemelen Atina limanına, bu aşırı kalabalık şehre yayılmadan önce, gemiyle gelmiştir (Kohn,2008).

Şekil 2.11 : Miletus (Wycherley,1962).

Kentsel gelişimde Yunan şehir devletlerinin gerisinde kalmasına rağmen, Roma İmparatorluğu'nun başkenti olan Roma, tarihinin erken dönemlerinden itibaren salgın hastalıkları sürdürmek için yeterli nüfusa sahipti. 165-166 ile MS 185 yılları arasında, Roma ve diğer şehirler, Kuzey Mezopotamya'dan dönen birlikler tarafından başkente geri getirilen bir salgın tarafından tahrip edildi. Hastalığa kurban düşen Roma imparatoru, hastalığa Antonin Vebası adını vermiştir. Roma 251'den 266'ya kadar, şehri salgından eşit derecede etkilenen Kartaca piskoposunun ardından, her gün binlerce insanın öldüğü, Kıbrıslı Veba olarak bilinen yıkıcı bir hastalık salgınına sahne oldu. Bu salgınlar sırasındaki yüksek ölüm sayısı, bu hastalığa veya önceki Antonin vebasına daha önce hiç maruz kalınmadığına işaret edebilir (Byrne,2008).

Bizans İmparatorluğu ve başkenti Konstantinopolis, ilk veba salgını olarak bilinen Jüstinyen Vebası tarafından kuşatılmıştır. Hastalığın kökenleri MS 541–542'de tahıl taşıyan gemilerle Konstantinopolis'e nakledildiği Mısır'a kadar izlenmiştir. Orta Çağ boyunca İslam dünyasında ve Bizans İmparatorluğu'ndan geriye kalan şehir hayatı önemli seviyede gelişmiş olsa da, Latin Batı on üçüncü ve on dördüncü yüzyıllara kadar az gelişmişti. Her yerde yükselen nüfus, yeni mesleki fırsatlar ve özgürlükler sunan gelişen şehirleri besledi. Eski soylulardan bağımsız varlıklı sınıflar ve kilise ticaret ağları ve temel endüstriyel kaygılar inşa etti. Bu aynı sınıflar, bağımsız ya da yarı bağımsız sivil hükümetler kurdular. Kentler, zengin ve fakirlerin yan yana yaşadığı ve temizlik için çok az çabanın gösterildiği kalabalık bölgelerdi. Kanalizasyonlar çöplerle tıkanmıştı ve nehirler kanalizasyon görevi görmekteydi. Gemiler antik kıyı yollarını kullanmış ve Cenova ve Venedik gibi güçlü liman şehirleri ticaret dokunaçlarını Kırım'a kadar uzatmıştır. Bu ticaret yolları boyunca bu şehir merkezlerine sıçanlar 1340'ların sonlarında seyahat ederek, kimsenin hazırlıklı olmadığı bir salgın hastalık getirmişlerdir. Kasaba ve şehirlerden, kaçan kentliler nedeniyle hastalık kırsal alanlara da taşınmıştır. On yıl ve daha uzun döngülerde geri dönen veba, sonunda şehirlere yerleşmiş, canlı ticaret trafiğini enfekte etmiştir. Batı'da nüfus azalmış olsa da, on altıncı yüzyılda birçok şehir ya yeniden ortaya çıkmış ya da yüksek yoğunlukta insanı barındırmak için büyümüş ve dünyanın her yerine uzanan deniz yolu ticaret zincirlerine bağlantılar olarak hizmet vermeye başlamıştır. Kızamık ve çiçek hastalığı gibi daha eski hastalıklar, onları sürdürecektik kadar ağır nüfus konsantrasyonlarının ortasında endemik hale gelmiştir (Kohn, 2008).

Frengi ve sarıhumma gibi o dönemdeki yeni hastalıklar, yoğun şekilde yerleşilmiş liman kentlerinde ve askeri kamplarda yer edinmiştir. Karantina ve sıhhi kordon-insanların bir topluluk, bölge veya ülke gibi tanımlanmış bir coğrafi alana veya buradan dışarı hareketinin kısıtlanması-gibi bazı önlemler hastalığı en azından bir şekilde sınırlayabilmiştir. Karantina, bulaşıcı hastalığın yaygın olduğu bir ülkeden gelen kişileri, gemileri ve malları hastalık taşımadıklarını ispat edebilecek süre limanlarda, giriş kapılarında tecrit koşullarında tutulması için kullanılıyordu (Panzac, 1986).

“Karantina sözcüğü ilk kez Venedikliler tarafından kullanılmıştı. 40 gün demekti. O yıllarda limana gelenlerin veba hastalığı olmadığını kanıtlaması için 40 gün tecritte tutulması gerekiyordu (Tekeli, 2020).”

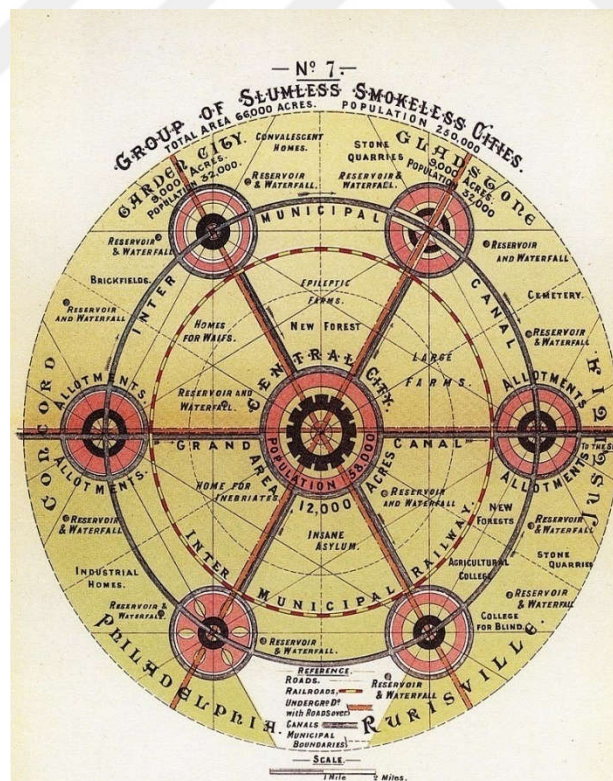
Avrupa'nın toplumsal hafızasına büyük korku ve felaket dönemleri olarak kazınmış bulunan veba salgınlarının etkileri, sosyal, siyasal ve ekonomik alanlarda devasa boyutlarda olmuştur. 1720'de yaşanan son salgına kadar büyük veba salgınları Avrupa'yı birkaç defa ciddi olarak tehdit etmiştir (Byrne,2008).

Avrupalı kaşiflerin ve sömürgecilerin faaliyetleriyle eski Dünya hastalıkları kasıtsız olarak Amerika kıtasına taşınmıştır. Medeniyetlerin ekonomisi, kültürü ve siyasal yaşamı şehirlere odaklandığı için Avrupa sömürge avının hedefi haline gelmiştir. Hastalık nedeniyle zayıflamış nüfus ve garnizonlarla İspanyollar, özellikle bağışık olduklarında kontrolü ele geçirmek konusunda çok az sorun yaşadılar. Hem Avrupa'da hem de sömürge dünyasında, şehirlerin boyutu ve önemi büyüdü. Sanitasyon ve su temini sorun olmaya devam etti ve seyahat ve ticaret tehlikeli patojenleri taşımaya ve yeniden üretmeye devam etti. Kişisel temizlik nadirdi, bu nedenle pireler, keneler, bitler ve akarlar, insan vücuduna yerleşmekte zorluk çekmediler. İdari merkezler olan şehirler, yabancıları ve yerlileri başkentlerin vatandaşlarıyla kaynaşmaya davet ediyordu. Giderek sanayileşen kasaba ve şehirler, kırsal kesimden insanları sefil vebüyyen gecekondulara çekmiştir. Veba, on sekizinci yüzyılda çiçek hastalığına, ardından on dokuzuncu yüzyılda kolera ve tüberküloza yer açarak yavaş yavaş ortadan kayboldu. 1839'larda ve 1840'larda dünya çapında kolera salgınları, kentsel sağlık ve genel temizlik konusunda yeni ve çok verimli düşünce ve eylemler doğurdu(Kohn,2008).

On dokuzuncu yüzyılın Sanitasyon Hareketi, daha temiz yaşama ve daha tatlı suya adanmış bir kentsel hareketti. Tüberküloz hastaları, kirlilikten etkilenen şehirlerden sanatoryuma götürüldü ve belediye su kaynakları, kirli yukarı havza kaynaklarından ayrıldı. Şehir hastaneleri daha sofistike tedaviler sunmaya başladı ve 1870'lerden itibaren yeni bakteriyoloji bilimi kullanılarak geliştirilen artan sayıdaki etkili tedavi kullanılmaya başlanmıştır(Byrne,2008).

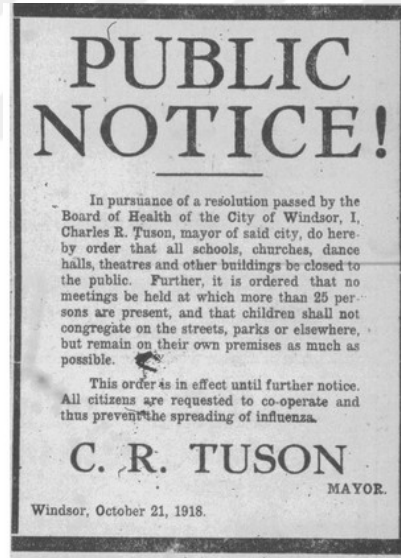
Bu dönem aynı zamanda Avrupa'da büyük bir toplumsal dönüşümün gerçekleştiği bir dönemdir. 18. yüzyıldan itibaren İngiltere'den başlayarak gelişen endüstriyel kapitalizmle birlikte kentleşme süreci hızlanmıştır. Bu süreç çok sayıda insanın sıhhi olmaktan oldukça uzak gecekondulara bölgelemelerine yığılmasına neden olmuştur. Aşırı kalabalıklaşma, yoksulluk ve stres hem insanları hastalığa yakalanmaya daha açık bir hâle getirmiş hem de hastalıkların yayılmalarını kolaylaştırmıştır(Kant, 2007).Sanayi çağında kolera ve tifo, sıhhi reform hareketini etkiledi. Bu salgınlar, patojenlerle

20. yüzyılda bulaşıcı hastalıklar, kentsel yenilenmenin itici güçlerinden biriydi. Modernist mimarlar, tasarımı, tüberküloz, tifo, çocuk felci ve İspanyol gribinin şehir planlamasını, gecekondulu temizliğini, konut reformunu ve atık yönetimini teşvik ettiği aşırı kalabalık şehirlerin hastalığına bir çare olarak gördü. Modernist mimarlar fiziksel ve sembolik olarak hastalık ve kirlilikten arındırılmış mekânlar tasarladılar. Estetik çekiciliğinin ötesinde, bu özellikler ışık, hava ve doğanın iyileştirici etkileriydi. Bu binalar büyük pencereler, balkonlar, toz tutmayandüz yüzeyler ve temizliğin görünümünü vurgulayan beyaz boyayı içeriyordu (Budds, 2020; Chang, 2020; Lubell, 2020). Endüstri kentlerinin gelişimiyle birlikte kentsel tasarımda yeni anlayışlara da yer verilmiştir. Buna örnek olarak Ebenezer Howard'ın Bahçe kent modeli gösterilebilir (Çınar, 2000).

Şekil 2.12 : Bahçe Şehir Hareketi.(Howard,1898)

1781-82'de, büyük bir grip salgını Rusya'dan Avrupa'ya yayılmış ve Avrupa nüfusunun tahmini olarak dörtte üçünü etkilemiştir. Yine Rusya'da başlayan ikinci bir grip salgını (1889–90), buharlı gemi ve demiryoluyla tüm dünyaya yayılmıştır. Pandemi, on dokuzuncu yüzyılın sonlarındaki teknolojik devrimin sağladığı hem artan seyahat miktarını hem de hızını yansıtmaktadır. İnsanlar dünyayı dolaşırken virüsleri de beraberlerinde taşımışlardır. Üçüncü influenza pandemisi (1918-19), tahmini olarak 50 milyon insanın ölümüyle kayıtlı tarihteki en yaygın hastalık olaylarından birisi olmuştur. Pandemi üç dalga halinde yayılmıştır. İlki Mart 1918'de Fort Riley, Kansas'ta başlamış ve ABD birliklerinin I.Dünya Savaşı'na katılmasının ardından Nisan ayında Batı Avrupa'da ortaya çıkmıştır. Daha sonra Çin, Hindistan, Avustralya ve Güneydoğu Asya'ya taşınmıştır. Fransa'da yeniden canlanan ve Atlantik'i geçen grip salgınının ikinci dalgası, 1918 yılının Ekim ayında Boston'a girerek batıya, Pasifik Kıyısı'na taşınmıştır. Fransa'dan Akdeniz bölgelerine ve İskandinavya, İngiltere, Almanya, Doğu Avrupa ve Rusya'ya doğru ilerlemiştir (Encyclopedia of Health, 2020).

Şekil 2.13 : İspanyol Gribi (Windsor Star Arşivi, 1918).

1981'de Amerika Birleşik Devletleri'nde tanındıktan sonra, edinilmiş immün yetmezlik sendromu (AIDS) on yıl içinde dünya çapında yayılmaya başlamış ve yüzyılın sonunda 25 milyondan fazla insan pandemide hayatını kaybetmiştir. AIDS'ten en çok etkilenen bölge Afrika olmuştur. Güney Afrika'da HIV ile enfekte olan kişilerin sayısı 2004 yılına kadar 5,3 milyona ulaşmıştır. Virüs birçok Afrika eyaletinde ortalama yaşam süresi düşmüştür (Henningfeld, 2020).

Nisan 2009'da dünya çapında H1N1 influenza salgını, Güney Kaliforniya'da etkili bir şekilde başladı. Haziran ayına gelindiğinde, virüsün yeni, oldukça bulaşıcı versiyonu birkaç başka ülkeye yayılmış ve DSÖ resmi olarak durumu bir pandemi ilan etmiştir. DSÖ, salgının Ağustos 2010'da sona erdiğini duyurduğunda, binlerce insan hayatını kaybetmiştir ve altmış beş yaşın altındaki ölümlerin büyük yüzdesi dikkat çekmektedir (Girard,2010).

2012 Haziran ayında zatürre ve böbrek yetmezliğine neden olan yeni bir virüs tespit edilmiştir. Aynı belirtilerin gösterildiği olgulara Katar, Ürdün ve Suudi Arabistan'da rastlanmış ve yapılan çalışmalar sonucu yeni bir koronavirüs tipinin varlığı tespit edilmiştir. Arap Yarımadası'nda ortaya çıkan bu ölümcül salgınından sorumlu olan bu yeni virüse "MERS-CoV" adı verilmiştir (İnal,2016).

İlk resmi vakası Mart 2014'te meydana gelen bir Ebola virüsü salgını, 2013'ün sonlarında Gine'deki küçük bir köyde meydana gelen vakadan kaynaklanmıştır. Ertesi yıl, Batı Afrika'da virüs salgınları hızla ortaya çıkmaya başlamıştır. Liberya, Sierra, Leone ve Nijerya gibi ülkelerde, tarihteki en büyük Ebola salgınına neden olmuştur. DSÖ'ye göre, 2015'in sonlarına doğru salgın, on bir binden fazla kişinin ölümüne yol açmıştır (Hurd,2020).

Salgın Hastalık	Zaman	Kaynak	Ölüm Sayısı
Antonine Vebası	165-180	Çiçek veya Kızamık	5 milyon
Justinian Vebası	541-542	Yersinia Pestis	30-50 milyon
Japon Çiçek Salgını	735-737	Variola major virüsü	1 milyon
Kara Veba	1347-135	Yersinia Pestis	200 milyon
Dünya Çiçek Salgını	1520-	Variola major virüsü	56 milyon
İtalyan Vebası	1629-1631	Yersinia Pestis	1 milyon
Büyük Londra Vebası	1665	Yersinia Pestis	100 bin
Kolera(1-6)	1817-1923	V. Cholera	1 milyon
Üçüncü Veba Salgını	1885	Yersinia Pestis	12 milyon
Sarı Humma	1880	Sivrisinek/Virüs	100-150 bin
Rus Gribi	1889-1890	H2N2	1 milyon
İspanyol Gribi	1918-1919	H1N1	40-50 milyon
Asya Gribi	1957-1958	H2N2	1.1 milyon
Hong Kong Gribi	1968-1970	H3N2	1 milyon
HIV/AIDS	1981-	Şempanze/Virüs	25-35 bin
SARS	2002-2003	Koronavirüs	770 bin
Domuz Gribi	2009-2010	H1N1	200 bin
Ebola	2014-2016	Ebolavirüs	11 bin
MERS	2015-	Koronavirüs	850 bin
COVID-19	2019	Koronavirüs	175 bin

Şekil 2.14 : En ölümcül pandemi olayları (Gelaw, 2020).

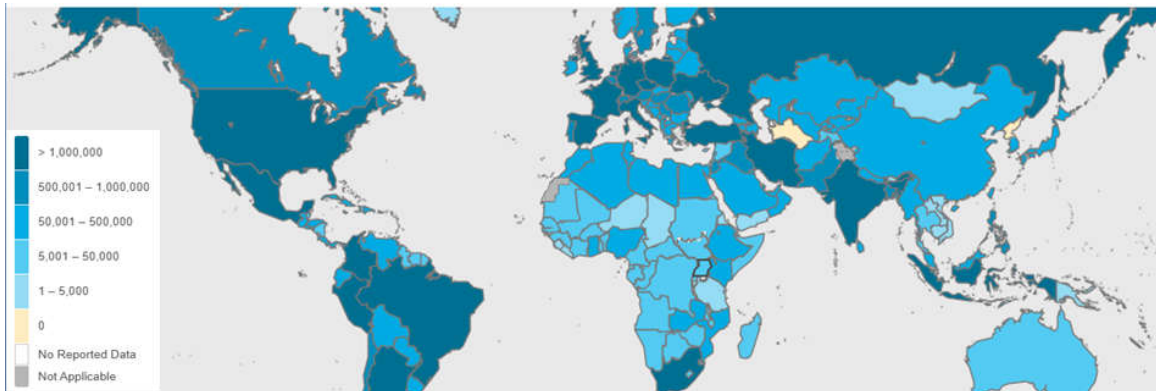
2.5 COVID-19 Salgınının Gelişimi

COVID-19 ile birlikte, dünyanın dört bir yanındaki pek çok kamusal alan aniden kapatılmış veya yoğun halka açık toplanmaların oluşumunu ve virüsün daha fazla yayılmasını kısıtlamak için kamusal alanlar, katı düzenlemelere tabi tutulmuştur (Parnell , 2020).

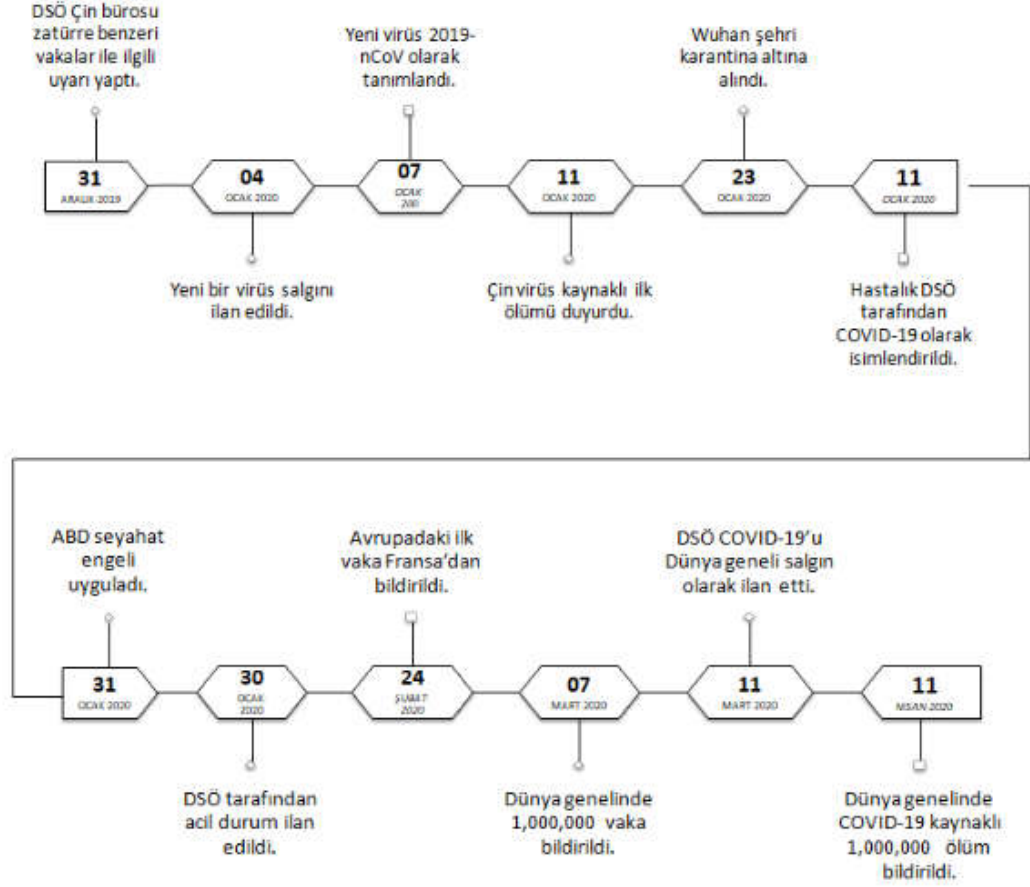
Kamusal alanların özelleştirilmesi ve ticarileştirilmesine ek olarak, yerel yönetimlerin sağlıkla ilgili düzenlemeleri, önemli buluşma yerleri olan kamusal alanların doğasını önemli ölçüde etkilemektedir (Klinenberg 2018).

Bu nedenle bu bölümde dünya üzerinde uygulanan kamusal alana doğrudan uygulanan ya da dolaylı olarak etki eden politikalar ve bunların etkilerine yer verilmiştir.

Aralık 2019'un sonlarında ateş, kuru öksürük ve yorgunluk ile karakterize edilen ve ara sıra mide-bağırsak semptomları gösteren henüz tanımlanmamış gizemli bir zatürre salgını ,Wuhan, Hubei, Çin'deki bir deniz ürünleri toptan satış pazarı olan Huanan Deniz Ürünleri Toptancıları Pazarı'nda meydana geldi. İlk salgın, Aralık 2019'da, deniz ürünleri toptan satış pazarında bildirildi. Pazar, 31 Aralık 2019'da yerel sağlık otoritesi tarafından bir epidemiyolojik uyarının açıklanmasının ardından 1 Ocak 2020'de kapatıldı. Bununla birlikte, takip eden ay (Ocak) birçok il de dahil olmak üzere Çin'de binlerce insan hastalığın hızla yayılmasıyla sarsıldı. Ayrıca, hastalık Tayland, Japonya, Kore Cumhuriyeti, Vietnam, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri ve Singapur gibi diğer ülkelere de ulaşmıştır(Huang C,2020).

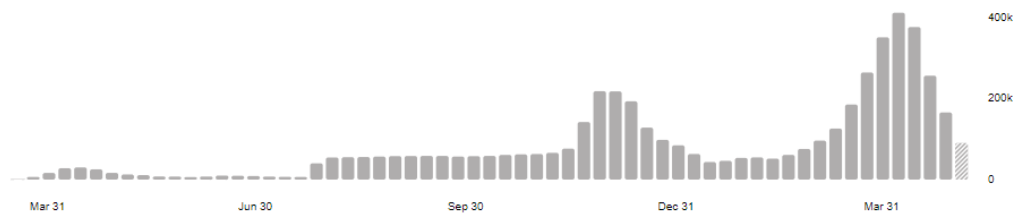

Şekil 2.15 : DSÖ COVID-19 Vaka Yayılım Haritası, (Url-1).

Şekil 2.16 : COVID-19 Salgını'nın ortaya çıkış süreci (DSÖ resmi sitesi verileri ile oluşturulmuştur),(Url-2).

Dünya geneline yayılan COVID-19 salgınının Türkiye'deki önemli kırılım noktalarına değinilecek olursa:

Şekil 2.17 : DSÖ-Bildirilen vaka sayısı (Url-3).

- 11 Mart 2020 ilk tespit edilen COVID-19 vakası Sağlık Bakanlığı tarafından açıklandı.
- 15 Mart 2020'de ülkedeki virüse bağlı ilk ölüm gerçekleşti.
- 1 Nisan 2020'de sağlık bakanlığı tarafından yapılan açıklamada koronavirüs vakalarının tüm Türkiye'ye yayıldığını açıkladı.

- 20 Mart 2021 tarihinde Türkiye'de koronavirüs ile enfekte olmuş toplam hasta sayısının 2.992.694 olduğu ve mevcut hastalardan 1.538 kişinin yoğun bakımda tedavi görmekte olduğu; şimdiye kadar iyileşen hasta sayısının 2.807.572 ve ölen hasta sayısının toplam 29.959 kişi olduğu bildirildi. Bugüne kadar toplam 36.165.468 test yapıldı.
- 14 Ocak 2021'de başlayan aşı uygulaması kapsamında 19 Şubat 2021 itibari ile 6 milyon 155 bin 539 kişiye aşı yapıldı. Bunlardan 914 bin 744 kişiye ise 2. doz aşı uygulandı (Url-4,Anonim).

Avrupadaki durumdan bahsedilecek olursa 13.03.2020'de, pandemi ilan edildikten iki gün sonra, DSÖ Avrupa'yı salgının yeni merkez üssü olarak adlandırırken, İtalya, Çin dışında en fazla vakaya (15.113) sahip olan ülke olmuştur (Kaçak, 2020).

Dünyanın dört bir yanındaki kentlerde COVID-19 kısıtlamalarına verilen en önemli erken tepkilerden biri, egzersiz ve eğlence için parkların ve diğer yeşil alanların kullanımındaki artış olmuştur. Kentsel yeşil alanların önemi konusunda halkın bilinci, insanların açık havaya kaçma arzusuyla artmıştır (Douglas, 2020).

Sıkı kurallardan ziyade sosyal mesafe merkezli yumuşak önlemlerin uygulandığı İsveç'te insanlar kentsel doğaya yönelmişlerdir (Venter, 2020).

Oslo'daki COVID-19 kilitlenmesi sırasında, kentsel yeşil alan kullanımındaki artışlar, yoğun olarak daha yeşil ve daha uzak bölgelerdeki patikalarda gözlenmiştir. Yeşil alanlar geçici olarak muhtemelen kapalı alanda yasaklanmış olan spor ve spor aktivitelerinin yerine geçerek COVID-19 kilitlenmesi sırasında stresten kaçacak bir sığınak görevi görmüştür (Venter, 2020).

Birleşik Krallık'ta kilitlenmenin başlangıcında insanlara, iki metre uzaklıkta durdukları sürece izolasyon stresini hafifletmek için doğa ile ilişkilerini sürdürmeleri tavsiye edilmiştir (Mell, 2019).

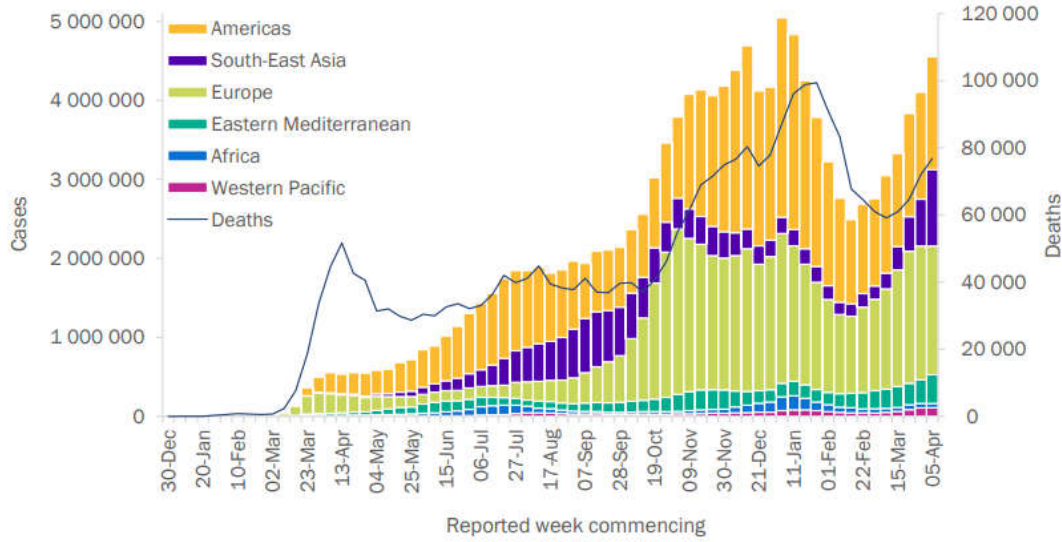
15 Mart'ta Hollanda kabinesi, koronavirüsün ülke geneline yayılmasını yavaşlatmak için ilk katı önlemleri kabul etmiştir. Daha katı önlemlerden ve diğer Avrupa devletlerinin tamamen kilitlenme uygulamasından kaçınan Hollanda kabinesi, tamamen izolasyonun sosyal ve ekonomik maliyetlerini hafifletmek amacıyla "akıllı" veya "hedefli" bir kilitlenmeyi tercih etmiştir (Holligan 2020). Tüm okullar, restoranlar, kafeler ve spor kulüpleri kapatılırken, çoğu açık hava alanı katı düzenlemelere tabi olsa da açık kalmıştır (Rijksoverheid, 2020).

İnsanlardan bir buçuk metrelik bir mesafeyi korumalarını ve aynı anda 100'den fazla kişinin toplanmamasını istemişlerdir. Yetişkinlerin, bu sosyal mesafe kurallarını ihlal etmesi durumunda 390 euro para cezası uygulanmaktadır (Eck,2020).

Asya Ülkelerinde ise 14 Ocak 2020'den bu yana havalimanlarına, tren istasyonlarına uzun mesafe otobüs istasyonlarına ve feribot terminallerine kızılötesi termometreler yerleştirilmiştir. Wuhan şehrindeki Huanan Deniz Ürünleri Toptancı Pazarı, 1 Ocak 2020' kapatılmış ve hastalık önleme ve çevresel hijyen konusunda halk eğitimi, şehir genelindeki halka açık yerlerde güçlendirilmiştir (DSÖ,2020).

Japonya'da temaslı izleme çalışmalarına önem verilmiştir. MHLW (Ministry of Health, Labour and Welfare of Japan) çatısı altında bir koordinasyon mekanizması oluşturulmuştur (DSÖ,2020).3 Ocak 2020'den beri sınır tarama önlemleri uygulanmaktadır. Çin'den tüm uçuşları taramak için sıcaklık tarama önlemlerinin genişletilmesiyle 22 Ocak 2020'de sınır sağlık önlemleri daha da iyileştirilmiştir. Sağlıkla ilgili tavsiye duyuruları ve posterleri basılmış ve asılmıştır; Yoğunlaştırılmış sınır taraması kara ve deniz kontrol noktalarına kadar genişletilmiş; sosyal sorumluluk ve kişisel hijyen uygulamalarına vurgu yapmak amacıyla kamusal risk iletişimi geliştirilmiştir. Temaslı izleme ve diğer epidemiyolojik araştırmalar devam etmektedir (DSÖ,2020).

Amerika'daki duruma değinilecek olursa nisan ayında Seattle, egzersiz ve bisiklet kullanma eylemlerine öncelik vererek kilometrelerce caddeyi arabalara kalıcı olarak kapattığını duyurmuştur. Kaliforniya'daki "yavaş sokak" girişimiyle, 119 kilometrelik cadde geçici olarak trafiğe kapatılmış; New York, Washington DC, Philadelphia ve Denver de benzer önlemler almıştır.Yeni Zelanda'da ise yerel konseyler kaldırımıları genişletmekte ve yol alanını yaya rekreasyonu için yeniden kullanmak üzere geçici altyapılar oluşturmaktadır (Leigh,2020).

Şekil 2.18 : DSÖ Bölgesel Durum Raporu (Url-5).

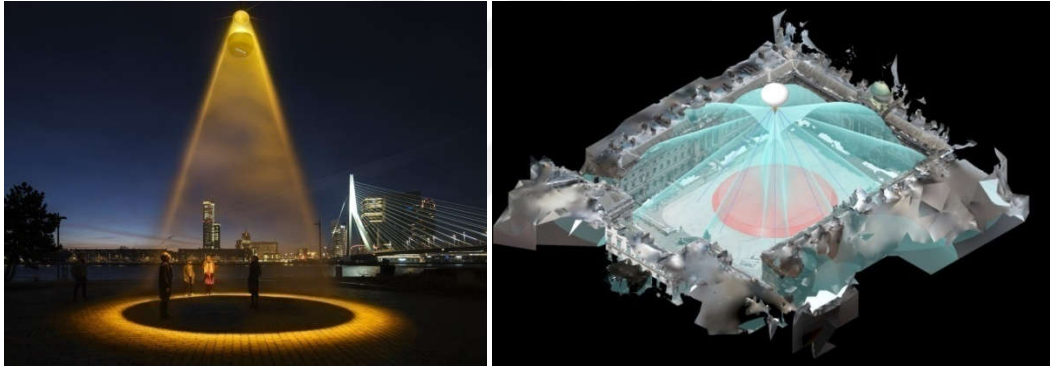
Çizelge 2.1 : COVID-19 Önleme Stratejileri (Bereitschaft, 2020).

Şehir/Ülke	Strateji
Auckland, Yeni Zelanda	Merkezi hükümet stratejisinin bir parçası olarak iş kapanışları ve kilitlenmeler.
Berlin, Almanya	Sübvansiyonlu bisiklet paylaşım programı.
Şikago, ABD	Toplu taşıma araçlarının gelişmiş sanitasyonu
Guangzhou, Çin	Yolcu sıcaklık kontrolü taramaları ve termal görüntüleme .Toplu taşıma için açık havada sosyal olarak mesafeli kuyruk. Temas takibi
Jakarta, Endonezya	Düşük maliyetli su kapları ve sabunlukların yerleştirilmesi.
Kigali, Ruanda	Halka açık yerlerde lavabolar ve el yıkama istasyonları.
Melbourne, Avustralya	Restoran oturma alanlarının sokaklara ve kaldırımlara genişletilmesine izin vermek
Milano, İtalya	Bazı caddelerin bisiklet ve yaya yollarına dönüştürülmesi.
New York, ABD	Toplu taşıma araçlarının iyileştirilmiş sanitasyonu (elektrostatik püskürtücüler, antimikrobiyal malzemeler ve temizleme stratejileri üzerine araştırma).
Oakland, ABD	Sokakların rekreasyon alanlarına dönüştürülmesi / kapatılması (Yavaş Sokak programı).Sokakların yaya dostu hale getirilmesi.
Oslo, Norveç	Merkezi hükümet stratejisinin bir parçası olarak okulların ve işletmelerin kapatılması. İç mekan rekreasyon aktivitelerine ilişkin kısıtlamalar.
San Francisco, ABD	Yavaş Sokak programı. Paylaşılan Alanlar programı. Gelişmiş temas izleme, gözetim ve bildirim sistemi.
Seoul, Güney Kore	Ulusal stratejinin stratejik planlarının bir parçası olarak hızlı test kiti üretiminin seferber edilmesi. Katı hasta izolasyonu.

2.6 COVID-19 Salgın Sürecinde Kamusal Alanda Yapılan Tasarım Örnekleri

Tez çalışmasına ait bu bölümde, COVID-19 etkilerine karşı Dünya çapında uygulanan kamusal mekândaki tasarım örnekleri incelenmiştir.

“Urban Sun” Studio Roosegaarde tarafından uzmanlarla birlikte tasarlanmış ve kamusal alanı virüslerden arındırmayı amaçlayan bir tasarımıdır. Daan Roosegaarde, tasarımcılar, harici uzmanlar ve bilim insanlarından oluşan ekip, ışığın gücünün virüslerle savaşmak için nasıl kullanılabileceğini keşfetmek için yola çıkmışlardır. Araştırmalar, geleneksel 254nm UV ışığının zararlı olmasına rağmen, 222 nanometre dalga boyuna sahip yeni “uzak-UVC” ışığının virüsleri güvenli bir şekilde sterilize edebildiğini göstermektedir. “Urban Sun”, bu “uzak-UVC” ışığından büyük bir çemberi kamusal alanlara yansıtarak koronavirüsün bu alanlardan sterilize edilmesini amaçlamaktadır (Url-5, Anonim).

Şekil 2.19 : ‘Urban Sun’ Kentsel Tasarım Projesi (Url-6).

COVID-19’un sosyal etkileri her ne kadar önemli olsa da kentlerde ekonomik açıdan önlemler alınmalıdır. “City of Tampa’s Lift Up Local Economic Recovery Plan” projesi kamusal alanı ekonomik açıdan kalkındırmak amacıyla uygulanmış, sosyal mesafe kurallarını uygulayarak aynı zamanda sosyal iletişime de olanak sağlamıştır. “Taktiksel urbanizm” olarak adlandırılan ve kamusal alandaki müdahalelerin dönüştürücü gücünü bir kavram kanıtı yoluyla göstermeyi amaçlayan hızlı inşa projelerini uygulamak amacıyla bir metodoloji izlenmiştir. İşletmelerin dış kapasitelerini genişletebilmelerine olanak sağlamak amacıyla bölgedeki caddeler trafiğe kapatılmıştır. Böylelikle restoranlara açık alanda hizmet verme olanağı sağlanmıştır (Url-7, Anonim).

Şekil 2.20 : Tampa Ekonomik İyileştirme Stratejisi (Url-8).

Furnish "*Taktiksel Urbanizm*" metoduyla daha fazla kamusal alan kazandırmayı, yayalar ve eğlence için alanı genişletmek için bir caddeyi yeniden yapılandırabilen yerel dijital üretimle birleştirmeyi amaçlamaktadır. Belirlenen 7 ekiple birlikte 5 Avrupa kentinde pilot kurulumlar aracılığıyla sergilenen yeni koronavirüsün ortaya çıkardığı acil mekânsal sorunlara ve fırsatlara hızlı çözümler üretilecektir. Furnish projesi Carney Future Mobility Research Hub tarafından yönetilmektedir (Url-8, Anonim).

Şekil 2.21 : Furnish Proje Uygulama Örnekleri (Url-9).

Caret Studio, COVID-19 kilitlenmesi sona erdikten sonra kamusal alanları yeniden etkinleştirmek amacıyla geçici bir çözüm olarak sosyal mesafeyi teşvik etmek için "*StoDistante*" tasarımını tarihi bir İtalyan meydanına yerleştirmiştir. "*StoDistante*" enstalasyonu, Floransa yakınlarındaki Vicchio kasabasında bir meydan olan Piazza

Giotto'nun parke taşlarına boyanmış 1,8 metrelik kare şeklindeki ızgaralara sahiptir. Kareler Toskana yetkilileri tarafından COVID-19'un yayılmasını yavaşlatmak için gündemdeki sosyal mesafe tavsiyelerinin görsel temsilleri olarak işlev görmektedir (Url-9, Anonim).

Şekil 2.22 : StoDistant Enstelasyon Uygulaması (Url-10).

Şekil 2.23 : Amphitheatre,Bogota (Url-11).

Mimari kolektif Colab-19, koronavirüs salgını sırasında Bogota'nın ekonomisine yardımcı olmak için iskele yapısını kullanarak çok katlı bir açık hava tiyatrosu inşa etmiştir. “*Amphitheatre*” olarak adlandırılan yapı, Kolombiya'nın Başkenti'nde açık havada yemek yemekten film gösterimlerine ve sosyal açıdan uzak tiyatrolara kadar birçok aktiviteye ev sahipliği yapmak için kullanılabilir. En üst kottaki platform seyir terası olarak kullanılabilirken, alt kottaki bireysel platformlar, yemek yiyen insanlar için güvenli bir mesafede kullanılabilir. Colab-19, inşaat malzemesi olarak hızlı, düşük maliyetli ve kolay erişilebilir olması nedeniyle iskele kullanmıştır. Tasarımcılar bir sosyo-ekonomik kriz bağlamında tasarım yapmak için geleneksel yapı malzemeleri dışındaki geri dönüştürülebilir veya mimaride yeniden kullanılabilen, maliyeti düşük ve günlük rutinin bir parçası olan malzemeleri kullandıklarını belirtmişlerdir. Modülerliği, erişilebilirliği ve

sağladığı dış mekan hissi nedeniyle iskele sisteminin en uygun yapı sistemi olduğuna karar vermişlerdir (Url-11,Anonim).

Şekil 2.24 : Kalaw'da bir sokak pazarı (Url-12,Aung,2020).

Myanmar'daki belediye yetkilileri, pazar satıcılarını birbirinden güvenli bir mesafede konumlandırmak için çaba göstermişlerdir. Shan Eyaletindeki turistik Kalaw kasabasındaki yetkililer basit ve yenilikçi bir fikir uygulayarak bir açık hava pazarını alışveriş yapanların ürünlere göz atmak için uygun bir mesafeyi korumalarına izin vererek, her bir satıcının 6 fit (1,8 metre) ayrı kalmasını sağlamak için boyanmış çizgilerle bölümlere ayırmışlardır. Ulusal Demokrasi Birliği milletvekili Daw Pyone Kathy Naing, *"Ana amaç, yerel çiftçilerin ve satıcıların ürünlerini güvenli bir mesafeden satmalarına izin verirken normal ticaret akışını kesintiye uğratmaktan kaçınmaktır"* şeklinde açıklamada bulunmuştur (Url-12,Anonim).

2.7 Bölüm Sonucu

Bölümde kamusal mekân ve nitelikleri, üçüncül mekânlar ve yayalaştırma kavramları açıklanarak, salgın hastalık olgusunun kamusal mekâna olan etkisi araştırılmıştır. Kamusal mekânlar kişilerin sosyal ihtiyaçlarını karşılamaları açısından önem taşımaktadır. Salgın hastalıkların etkisi birçok kez kamusal mekânda hissedilmiştir. Her dönemde salgınlara karşı önlemler alınarak bireylerin sosyal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kamusal alanı yaşatmaya çalışıldığı görülmektedir. Yapılan incelemeler sonucunda gelişen teknoloji ve tıp, hastalıkları anlamada her ne kadar belirleyici olsa da hastalıkların yayılımını önlemede -karantina ve sosyal kısıtlamalar gibi- hala eski yöntemlere başvurulmaktadır. Bu durum kent içi alanlar tasarımı'nın önemini akla getirmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda COVID-19 kısıtlamaları Dünya çapındaki bireylerin açık ve yeşil alanlara yönelmelerini sağlamıştır. Dünya çapında incelenen farklı tasarım örneklerinden yola çıkılarak; alınan önlemler hastalığı tam olarak yok etmese de, kent içi kaçış alanlarını yani kamusal alanı kullanılabilir kılmak mümkün olduğu sonucuna varılmaktadır.

3. İSTANBUL'DA YAYALAŞTIRILMIŞ CADDELER ÜZERİNDE UYGULANAN KISITLAMALARIN ARAZİ KULLANIMI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN ARAŞTIRILMASI

Tez çalışmasının bu bölümünde araştırma yöntemi, araştırma bulguları ve sonuçlar detaylı olarak anlatılmıştır.

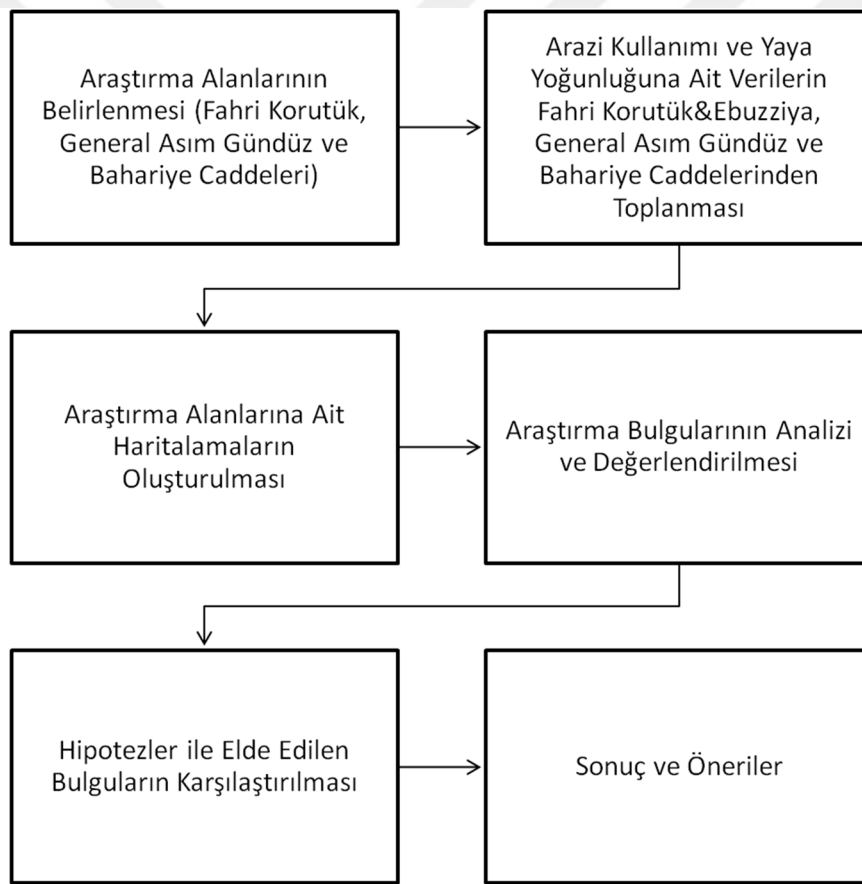
3.1 Araştırmanın Yöntemi

COVID-19 salgınının etkileri her alanda olduğu gibi kamusal alanlarda da büyük olmuştur. İnsanların sosyal iletişim ihtiyaçlarının karşılandığı kamusal alanların COVID-19 sürecindeki ve sonrasındaki adaptasyonu büyük ölçüde önem taşımaktadır. Bu bölümde kamusal alan kısıtlamalarıyla birlikte arazi kullanım çeşitliliği ve bununla bağlantılı olarak kullanıcı yoğunluğunun nasıl etkilendiğinin incelenmesi amacıyla seçilen alanlar incelenmiştir. Seçilen çalışma alanları şunlardır:

Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddeleri, General Asım Gündüz Caddesi ve Bağdat Caddesi.

Çalışma alanları seçilirken caddelerin İstanbul ili içerisinde kent ölçeğinde en fazla yaya çeken yayalaştırılmış caddelerden olmaları, farklı semtlerde yer almaları, arazi kullanım farklılıkları gibi unsurlara dikkat edilmiştir. Alan seçimi yapılırken caddelerin farklılıklardan yararlanmak hedeflenmiştir. Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddeleri'nde alışveriş ögeleri yayginken, General Asım Gündüz Caddesi kültür ögelerini de barındırmaktadır. Caddelerin uzunlukları ve kullanım şekilleri de farklı olarak seçilmek istenmiştir. Yerinde yapılan gözlemler sonucunda arazi kullanım çeşitliliği haritaları oluşturularak COVID-19 öncesindeki arazi kullanımlarıyla karşılaştırılmıştır. Arazi kullanım çeşitliliği haritalarında yaya erişimi olan zemin katlar tercih edilmiştir. Böylece caddeyi kullanan ve zemin katlardaki işlevleri besleyen yaya etkeni göz önünde bulundurulmuştur. Arazi kullanım çeşitliliğindeki değişimler incelendikten sonra yaya yoğunluğuna olan etkileri incelenmiştir. Seçilen

her üç caddede aynı zaman aralıklarında yaya sayımları yapılmıştır. Her cadde üzerinde gerçekleştirilen ön gözlemlerde hafta içi günlerde yaya yoğunluğun en fazla olduğu noktalar belirlenmiş ve bu noktalarda 10'ar dk boyunca yaya sayımları gerçekleştirilmiştir. Hafta içi yoğunluğun en fazla olduğu çarşamba ve cuma günleri öğle saatlerinde yaya sayımlarının yapılması uygun görülmüştür. Ülkemizde uygulanan haftasonu sokağa çıkma yasağından dolayı haftasonu yaya sayımı gerçekleştirilememiştir. Toplanan veriler ve yapılan gözlemler sonrasında COVID-19 ile birlikte uygulanan kısıtlamaların kamusal alandaki arazi kullanım çeşitliliğinde meydana getirdiği değişimler ve bu değişimlerin yaya yoğunluğuna olan etkileri araştırılmıştır. Çalışmada, seçilen alanların fiziksel karakterlerini görmek açısından cadde kesitlerine yer verilmiştir.

Şekil 3.1 : Araştırmanın Yöntem Şeması.

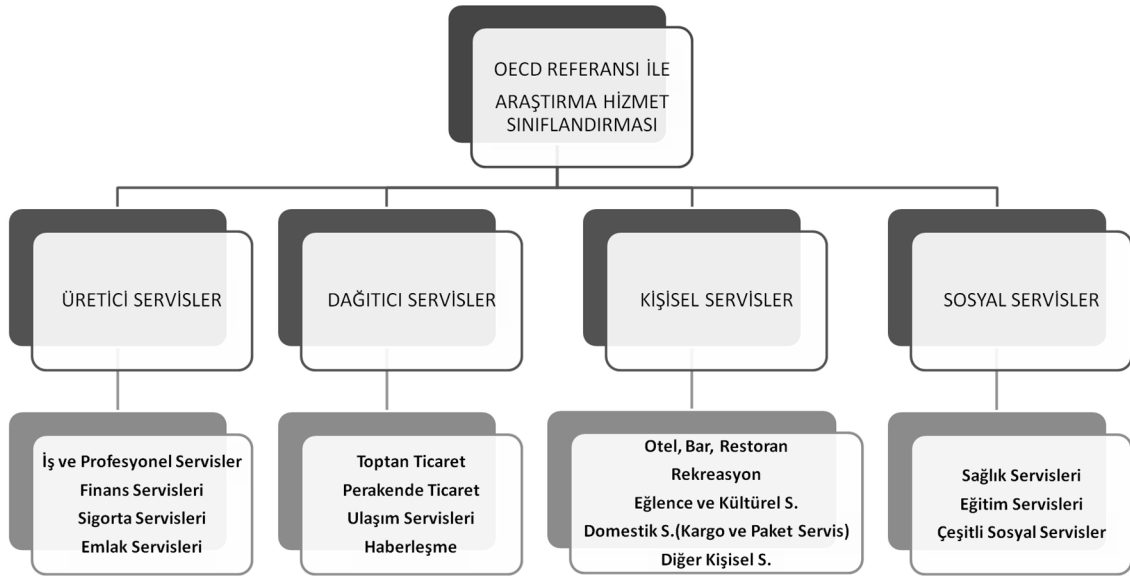

Şekil 3.2 : Seçilen Araştırma Alanları (Url-13).

Cadde	Cadde Uzunluğu	Cadde Genişliği	Kullanım Çeşitliliği (*)	Yoğunluk (+)	Kullanım Biçimi
Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddesi	700 m	16 m	10/11	1487	Yaya+Taşıt
General Asım Gündüz Caddesi	1000 m	10 m	11/11	3885	Yaya+Taşıt
Bağdat Caddesi	5800 m	32 m	11/11	1572	Yaya+Taşıt
(*) Toplam 11 kullanım sınıflandırılmıştır. (+) 12.00-13.00 saatleri arasındaki toplam iki yönde geçen yaya sayısı verilmiştir.					

Şekil 3.3 : Seçilen Alanların Gözlem Verilerine Göre Karşılaştırılması.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) ticaret servislerini belirli kategorilere ayırmaktadır. Alan çalışmasında toplanan veriler tanımlanan bu başlıklar altında karşılaştırılmıştır (URL-14, Anonim).

Şekil 3.4 : OECD Hizmet Sınıflaması (OECD, 2006).

Üretici servisler, bazı durumlarda hane halkı da önemli bir tüketici grubu olmasına rağmen, diğer firmalara satılan ileri üretim faaliyetlerine girdi oluşturmaktadır. Genellikle yüksek bir bilgi içeriğine sahiptirler ve kurum içinde sağlanabilecek destek hizmetlerinin bir "dış sözleşmesini" yansıtırılar. İş odaklı ve profesyonel hizmetler, finansal hizmetler, sigorta hizmetleri, emlak hizmetleri üretici hizmetlere örnek gösterilebilmektedir. Dağıtıcı servisler, ürünleri, bilgi ve kişileri taşır. Bu hizmetlerden bazıları başlı başına nihai tüketimdir (ör. tatil seyahati), ancak çoğu nihai tüketime (ör. perakendecilik) veya üretime (ör. malzeme taşımacılığı) yardımcı rol oynamaktadır. Perakende ticaret, toptan ticaret, ulaşım hizmetleri ve haberleşme dağıtıcı servislere örnek gösterilebilmektedir. Kişisel servisler, haneler için nihai tüketimi sağlar ve tüketici ve hizmet sağlayıcı arasındaki doğrudan temas ile karakterize edilir. (Pandemide etkinliklerinde artış gözlenen kargo ve paket servis hizmetleri vb.) Oteller, barlar ve restoranlar, rekreasyon, eğlence ve kültürel hizmetler, yurtiçi hizmetler ve diğer kişisel servislere örnek gösterilmektedir. Sosyal servisler, haneler için nihai tüketimi sağlar ve çoğu OECD ülkesinde piyasa dışı karakterleri ile ayırt edilir. Kolektif tüketim kararları ve kamu finansmanı; hükümetler, kar amacı gütmeyen kuruluşlar ve sübvansiyonlu özel kuruluşlar tarafından yapılan üretimde yaygındır. Sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri ve çeşitli sosyal hizmetler, sosyal servislere örnek gösterilebilmektedir (OECD, 2006).

3.2 Araştırma Alanı Bulguları

Tez çalışmasının bu bölümünde çalışma alanları olan Fahri Korutürk&Ebuzziya, General Asım Gündüz ve Bağdat Caddelerinin kısa tarihçesi ve fiziksel özellikleri incelenmiş ve mekânlar kısaca tanıtılmıştır.Çalışma alanları üzerindeki arazi kullanımı ve yaya yoğunluğu üzerindeki değişimlere ait bulgular incelenmiştir. Her bir cadde için arazi kullanım çeşitliliği ve yaya kullanım yoğunluğu parametreleri test edilmiş; analiz, değerlendirme ve sonuç bölümlerine yer verilmiştir.

3.2.1 Fahri Korutürk (İstasyon)& Ebuzziya Caddesi

Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddeleri, tarihi Roma Dönemi'ne kadar dayanan Bakırköy İlçesi'nde yer almaktadır. Bizans döneminde ise uzak köy anlamını taşıyan “Makro Hori” olarak anılmış, Osmanlı Dönemi'nde ise “Makri Köy” olarak adlandırılmış ve 1925 yılında Türkçeleşerek Bakırköy adını almıştır. O dönemlerde Bakırköy taşra olarak anılmış ve 17. yy'da Osmanlı'nın buraya konak, köşk, cami ve hamamlar yaptırmasıyla ilgi görmüş ve iskân bölgesi halini almaya bu dönemde başlamıştır. Yakın döneme kadar Bakırköy Rum, Ermeni,Yahudi ve Müslüman halkları barındırmıştır. 18.yy başlarında Rum göçmen ailelerin yerleşmesiyle birlikte buradaki Rum nüfusu artmaya devam etmiştir. II. Mahmud döneminde ise kurulan Baruthane ile birlikte çalışmak üzere büyük bir Ermeni nüfusu bu bölgeye yerleşmiştir. 1870'li yıllarda tren yolunun Bakırköy'den geçmesiyle birlikte semte olan ulaşım kolaylaşmış, bu da nüfus için bir çekim etkeni haline gelmiştir (Şenkaynak,2010).

Şekil 3.5 : Eski Bakırköy Fotoğrafları. (URL-15&16)

Fahri Korutürk ve Ebuzziya Caddeleri'nin yayalaştırma süreci 17 Eylül 1977 yılında deneme bölgesi olarak halkın memnuniyetine göre süresiz olarak uygulanmak üzere trafiğe kapatılması ile başlamıştır.1985 yılında ise Fahri Korutürk ve Ebuzziya

caddeleri için genişletme çalışmaları yapılmış ve her iki caddenin kesişim noktasında bir yer altı çarşısı yapılmıştır. 1988 yılında da bu caddelere araç girişi yasaklanmıştır. 2009 yılında da I. Derece ana arter olarak ilan edilmiş ve İBB kontrolüne geçmiştir (Şenkaynak,2010).

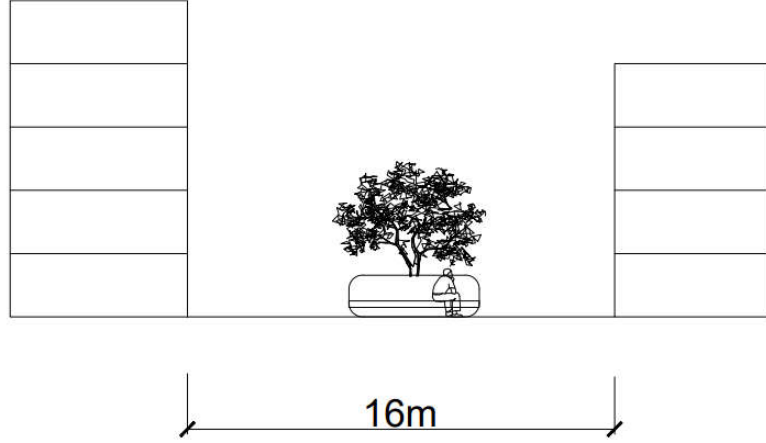
Cumhuriyet Dönemi'yle birlikte artan sanayi kuruluşlarının, yoğun yerleşimi beraberinde getirerek caddelerin ilçedeki oluşumunu sağladığı düşünülmektedir. 1988 yılında açılan Galleria AVM ile birlikte Bakırköy alışveriş odağı haline gelmeye başlamıştır (Özkan,2020).

Fahri Korutürk caddesi Bakırköy tren istasyonu ile bağlanan Cumhuriyet Meydanı'ndan Fişekhane Caddesi'ne uzanan tamamen yayalaştırılmış bir caddedir.Devamında yine yayalaştırılmış bir cadde olan Ebuzziya Caddesi yer almaktadır.

Şekil 3.6 : Fahri Korutürk& Ebuzziya Caddeleri Odak Noktaları.
(Google Earth'den yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Cadde yaklaşık olarak 16 m genişliğinde olup etrafı 4-5 katlı konut ve ofis binaları ile çevrilidir. Cadde yaya ve araç kullanımına açıktır. Caddenin merkez aksında belirli aralıklarla oturma elemanlarına yer verilmiştir.

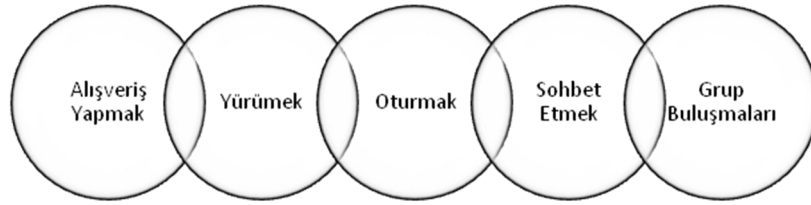

Şekil 3.7 : Fahri Korutürk(İstasyon) Caddesi Kesiti.

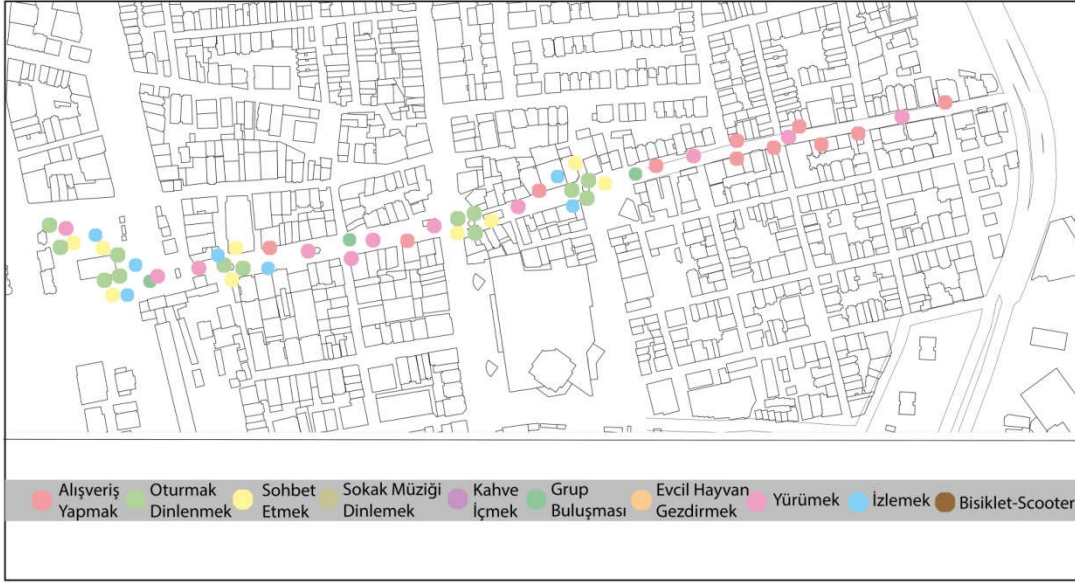
Şekil 3.8 : Fahri Korutürk(İstasyon) Caddesi Genel Görünümü.
(Fotoğraf yazar tarafından çekilmiştir.)

Yapılan gözlemler sonucunda caddede görülen aktiviteler; Oturup dinlenmek, sohbet etmek, alışveriş yapmak, grup buluşmaları ve tesadüfi karşılaşmalar olarak belirlenmiştir.

Şekil 3.9 : Fahri Korutürk (İstasyon) Caddesi Kullanıcı Aktiviteleri Gözlem Şeması.

Oluşturulan gözlem haritasında ise Bakırköy tren istasyonunu takip eden Cumhuriyet Meydanı'ndan Fahri Korutürk caddesinin girişine açılan noktada bir yoğunlaşma görülmektedir. Bu alanda oturma, bekleme, izleme gibi aktiviteler ağırlık kazanmaktadır. Takip eden aksta ise oturma elemanlarının olduğu konumlarda yoğunlaşma gözlemlenmektedir. Bu alanlarda da oturma, bekleme, izleme, içecek içme gibi aktiviteler görülmektedir. Caddenin kenar akslarında ise alışveriş yapma eylemleri gözlenmiştir.

Şekil 3.10 : Fahri Korutürk (İstasyon) ve Ebuzziya Caddesi Aktivite Gözlem Haritası.

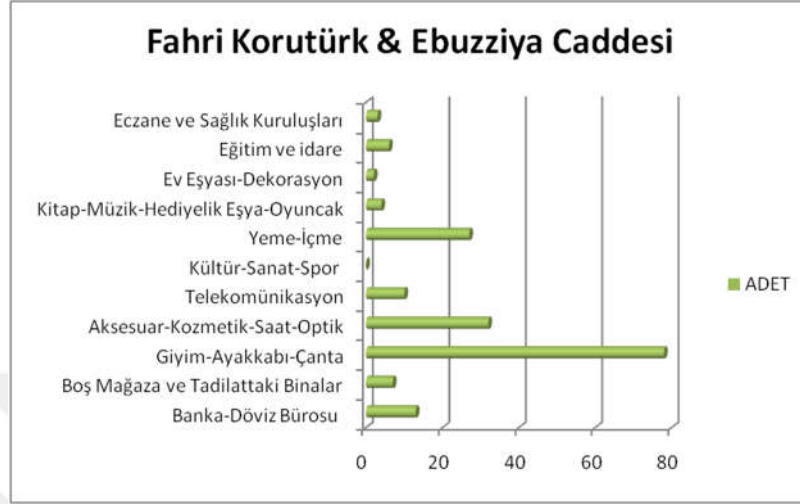
Caddenin yaya kullanımına en açık bölgesi olan zemin kat arazi kullanım analizine göre elde edilen sonuçlar **Çizelge 3.1**'de sunulmaktadır.

Çizelge 3.1 : Fahri Korutürk (İstasyon) & Ebuzziya Caddesi Pandemi Süreci 2021 Yılına Ait Arazi Kullanım Tablosu.

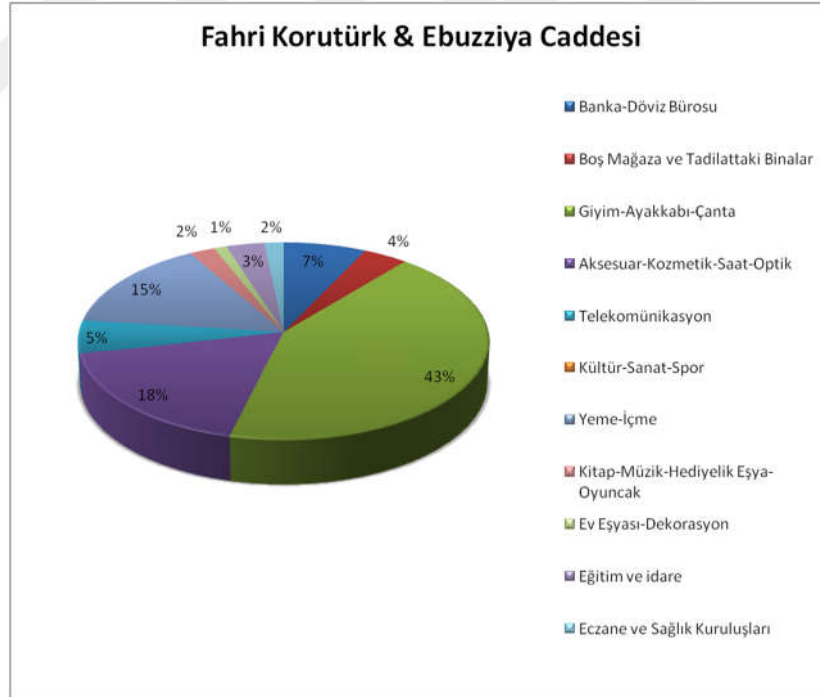
2021		ARAZİ KULLANIM TIPI	ADET
ÜRETİCİ SERVİSLER	İş ve Profesyonel Servisler, Finans Servisleri, Sigorta Servisleri, Emlak Servisleri.	Banka-Döviz Bürosu	13
		Boş Mağaza ve Tadilatları Binalar	7
DAĞITICI SERVİSLER	Toptan Ticaret, Perakende Ticaret, Ulaşım Servisleri, Haberleşme.	Giyim-Ayakkabı-Çanta	78
		Aksesuar-Kozmetik-Saat-Optik	32
		Telekomünikasyon	10
KİŞİSEL SERVİSLER	Otel, Bar, Restoran, Rekreasyon, Eğlence ve Kültürel S., Domestik S., Diğer Kişisel S.	Kültür-Sanat-Spor	0
		Yeme-İçme	27
		Kitap-Müzik-Hediyelik Eşya-Oyuncak	4
		Ev Eşyası-Dekorasyon	2
SOSYAL SERVİSLER	Sağlık Servisleri, Eğitim Servisleri, Çeşitli Sosyal Servisler.	Eğitim ve İdare	6
		Eczane ve Sağlık Kuruluşları	3
		TOPLAM:	182

Çizelge 3.1'de sunulduğu üzere, Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddesi'nde yapılan analizlerin sonucu olarak aşağıdaki arazi kullanım yüzdelerine ulaşılmaktadır. Bunlar; %43 Giyim, ayakkabı ve çanta satan mağazalar, %18 Aksesuar, kozmetik,

saat, optik;%15 yeme-içme mekânları, %7 banka ve döviz büroları, %5 telekomünikasyon,%4 boş mağazalar, %3Eğitim ve idare, %2 Kitap, müzik, hediyelik eşya ve oyuncak,%2 Eczaneve sağlık kuruluşları ile %1 Ev eşyası ve dekorasyondur. Tez çalışmasında konut arazi kullanım türü incelemeye alınmamıştır.

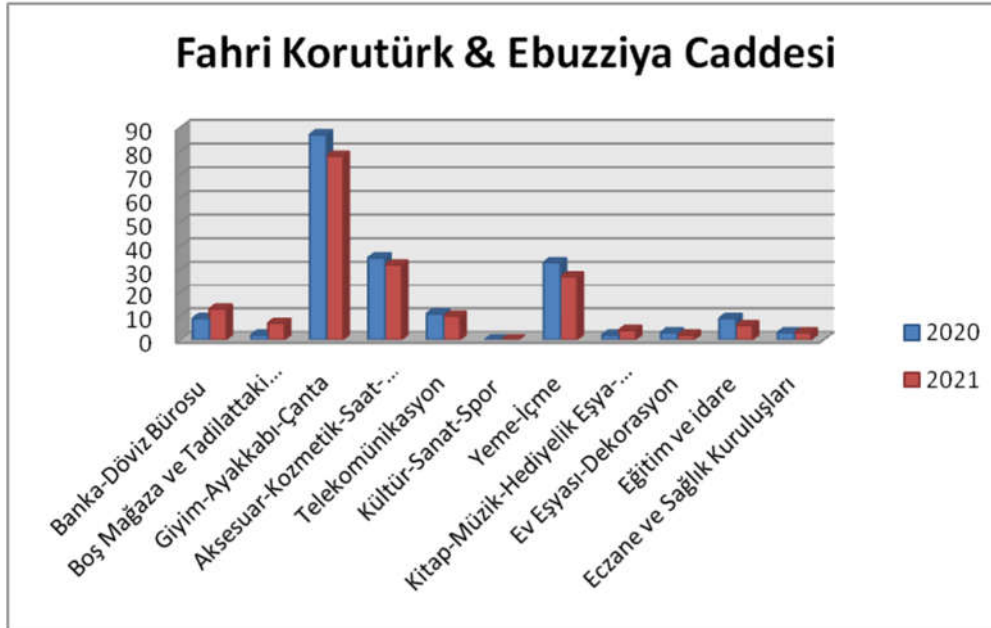
Şekil 3.11 : Fahri Korutürk &Ebuzziya Caddesi Arazi Kullanım Çeşitliliği.

Şekil 3.12 : Fahri Korutürk&Ebuzziya Caddesi Arazi Kullanım Yüzde Oranları.

Çizelge 3.2 : Fahri Korutürk (İstasyon) ve Ebuzziya Caddesi Pandemi Öncesi 2020 Yılına Ait Arazi Kullanım Tablosu (Özkan, 2020).

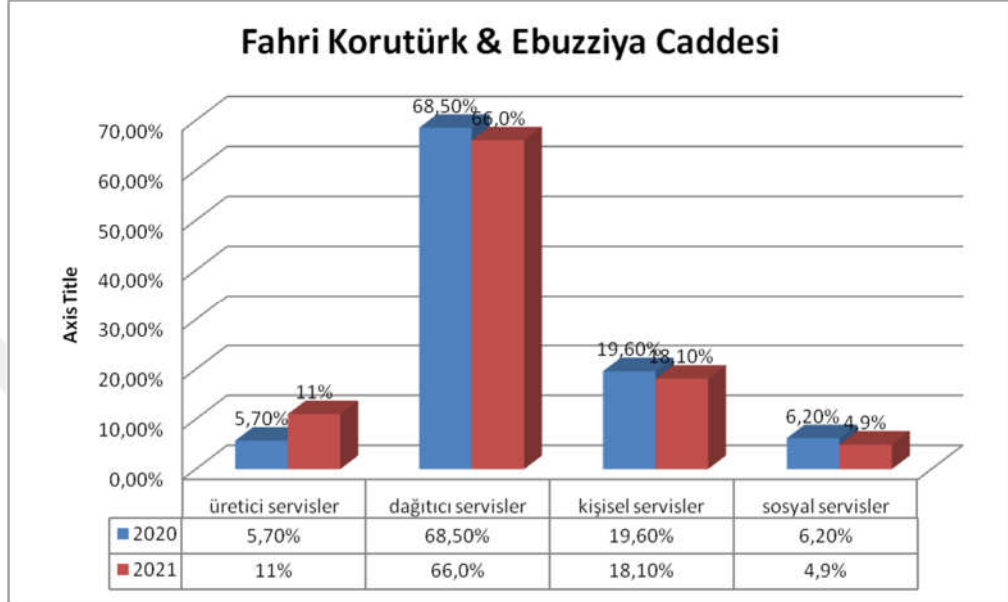
2020		ARAZİ KULLANIM TIPI	ADET
ÜRETİCİ SERVİSLER	İş ve Profesyonel Servisler, Finans Servisleri, Sigorta Servisleri, Emlak Servisleri.	Banka-Döviz Bürosu	9
		Boş Mağaza ve Tadilatları Binalar	2
DAĞITICI SERVİSLER	Toptan Ticaret, Perakende Ticaret, Ulaşım Servisleri, Haberleşme.	Giyim-Ayakkabı-Çanta	87
		Aksesuar-Kozmetik-Saat-Optik	35
		Telekomünikasyon	11
KİŞİSEL SERVİSLER	Otel, Bar, Restoran, Rekreasyon, Eğlence ve Kültürel S., Domestik S., Diğer Kişisel S.	Kültür-Sanat-Spor	0
		Yeme-İçme	33
		Kitap-Müzik-Hediyelik Eşya-Oyuncak	2
		Ev Eşyası-Dekorasyon	3
SOSYAL SERVİSLER	Sağlık Servisleri, Eğitim Servisleri, Çeşitli Sosyal Servisler.	Eğitim ve İdare	9
		Eczane ve Sağlık Kuruluşları	3
		TOPLAM:	194

Şekil 3.13 : Fahri Korutürk &Ebuzziya Caddesi Kısıtlama Öncesi ve Sonrası Değişim Tablosu.

Tez çalışması kapsamında pandemi kısıtlamaları öncesinde toplanan veriler (Çizelge3.2) ile pandemi sürecindeki veriler (Çizelge3.1) incelendiğinde; giyim, ayakkabı ve çanta, aksesuar, kozmetik, optik ve saat, yeme-içme, telekomünikasyon ile eğitim ve idare arazi kullanım türlerinde azalma gözlenirken, banka ve döviz bürolarında, boş veya tadilatları mağazalarda ve kitap,müzik, hediyelik eşya ve

oyuncak gibi arazi kullanım türlerinde artış gözlenmektedir.OECD hizmet sınıflandırmasına göre kısıtlamaların uygulanmasından önceki ve kısıtlama sürecinde gözlenen değişim oranları **Şekil 3.14**'de sunulmaktadır. Üretici servislerde % 5,3 oranında artış görülürken;dağıtıcı servislerde %2,5, kişisel servislerde %1,5 ve sosyal servislerde %1,3 oranında azalmalar gözlenmektedir.

Şekil 3.14 : Fahri Korutürk &Ebuzziya Caddesi Hizmet Sınıf Dağılımı Değişimi Tablosu.

Şekil 3.15 : Fahri Korutürk ve Ebuzziya Caddesi Arazi Kullanım Haitası.

3.2.2 General Asım Gündüz (Bahariye) Caddesi

Kadıköy'ün tarihi MÖ 2000 'li yıllara kadar dayanmaktadır. Fenikelilerin bölgeye yerleşmesiyle birlikte yeni köy anlamına gelen Khalkedon olarak adlandırılmıştır. Osmanlı'nın fethinden sonra Fatih'in ilk kadısı olan Hıdır Bey'e makam ödeneği karşılığı arpalık olarak verilmiştir. Böylece Kadıköy olarak adlandırılmıştır (Şenkaynak,2010).

Önemli bir liman yerleşimi olması ticaret akslarını geliştirmiştir. 1872 yılında Kadıköy'deki ilk tren hizmete geçmiş ve Haydarpaşa Garı'nın temelleri atılmıştır.Altıyol'da bulunan Boğa heykeli ise 1864 yılında heykeltıraş Isodor Bonheur ve dökümcü T. Bouillard tarafından yapılmıştır (Türkmen, 2018).

Şekil 3.16 : Bahariye Fotoğrafları (Url-17).

Fetih yıllarında pek gelişim göstermeyen Kadıköy'ün asıl gelişimi 19. yy'da Selimiye Kışlası, Haydarpaşa Askeri Hastanesi gibi yapıların inşa edilmesinden sonra olmuştur. 1857'de başlayan düzenli vapur seferleriyle Kadıköy daha tercih edilebilir bir semt haline gelmiştir. Uzun bir dönem Üsküdar Sancağı'na bağlı kalan Kadıköy 1930'da ilçe ilan edilmiştir (Şenkaynak,2010).

Bahariye Caddesi geçmişte de Kadıköy semtinin seçkin ve işlek olan bir güzergahı olarak tanımlanmaktadır. Semt eskiden bağ ve bahçeler içermekteydi ve halk burayı mesire alanı olarak kullanmaktaydı. Bu nedenle Bahariye olarak adlandırılmıştır. Evlerin alt katları kuruyemişçi, muhallebici, plakçı, saatçi, tuhafiyeci, kahveci, eczane, terlikçi, tütüncü, kuyumcu, kunduracı, kadın berberi ve sandviç satan dükkanlara çevrilmiştir. Caddede Hale Sineması ve 1938 yılları başında faaliyete geçen Opera sineması ve General Süreyya İlmen'in yaptırmış olduğu Süreyya Sineması hizmet vermektedir. Erkanı Harbiyei Umumiye Reisi Orgeneral Asım Gündüz Nisbiye Sokağı'nda oturmaktaydı. Caddede İstanbul Elektrik ve Tramvay idaresine bağlı Tramvay kuvvet merkezi de bulunmaktaydı (Koçu, 1960).

Şekil 3.17 : Bahariye Caddesi , Altıyol, 1955 (Şenkaynak,2010).

Daha sonra General Asım Gündüz Caddesi olarak adlandırılan caddede 1980’li yıllarda artan trafik nedeniyle yaya ve araç trafiği birbirine karışmış ve yaya kullanımı zor bir hale gelmiştir. 1992 yılında Altıyol’dan Nevzemin Sokağı’na kadar yaylaştırılmış daha sonra nostaljik tramvay devreye girmiştir (Kavi, 2003).

Şekil 3.18 : Asım General Gündüz (Bahariye) Caddesi Odak Noktaları.(Google Earth’den yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.)

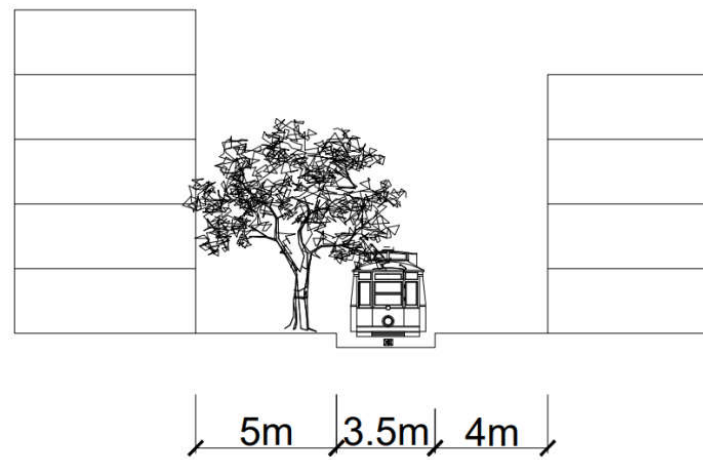
General Asım Gündüz Caddesi Kadıköy için önemli bir odak noktası olan Boğa Heykeli ile Bademaltı sokak arasında uzanmaktadır.Kentli tarafından Bahariye Caddesi olarak anılmaktadır.İçerisinde Süreyya Operası gibi önemli bir kültürel odağı ve Aya Triada Kilisesi’ni (1902) barındırmaktadır. Eğitim yapısı olan Kadıköy

Halk Eğitimi Merkezi ve Akşam Sanat Okulu Kurs Merkezi de cadde üzerinde yer almaktadır.

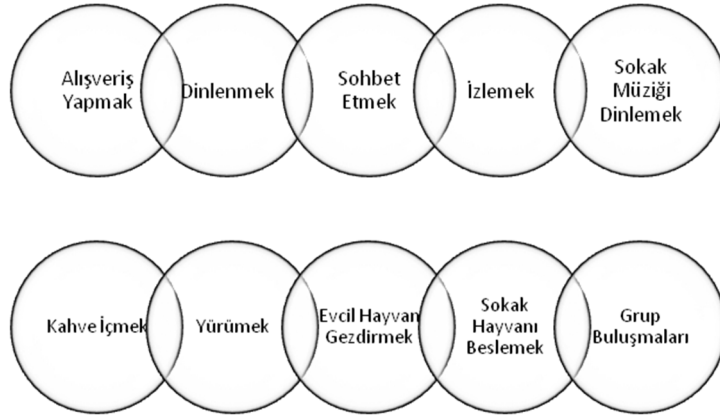
Şekil 3.19 : Asım General Gündüz (Bahariye) Caddesi Kullanıcı Aktiviteleri Fotoğrafları.(Fotoğraflar yazar tarafından çekilmiştir.)

Pandemi kısıtlamalarının uygulandığı ve yeme-içme mekânları kafeler ve restoranların kapatıldığı caddede gözlemlenen aktiviteler;yürümek, oturmak, sohbet etmek, alışveriş yapmak, vitrinleri izlemek, sokak müzisyenlerini dinlemek ve yeme-içme eylemlerini sokakta gerçekleştirmek olarak sınıflandırılabilir.

Şekil 3.20 : Asım General Gündüz (Bahariye) Caddesi Kesiti.

Caddenin genişliği yaklaşık olarak 12-13 m olup çevresinde 4-5 katlı yapılar bulunmaktadır. Caddenin orta aksından Moda'ya kadar nostaljik tramvay hizmet vermektedir. Tramvay aksının iki yanında ağaçlandırılmış ve oturma donatıları olan kaldırımlar uzanmaktadır.

Şekil 3.21 : Asım General Gündüz (Bahariye) Caddesi Kullanıcı Aktiviteleri Gözlem Şeması.

Caddenin Altıyol'dan giriş kısmında ve Süreyya Operası'nın bulunduğu orta noktada ve Moda'ya giden aksta yoğunlaşmalar görülmektedir. Oturma donatılarının bulunduğu noktalarda dinlenme, izleme, sohbet etme, kahve içme gibi aktiviteler yoğunluk kazanmaktadır. Caddenin tramvay hattında bisiklet ve elektrikli scooter kullanımlarına rastlanmıştır. Giyim ve aksesuar gibi arazi kullanım biçimlerinde alışveriş aktiviteleri ağırlıklı olarak gözlenmiştir. Cadde üzerinde tesadüfi buluşmalara ve grup sohbetlerine rastlanmaktadır. Caddede bulunan sokak müzisyenleri yoğunlaşan noktalarda konumlanmaktadır. Evcil hayvan gezdirmek ve sokak hayvanlarını beslemek gibi aktiviteler de cadde üzerinde çokça görülmektedir.

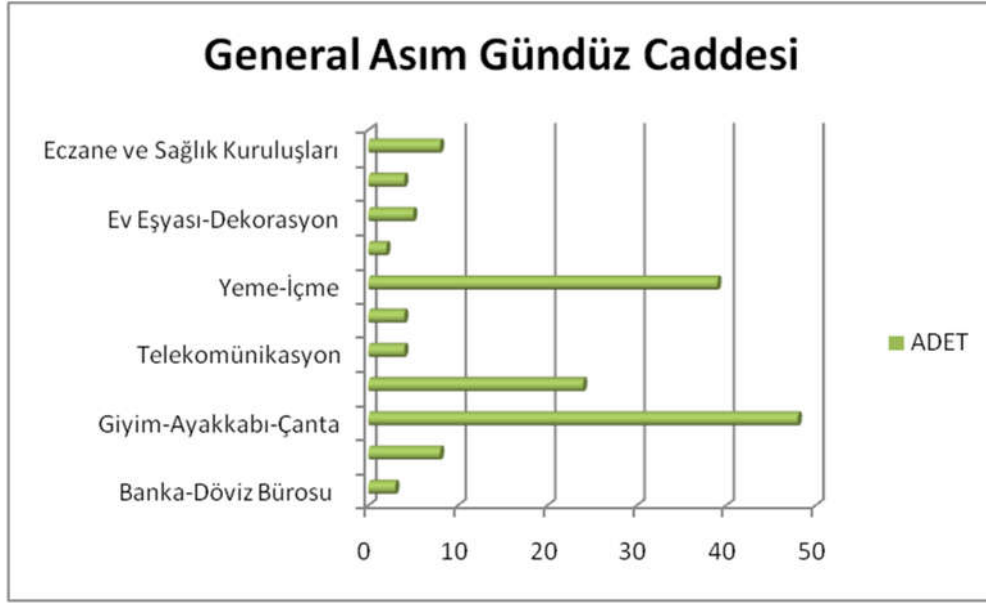
Şekil 3.22 : General Asım Gündüz Caddesi Görsel Haritalama.

General Asım Gündüz Caddesi'nin arazi kullanım verileri **Çizelge 3.3**'de sunulmaktadır.

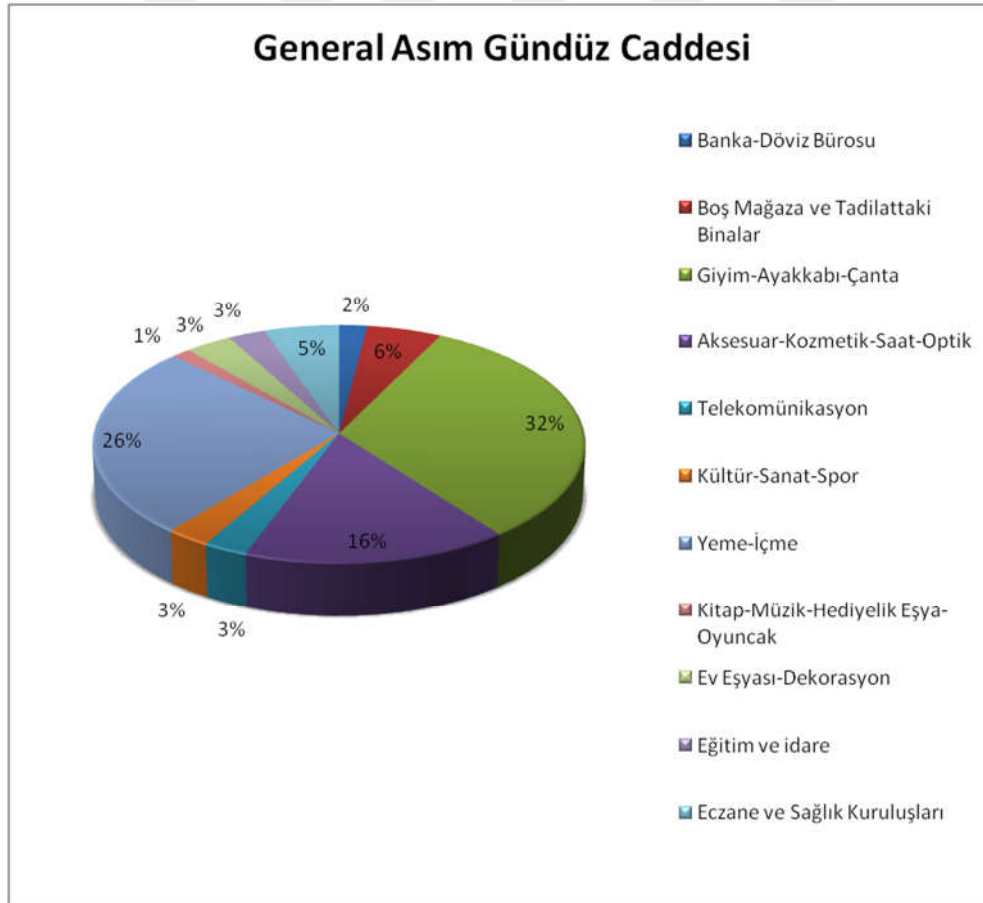
Çizelge 3.3 : Asım General Gündüz (Bahariye) Caddesi Pandemi Süreci 2021 Yılına Ait Arazi Kullanım Tablosu.

2021		ARAZİ KULLANIM TİPİ	ADET
ÜRETİCİ SERVİSLER	İş ve Profesyonel Servisler, Finans Servisleri, Sigorta Servisleri, Emlak Servisleri.	Banka-Döviz Bürosu	3
		Boş Mağaza ve Tadilatları Binalar	8
DAĞITICI SERVİSLER	Toptan Ticaret, Perakende Ticaret, Ulaşım Servisleri, Haberleşme.	Giyim-Ayakkabı-Çanta	48
		Aksesuar-Kozmetik-Saat-Optik	24
		Telekomünikasyon	4
KİŞİSEL SERVİSLER	Otel, Bar, Restoran, Rekreasyon, Eğlence ve Kültürel S., Domestik S., Diğer Kişisel S.	Kültür-Sanat-Spor	4
		Yeme-İçme	39
		Kitap-Müzik-Hediyelik Eşya-Oyuncak	2
		Ev Eşyası-Dekorasyon	5
SOSYAL SERVİSLER	Sağlık Servisleri, Eğitim Servisleri, Çeşitli Sosyal Servisler.	Eğitim ve İdare	4
		Eczane ve Sağlık Kuruluşları	8
		TOPLAM:	149

General Asım Gündüz Caddesi'nde yapılan analizlerin sonucu olarak (**Çizelge 3.3**) aşağıdaki arazi kullanım yüzdelerine ulaşılmaktadır. Bunlar: %32 Giyim, ayakkabı ve çanta satan mağazalar, %26 yeme-içme mekânları, %16 Aksesuar, kozmetik, saat, optik; %6 boş mağazalar, %5 Eczane ve sağlık kuruluşları, %3 ev eşyası ve dekorasyon ürünleri, %3 telekomünikasyon, %3 eğitim ve idare, %3 kültür sanat merkezleri, %2 banka ve döviz büroları ve %1 Kitap, müzik, hediyelik eşya ve oyuncak satan mağazalar olarak sınıflandırılabilir.

Şekil 3.23 : General Asım Gündüz Caddesi Arazi Kullanım Çeşitliliği Dağılımı.

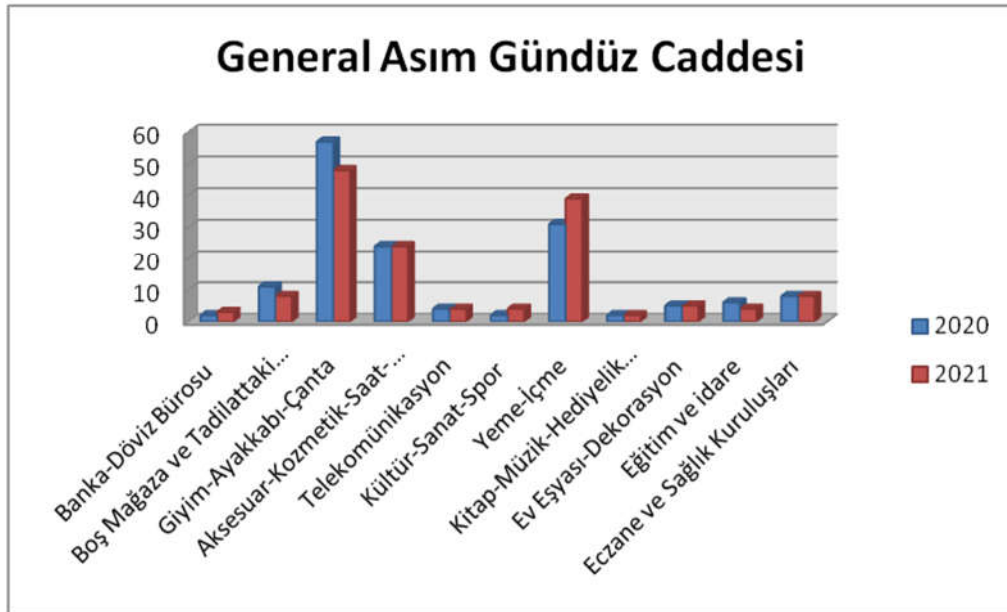
Şekil 3.24 : General Asım Gündüz Caddesi Arazi Kullanım Yüzde Oranları.

General Asım Gündüz Caddesi'nde giyim, ayakkabı ve çanta, boş mağazalar ile eğitim ve idarede bir azalma görülürken; yeme-içme, kitap, müzik, hediyelik eşya ve

oyuncak ile banka ve döviz bürolarında bir artış görülmektedir. Aksesuar, kozmetik, saat ve optik; eczane ve sağlık kuruluşları, ile telekomünikasyon arazi kullanım türlerinin dengede olduğu görülmektedir.

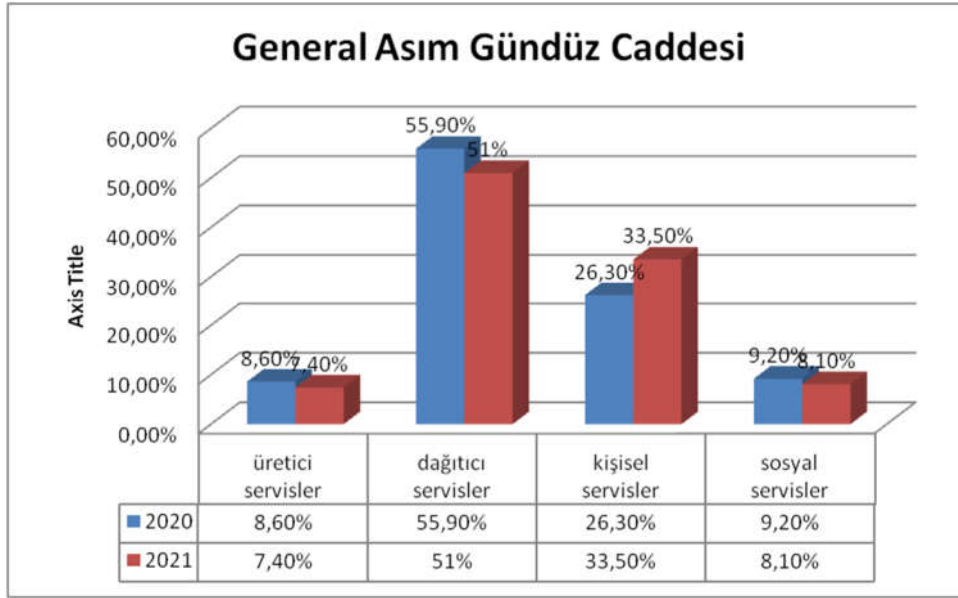
Çizelge 3.4 : Asım General Gündüz (Bahariye) Caddesi Pandemi Öncesi 2020 Yılına Ait Arazi Kullanım Tablosu (Özkan, 2020).

2020		ARAZİ KULLANIM TİPİ	ADET
ÜRETİCİ SERVİSLER	İş ve Profesyonel Servisler, Finans Servisleri, Sigorta Servisleri, Emlak Servisleri.	Banka-Döviz Bürosu	2
		Boş Mağaza ve Tadilatları Binalar	11
DAĞITICI SERVİSLER	Toptan Ticaret, Perakende Ticaret, Ulaşım Servisleri, Haberleşme.	Giyim-Ayakkabı-Çanta	57
		Aksesuar-Kozmetik-Saat-Optik	24
		Telekomünikasyon	4
KİŞİSEL SERVİSLER	Otel, Bar, Restoran, Rekreasyon, Eğlence ve Kültürel S., Domestik S., Diğer Kişisel S.	Kültür-Sanat-Spor	2
		Yeme-İçme	31
		Kitap-Müzik-Hediyelik Eşya-Oyuncak	2
		Ev Eşyası-Dekorasyon	5
SOSYAL SERVİSLER	Sağlık Servisleri, Eğitim Servisleri, Çeşitli Sosyal Servisler.	Eğitim ve İdare	6
		Eczane ve Sağlık Kuruluşları	8
		TOPLAM:	152

Şekil 3.25 : General Asım Gündüz Caddesi Kısıtlama Öncesi ve Sonrası Değişim Tablosu.

Tez çalışması kapsamında pandemi kısıtlamaları öncesinde toplanan veriler (**Çizelge3.4**) ile pandemi sürecindeki veriler (**Çizelge3.3**) incelendiğinde OECD hizmet sınıflandırmasına göre kısıtlamaların uygulanmasından önceki ve kısıtlama sürecinde gözlenen % oranların değişimi (**Şekil 3.34**)’de sunulmaktadır. Üretici servislerde %1,2, dağıtıcı servislerde %4,9 ve sosyal servislerde %1,1 oranında bir azalma gözlenirken; ve kişisel servislerde % 7,2 oranında bir artış gözlenmiştir.

Şekil 3.26 : General Asım Gündüz Caddesi Hizmet Sınıf Dağılım Değişimi Tablosu.

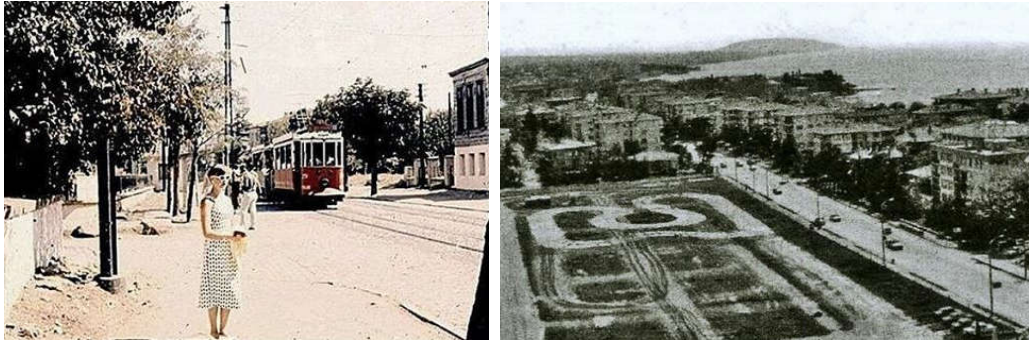
Şekil 3.27 : General Asım Gündüz Caddesi (Bahariye) Arazi Kullanım Haritası.

3.2.3 Bağdat Caddesi

Bağdat Caddesi, İstanbul kentinin Anadolu yakasında bulunan, Kadıköy'ü Bostancı'ya bağlayan kentin en önemli arterlerinden biridir. Bizans döneminde de var olduğu bilinen ancak tam izi bilinmeyen bu yolun Osmanlı-Türk dönemine geldiğindeki izi, yol boyunca değişik tarihlerde yapılan köprü, menzil çeşmeleri ve namazgâhlar sayesinde okunabilmektedir (Cemali,2011).

Tarihi Bizans dönemine kadar uzanan Bağdat Caddesi, ticaret kervanları ve ordular tarafından Anadolu'yu Bizans'a bağlayan bir geçit olarak kullanılmaktaydı. Osmanlı döneminde de önemini koruyan cadde adını IV. Murat'ın zaferle sonuçlanan Bağdat Seferi'nden almaktadır. Bağdat Caddesi'nin sınırlarının belirlenmesi II. Abdülhamit döneminde, sarayına yakın olmak isteyen paşalar, zengin tüccarlar caddenin ilk evleri olan konaklar ve köşkleri yaptırmaları ile başlamıştır (Özkan,2020).

“Eski Bizans izi”, “İzmit Yolu”, “Bağdat Yolu” olarak adlandırılan Bağdat Caddesi'nin gelişimi 19.yy'da demiryolu ve denizyolu ulaşımıyla birlikte ilerlemiştir. 1843'de buharlı gemi seferlerinin başlamasıyla birlikte birçok noktada iskeleler kurulmuştur. 20 yy başlarında ise Haydarpaşa'dan başlayan Bağdat Demiryolu ve istasyon noktaları kurulmuştur (Yücel, 2008).

Şekil 3.28 : Bağdat Caddesi Fotoğrafları. (Url-18)

1910'larda toprak yol halinde olan Bağdat Caddesi, 1930'lardan sonra asfaltlanmış, 1935'ten sonra caddenin iki tarafından gidiş-geliş olmak üzere tramvay hatları geçirilmiştir. 1950'lerin sonunda tramvay hatları tamamen kaldırılmış, aksın iki yanındaki bahçeler daraltılarak yol genişletilmiştir (Yazıcıoğlu, 2001 ve Yücel, 2008).

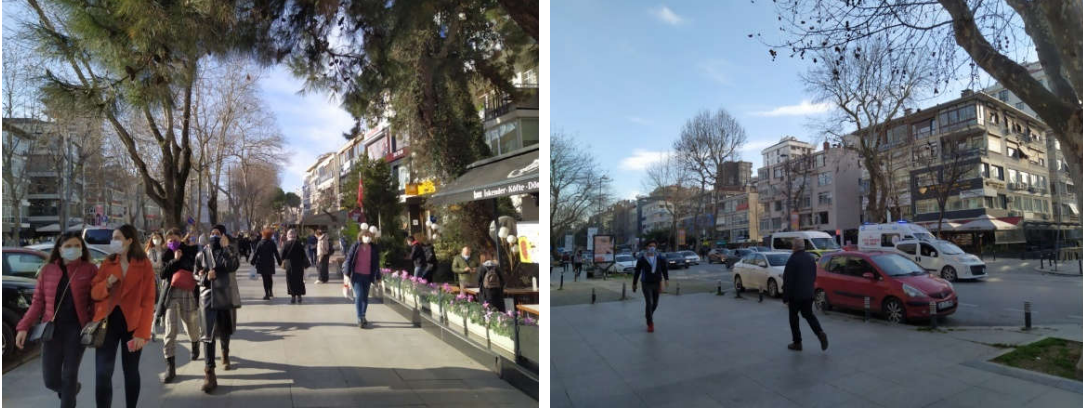
1970’lerde Bağdat Caddesi hızla eski köşklerin yıkılıp yeni apartmanların yapıldığı bir döneme girmiştir. 1980’lerde yapılaşma artmış, sahillerin doldurulup yalıların önüne yol yapılmasından sonra çevre sayfiye-yazlık özelliğini yitirmiştir. Aynı yıllarda caddenin trafiği tek istikametli hale gelmiştir.2000’ler Bağdat Caddesi’nin “Cadde” adıyla anıldığı, kafeler ve restoranlarla dolduğu yıllardır. 2010’lu yıllarda 1999 depremine önlem olarak kentsel dönüşüm uygulamaları düşünülmüş caddedeki binalar tek tek yıkılıp yerlerine yenileri inşa edilmeye başlanmıştır(Atılğan,2019).

Kentsel dönüşüm çalışmalarıyla birlikteulusal ve uluslararası markalar caddeden ayrılmaya başlamış, konut ve mağazalarda ise artan kiralar nedeniyle markaların buraya geri dönüş yapmaması ve bu nedenle caddeki boş mağaza sayısı artması gündeme gelmiştir (Cushman ve Wakefield, 2018).

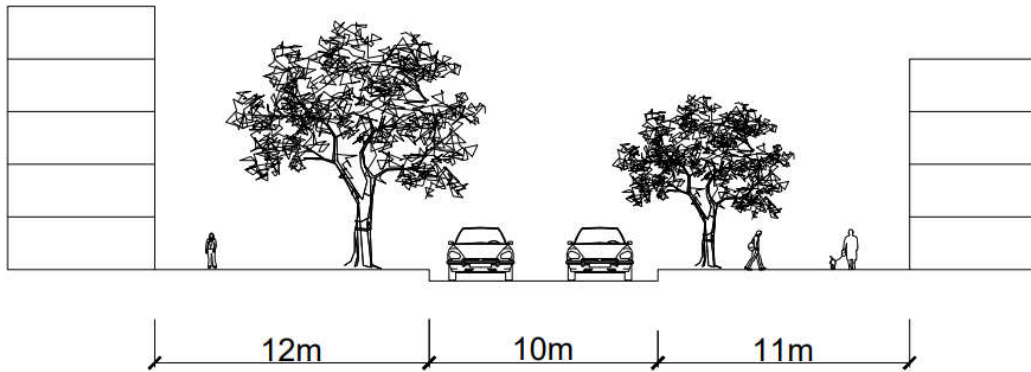
Şekil 3.29 : Bağdat Caddesi Odak Noktaları.
(Google Earth’den yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Bağdat Caddesi İstanbul'un Asya kıtasında bulunan; Kadıköy Belediyesi sınırları içerisinde; Kızıltoprak'tan başlayarak; Maltepe Belediyesi sınırlarındaki Cevizli'ye kadar uzanan doğrusal bir arterdir. Cadde sırasıyla Caddebostan, Şaşkınbakkal ve Suadiye bölgeleri olarak ayrılmaktadır. Caddenin sahil yolu ile olan bağlantısı ara arterlerden caddenin beslenmesine olanak sağlamaktadır.

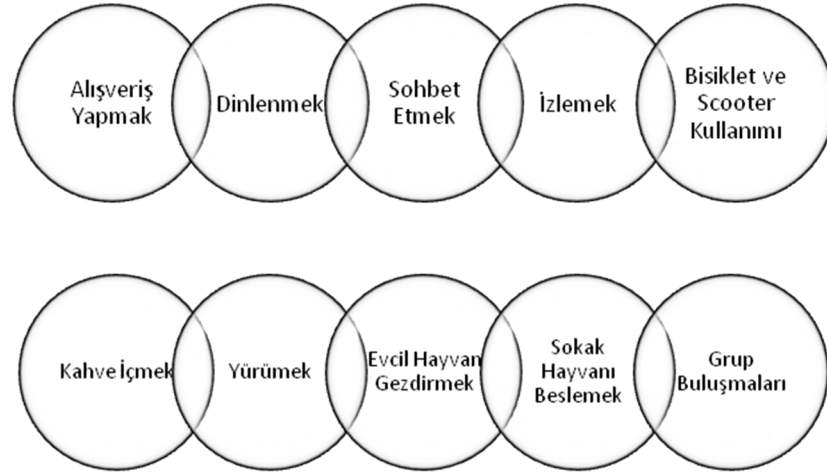
Şekil 3.30 : Bağdat Caddesi Kullanıcı Aktiviteleri. (Fotoğraflar yazar tarafından çekilmiştir.)

Yaklaşık olarak 30-33 m genişliğindeki cadde aksında iki şeritli ve tek yönlü bir araç yolu bulunmaktadır. Cadde iki yönde yayalara ayrılmış kaldırımları içermektedir. 1960'lı yıllarda dikilen çınar ağaçları varlığını korumaktadır. Cadde çevresinde 4-5 katlı konut ve ofis ağırlıklı yapılar yer almaktadır.

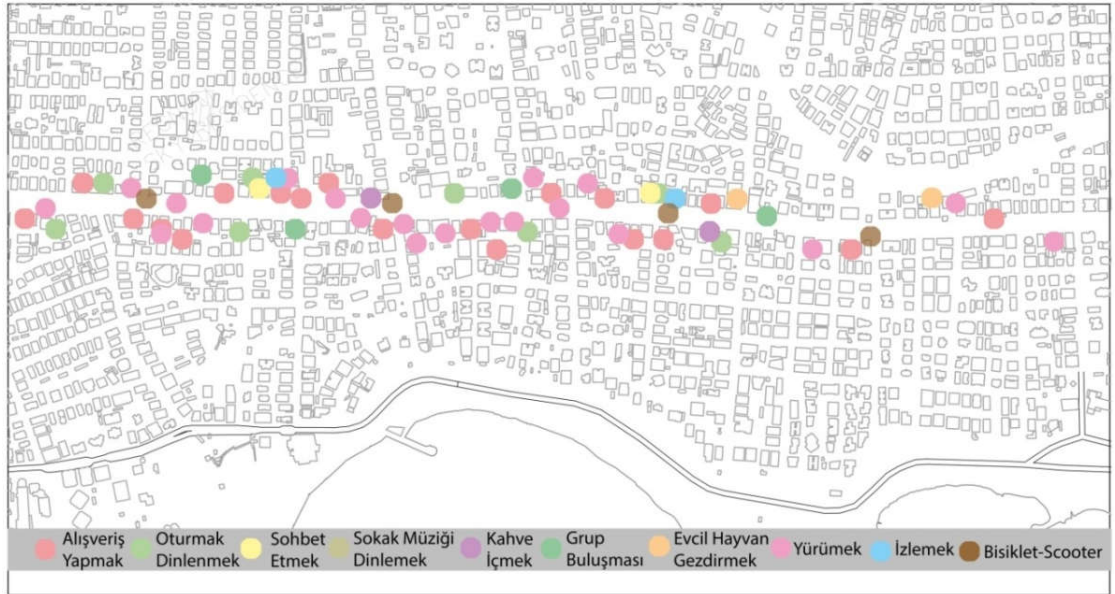
Şekil 3.31 : Bağdat Caddesi Kesiti.

Cadde boyunca gözlenen aktiviteler Şekil 3.32 'de sunulmuştur. Ana arter boyunca yürüme, izleme, alışveriş yapma, evcil hayvan gezdirme gibi aktiviteler yoğunluktadır. Yeme-içme alanlarındaki kısıtlamaların elde tüketim alışkanlığına neden olduğu gözlenmektedir.

Şekil 3.32 : Bağdat Caddesi Kullanıcı Aktiviteleri Gözlem Şeması.

Caddede bisiklet kullanımı kaldırımlarda yaygın olarak görülmektedir. Grup buluşmaları ve ayaküstü yapılan sohbetler ağırlıklı olarak gözlenmiştir. Kullanıcıların arter üzerinden birden fazla geçtiği gözlenmiştir.

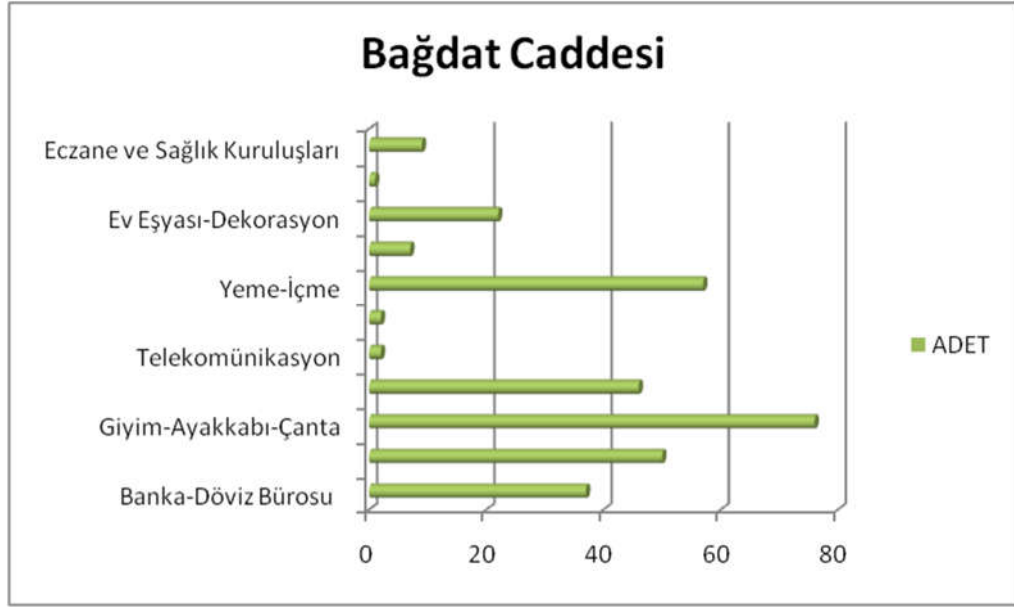
Şekil 3.33 : Bağdat Caddesi Görsel Aktivite Haritası.

Bağdat Caddesi'nin arazi kullanım verileri **Çizelge 3.5**'te sunulmaktadır.

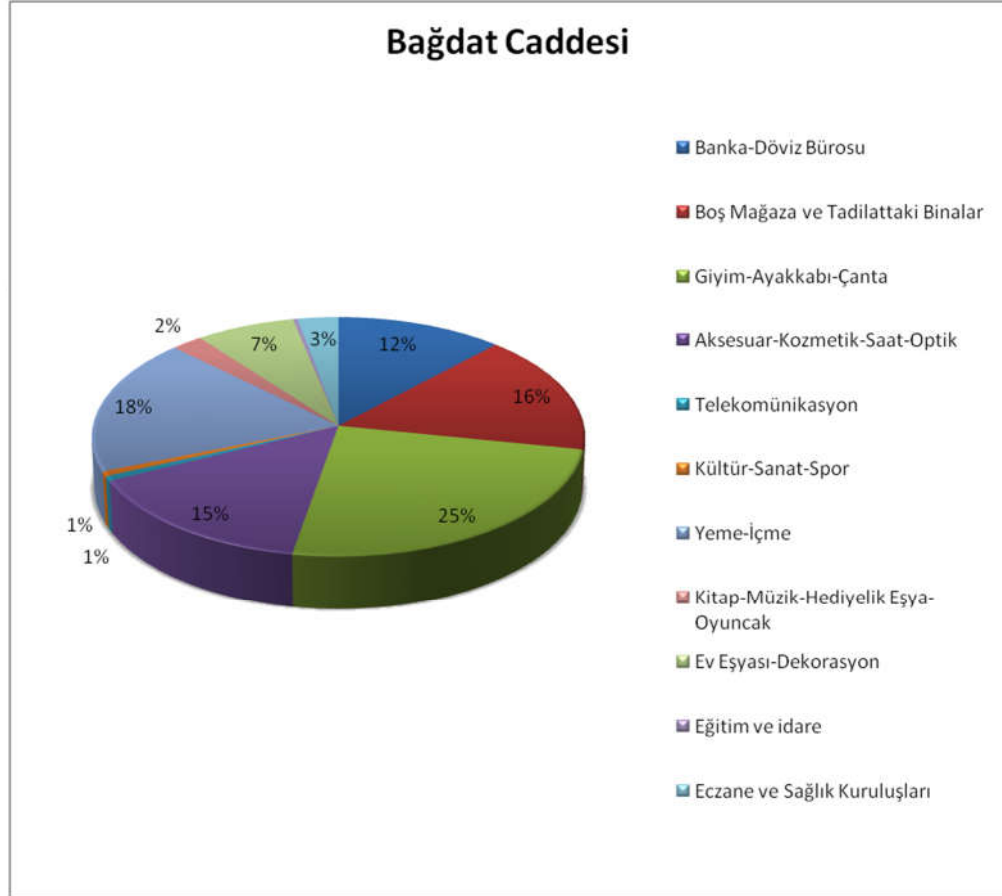
Çizelge 3.5 : BağdatCaddesiPandemiSüreci 2021 Yılına Ait AraziKullanımTablosu.

2021		ARAZI KULLANIM TIPI	ADET
ÜRETİCİ SERVİSLER	İş ve Profesyonel Servisler, Finans Servisleri, Sigorta Servisleri, Emlak Servisleri.	Banka-Döviz Bürosu	37
		Boş Mağaza ve Tadilattaki Binalar	50
DAĞITICI SERVİSLER	Toptan Ticaret, Perakende Ticaret, Ulaşım Servisleri, Haberleşme.	Giyim-Ayakkabı-Çanta	76
		Aksesuar-Kozmetik-Saat-Optik	46
		Telekomünikasyon	2
KİŞİSEL SERVİSLER	Otel, Bar, Restoran, Rekreasyon, Eğlence ve Kültürel S., Domestik S., Diğer Kişisel S.	Kültür-Sanat-Spor	2
		Yeme-İçme	57
		Kitap-Müzik-Hediyelik Eşya-Oyuncak	7
		Ev Eşyası-Dekorasyon	22
SOSYAL SERVİSLER	Sağlık Servisleri, Eğitim Servisleri, Çeşitli Sosyal Servisler.	Eğitim ve İdare	1
		Eczane ve Sağlık Kuruluşları	9
		TOPLAM:	309

Bağdat Caddesi'nde yapılan analizlerin sonucu olarak(**Çizelge3.5**) aşağıdaki arazi kullanım yüzdelere ulaşılmaktadır. Bunlar: %25 Giyim, ayakkabı ve çanta satan mağazalar, %18 yeme-içme mekânları,%15 Aksesuar, kozmetik, saat ve optik;%16 boş veya tadilattaki binalar, %12 banka ve döviz büroları, %3 Eczane ve sağlık kuruluşları, %7 ev eşyası ve dekorasyon ürünleri, %2 Kitap, müzik, hediyelik eşya ve oyuncak %1 telekominikasyon, 1% kültür sanat merkezleri olarak sınıflandırılabilir.

Şekil 3.34 : Bağdat Caddesi Arazi Kullanım Çeşitliliği Dağılımı.

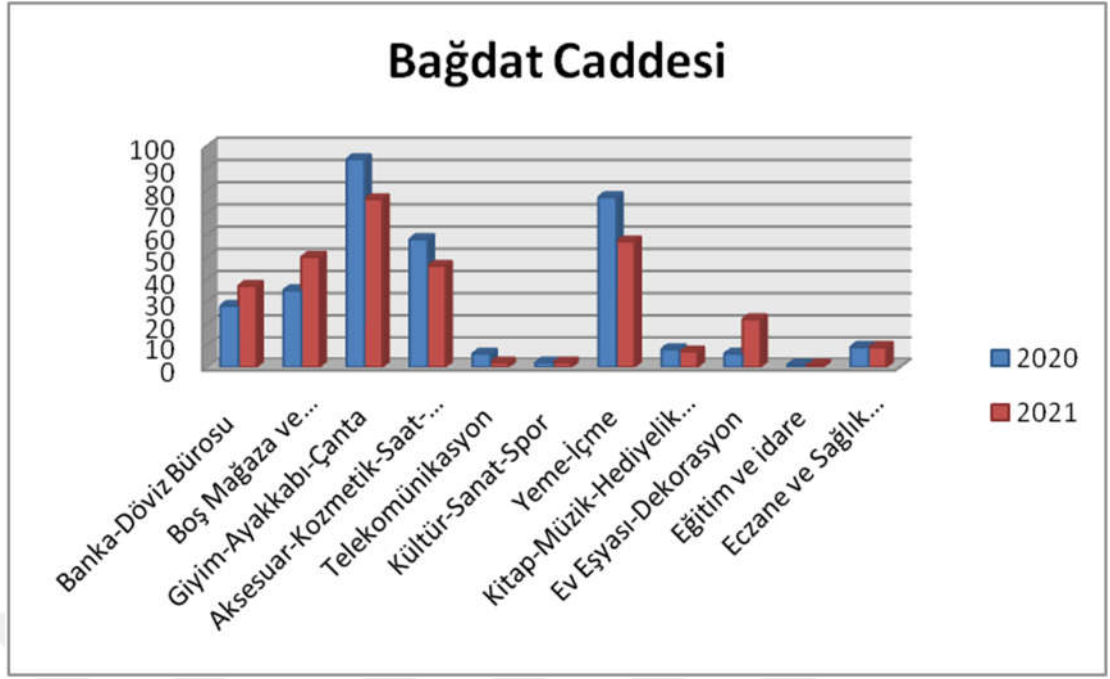

Şekil 3.35 : Bağdat Caddesi Arazi Kullanım Yüzde Oranları.

Çizelge 3.6 : Bağdat Caddesi Pandemi Öncesi 2020 Yılına Ait Arazi Kullanım Tablosu
(Cushman & Wakefield, 2020).

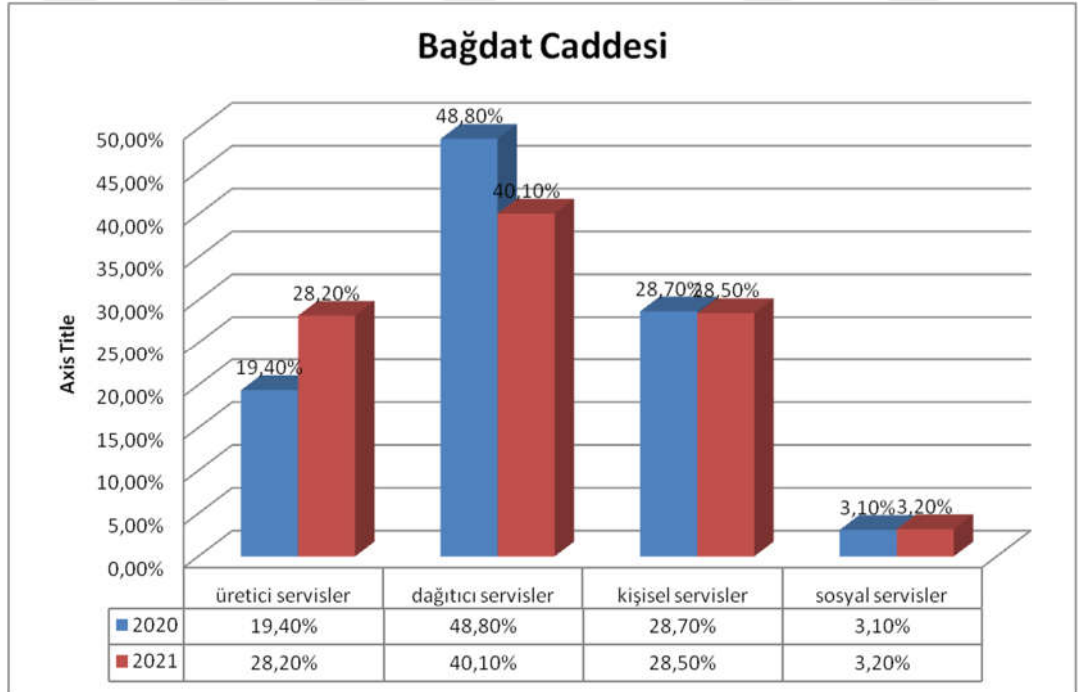
2020		ARAZİ KULLANIM TIPI	ADET
ÜRETİCİ SERVİSLER	İş ve Profesyonel Servisler, Finans Servisleri, Sigorta Servisleri, Emlak Servisleri.	Banka-Döviz Bürosu	28
		Boş Mağaza ve Tadilatındaki Binalar	35
DAĞITICI SERVİSLER	Toptan Ticaret, Perakende Ticaret, Ulaşım Servisleri, Haberleşme.	Giyim-Ayakkabı-Çanta	94
		Aksesuar-Kozmetik-Saat-Optik	58
		Telekomünikasyon	6
KİŞİSEL SERVİSLER	Otel, Bar, Restoran, Rekreasyon, Eğlence ve Kültürel S., Domestik S., Diğer Kişisel S.	Kültür-Sanat-Spor	2
		Yeme-İçme	77
		Kitap-Müzik-Hediyelik Eşya-Oyuncak	8
		Ev Eşyası-Dekorasyon	6
SOSYAL SERVİSLER	Sağlık Servisleri, Eğitim Servisleri, Çeşitli Sosyal Servisler.	Eğitim ve İdare	1
		Eczane ve Sağlık Kuruluşları	9
		TOPLAM:	324

Tez çalışması kapsamında pandemi kısıtlamaları öncesinde toplanan veriler (Çizelge 3.6) ile pandemi sürecindeki veriler (Çizelge 3.5) incelendiğinde; Bağdat Caddesi'nde giyim, ayakkabı ve çanta, aksesuar, kozmetik, saat ve optik, yeme-içme ve telekomünikasyon, arazi kullanım türlerinde azalma görülürken; kitap, müzik, hediyelik eşya ve oyuncak, boş mağaza ve tadilatındaki bina, ev eşyası ve dekorasyon ve banka ve döviz bürolarında artış gözlenmektedir. Eczane ve sağlık kuruluşları, eğitim ve idare, kültür-sanat arazi kullanım türleri ise dengede kalmıştır.

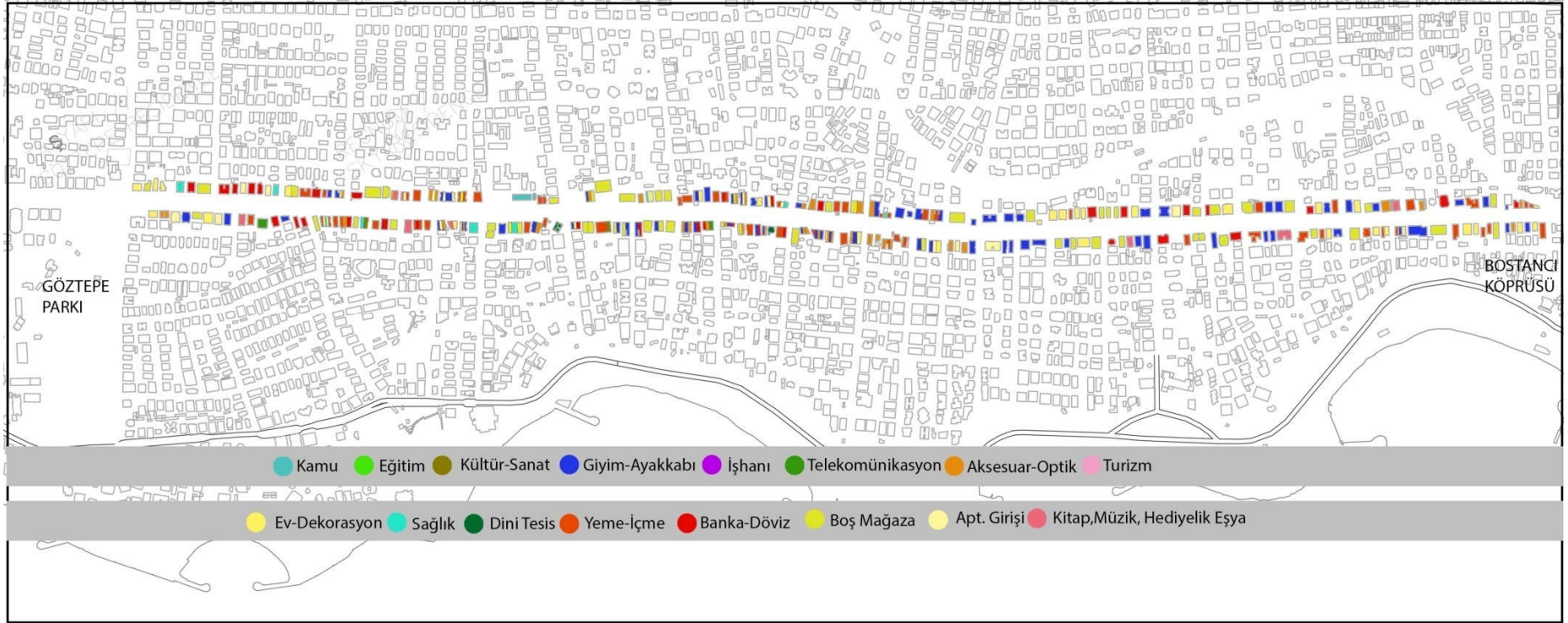

Şekil 3.36 : Bağdat Caddesi Kısıtlama Öncesi ve Sonrası Değişim Tablosu.

Bağdat Caddesi'nde ise üretici servislerde % 8,8 , sosyal servislerde %0,1 oranında artış görülürken; kişisel servislerde %0,2 ve dağıtıcı servislerde %8,7 oranında azalma gözlenmektedir.

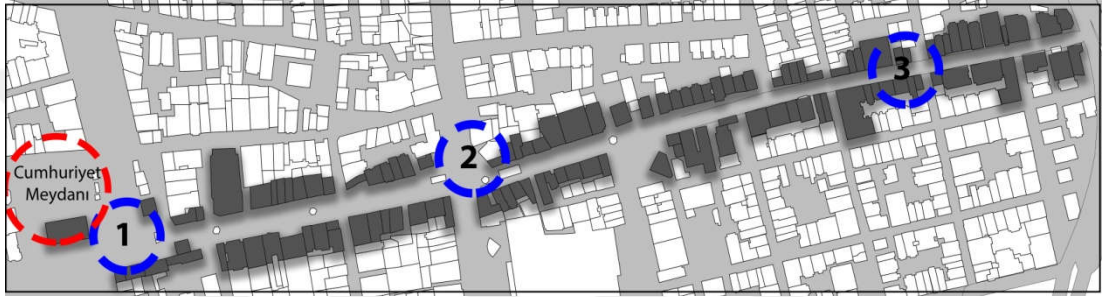
Şekil 3.37 : Bağdat Caddesi Hizmet Sınıf Dağılım Değişimi Tablosu.

Şekil 3.38 : Bağdat Caddesi Arazi Kullanım Haritası.

3.2.4 Arazi kullanım yoğunluğu üzerindeki değişimlerin incelenmesi

Tez çalışmasının bu bölümünde Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddeleri, General Asım Gündüz Caddesi ve Bağdat Caddesi üzerinde yapılan ön gözlemlerle belirlenen yaya yoğunluğunun en fazla olduğu üçer nokta seçilerek, hafta içi Çarşamba ve Cuma günlerinde ve 12.00-13.00 saatleri arasında kişi/saat bazında gerçekleştirilen yaya sayım çalışması ve sonuçlarına yer verilmiştir. Ülkemizde uygulanan haftasonu sokağa çıkma yasağı nedeniyle sadece hafta içi günlerde yapılan yaya yoğunluk sayımları dikkate alınmıştır.

Şekil 3.39 : Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddeleri Yaya Sayım Noktaları.

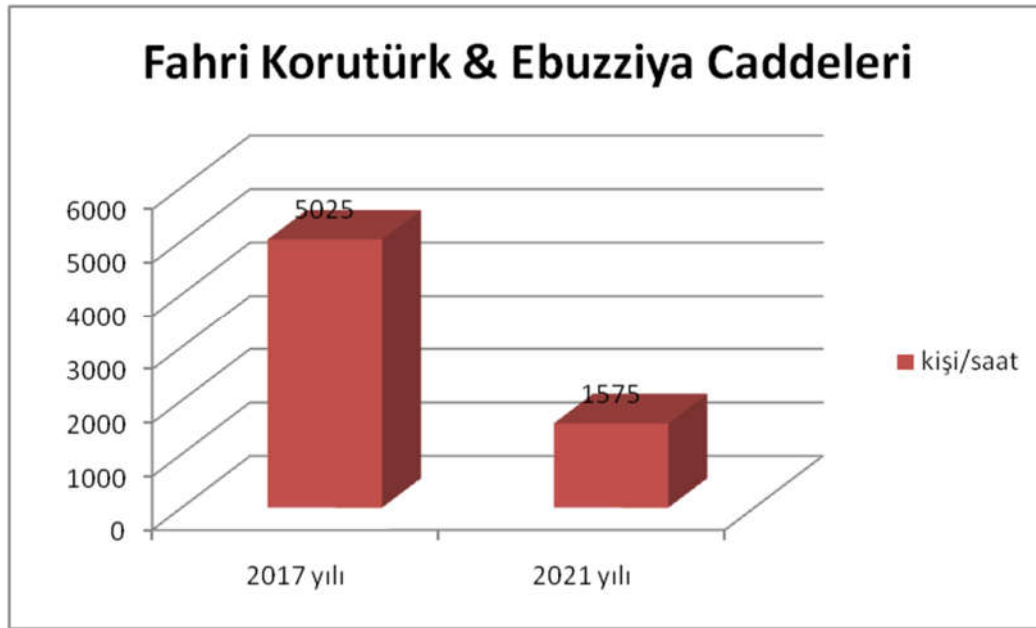
Bakırköy ilçesinde yer alan Fahri Korutürk& Ebuzziya Caddeleri üzerindeki sayım noktaları şekilde gösterildiği üzere caddenin giriş kapısı niteliği taşıyan Cumhuriyet Meydanı’ndan Bakırköy tren istasyonuna uzanan giriş kısmı 1. yaya sayım noktası olarak belirlenmiştir. 2.yaya sayım noktası ise alışveriş ögelerinin yoğun olduğu ara sokak ile ana arter birleşimidir. Son sayım noktası olan 3.yaya sayım noktası ise Ebuzziya Caddesi’de alışveriş eyleminin yoğun olduğu noktada yer almaktadır.

Çizelge 3.7 : FahriKorutürk & Ebuzziya Caddeleri 2021 Yaya SayımVerileri.

Tarih	Fahri Korutürk &Ebuzziya Caddeleri	Cumhuriyet Meydanı Yönü(kişi/saat)			SahilYönü (kişi/saat)		
		1	2	3	1	2	3
1.Sayım(10.02.2021)	12.00-13.00	450	672	816	522	219	1314
2.Sayım(19.02.2021)	12.00-13.00	498	762	852	558	1326	1446
Aritmetik Ortalama		1575 kişi/saat					

Çizelge 3.8 : Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddeleri Aralık 2017 Yaya Sayım Verileri (Ahmetreisoglu, 2017).

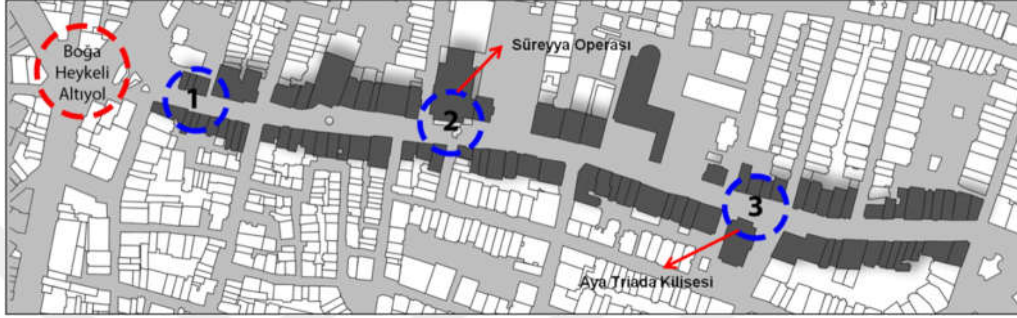
Tarih Aralık 2017	Fahri Korutürk Caddesi	Ebuzziya Caddesi
12.00-14.00 (saatleri arasındaki 1 saatlik yaya sayım verileri)	5250	4800
Aritmetik Ortalama	5025 kişi/saat	

Şekil 3.40 : Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddeleri Pandemi Öncesi ve Pandemi Sürecindeki Yaya Yoğunluğu Değişim Grafiği.

Fahri Korutürk ve Ebuzziya Caddelerinde pandemi öncesi Aralık 2017 verilerine ulaşılmış, her iki caddede ayrı ayrı ve eş zamanlı olarak yapılan yaya sayımlarının birbirlerini etkileyebileceği düşünülerek aritmetik ortalamaları değerlendirmeye alınmıştır. Caddelerdeki pandemi öncesi veriler incelendiğinde yaklaşık 5025 kişi/saat iken pandemi sürecinde bu yaya sayım verileri 1575 kişi/saat olarak ölçülmüştür. Pandemi öncesi ve sürecindeki veriler karşılaştırıldığında Fahri Korutürk ve Ebuzziya Caddelerinde yaya kullanım yoğunluklarında belirgin bir düşüş olduğu gözlenmektedir.

General Asım Gündüz Caddesi'nde ise 1. yaya sayım noktası olarak semtin önemli bir odak noktası olan Boğa Heykeli'nin de bulunduğu Caddenin giriş kısmı tercih edilmiştir. 2. yaya sayım noktası olarak yoğunluğun artış göstermiş olduğu ve aynı zamanda kültürel bir odak noktası olan Süreyya Operası önü seçilmiştir: 3. yaya sayım noktası olarak kullanıcıların Moda sahil aksına olan yönelimleri gözlemlenerek ve caddenin çıkış bölgesine yakınlığı da göz önünde bulundurularak Aya Triada Kilisesi önü seçilmiştir.

Şekil 3.41 : General Asım Gündüz Caddesi Yaya Sayım Noktaları.

Çizelge 3.9 : General Asım Gündüz Caddesi 2021 Yaya Sayım Verileri.

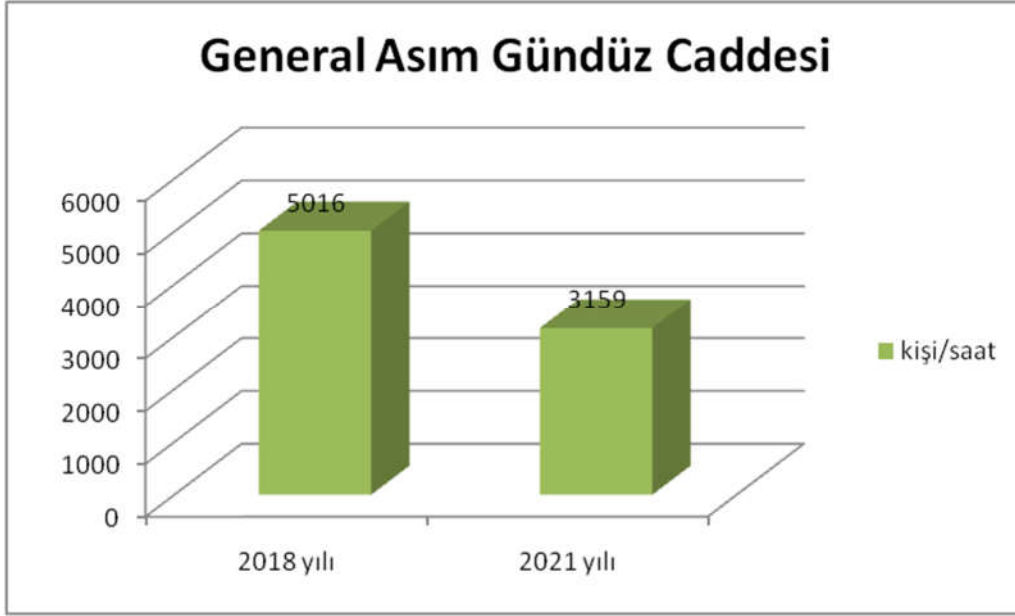
Tarih	General Asım Gündüz Caddesi	Moda Yönü (kişi/saat)			Altiyol Yönü (kişi/saat)		
		1	2	3	1	2	3
1.Sayım(10.02.2021)	12.00-13.00	2124	2448	1428	1308	1836	804
2.Sayım(19.02.2021)	12.00-13.00	1758	1782	1362	1518	1704	882
Aritmetik Ortalama		3159 kişi/saat					

Çizelge 3.10 : General Asım Gündüz Caddesi 2018 Yaya Sayım Verileri (Küçükyağcı, 2018).

Tarih 2018	General Asım Gündüz Caddesi
Doğu Kaldırımı (kişi/saat)	1200
Batı Kaldırımı (kişi/saat)	3816
TOPLAM	5016 kişi/saat

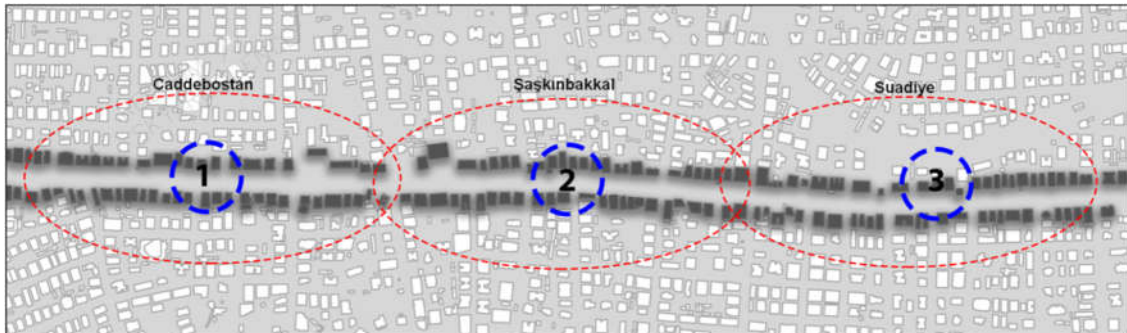
General Asım Gündüz Caddesi'ndeki veriler incelendiğinde 2018 yılına ait verilerde bir sayım noktası veya kullanıcı yönü belirtilmediğinden , 2021 verilerinde de her iki yöne giden yaya sayısı aritmetik ortalamalarının toplamı olarak alınmıştır. Bunun sonucunda 2. Sayım noktası için her iki yöndeki yaya sayılarının aritmetik ortalama

toplamları 3159 kişi/saat olarak hesaplanmıştır. 2018 verilerinde 2021 verileriyle aynı saat aralığında hesaplanan toplam yaya sayısı 5016 kişi/saat'tir. Verilere bakıldığında en yoğun saat aralığı olan öğle saatleri içerisinde pandemi kısıtlamaları sürecinde yaya yoğunluğunda belirgin bir düşüş yaşandığı görülmektedir.

Şekil 3.42 : General Asım Gündüz Caddesi Pandemi Öncesi ve Pandemi Sürecindeki Yaya Yoğunluğu Değişim Grafiği.

Bağdat Caddesi bölgesel olarak Caddebostan, Şaşkınbakkal ve Suadiye semtleri olarak üç kısımda incelenmiştir. 1.yaya sayım noktası olarak Caddebostan Remax binası, 2. Sayım noktası olarak Şaşkınbakkal Marks&Spencer ve 3.yaya sayım noktası olarak Suadiye Zara bina önleri tercih edilmiştir.

Şekil 3.43 : Bağdat Caddesi Yaya Sayım Noktaları.

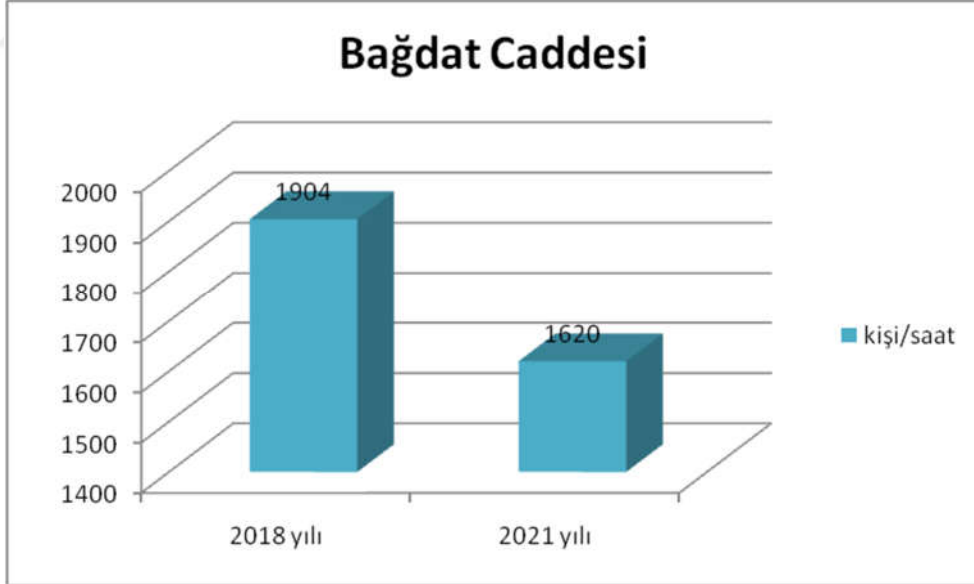
Çizelge 3.11 : Bağdat Caddesi 2021 Yılı Yaya Sayım Verileri.

Tarih	Bağdat Caddesi	Caddebostan Yönü (kişi/saat)			Suadiye Yönü (kişi/saat)		
		1	2	3	1	2	3
1.Sayım(10.02.2021)	12.00-13.00	588	798	1068	612	762	1308
2.Sayım(19.02.2021)	12.00-13.00	582	870	1098	522	714	798
Aritmetik Ortalama		1620 kişi/saat					

Bağdat Caddesi için pandemi öncesi ve pandemi sürecindeki yaya kullanım yoğunluğu verileri karşılaştırıldığında çok belirgin olmamakla birlikte bir düşüş yaşandığı gözlenmektedir.

Çizelge 3.12 : Bağdat Caddesi 2018 Yılı Yaya Sayım Verileri (Cushman & Wakefield, 2018).

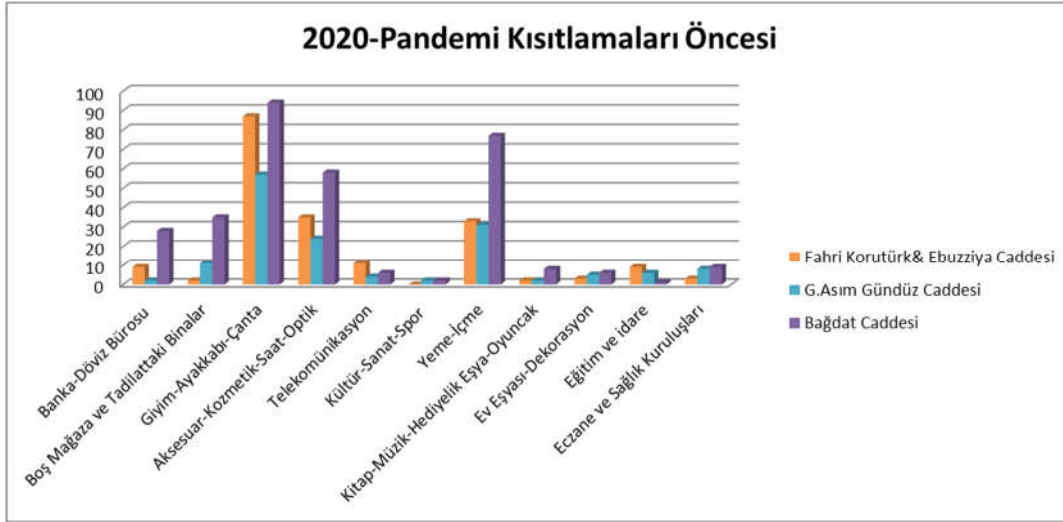
Tarih	Bağdat Caddesi	1	2	3
2018 yılı	12.00-13.00	840	2616	2256
Aritmetik Ortalama		1904 kişi/saat		

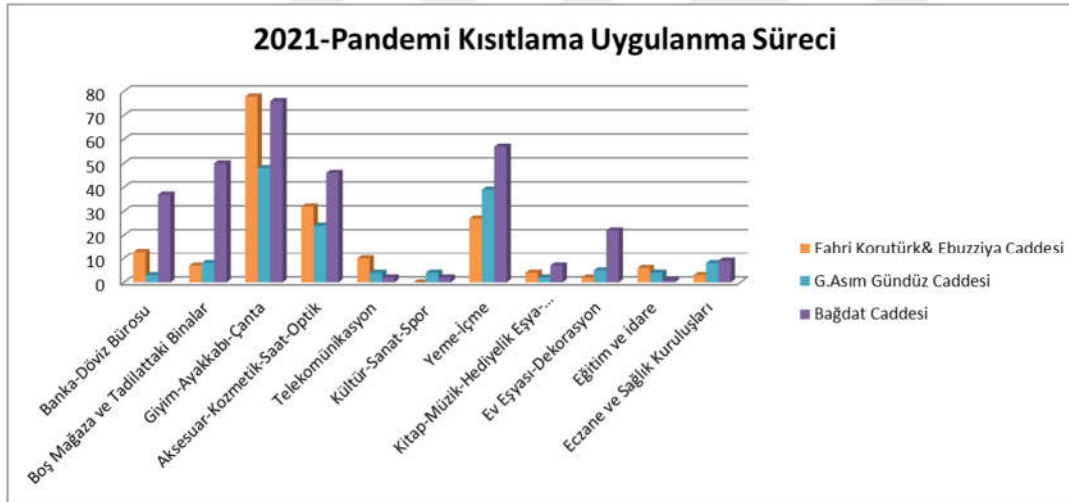
Şekil 3.44 : Bağdat Caddesi Pandemi Öncesi ve Pandemi Sürecindeki Yaya Yoğunluğu Değişim Grafiği.

3.3 Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Tez çalışması kapsamında pandemi öncesindeki ve pandemi sürecindeki arazi kullanım biçimlerindeki değişim incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır:

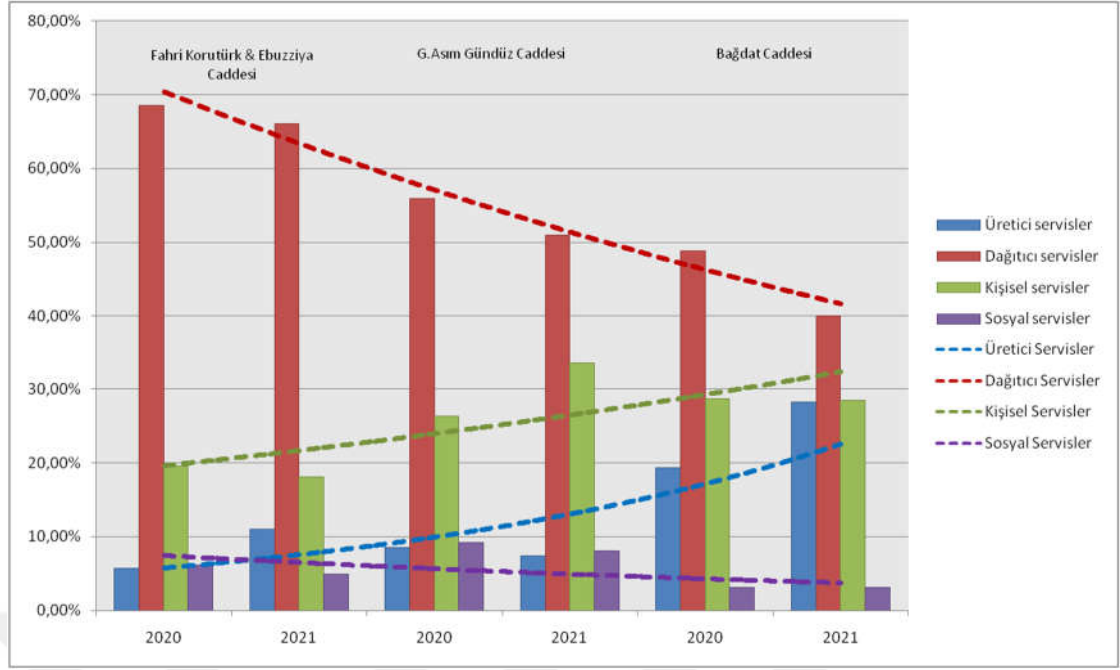

Şekil 3.45 : Pandemi Kısıtlamaları Öncesindeki Örneklem Alanlar Arazi Kullanım Dağılımları.

Şekil 3.46 : Pandemi Kısıtlamaları Sürecindeki Örneklem Alanlar Arazi Kullanım Dağılımları.

Fahri Korutürk & Ebuzziya, General Asım Gündüz ve Bağdat caddelerinde arazi kullanım oranlarına göre en çok yoğunluk gösteren kullanım çeşitleri; giyim, ayakkabı ve çanta, yeme-içme ve aksesuar, kozmetik, optik ve saat kullanımları olmuştur.

Şekil 3.47 : OECD Hizmet Sınıflarında Yaşanan Değişimlerin Karşılaştırılması.

Tez çalışması kapsamında elde edilen arazi kullanım türleri OECD sınıflamasına göre incelendiğinde pandemi kısıtlamaları öncesi ve pandemi kısıtlamaları sürecinde görülen değişimler aşağıdaki gibidir:

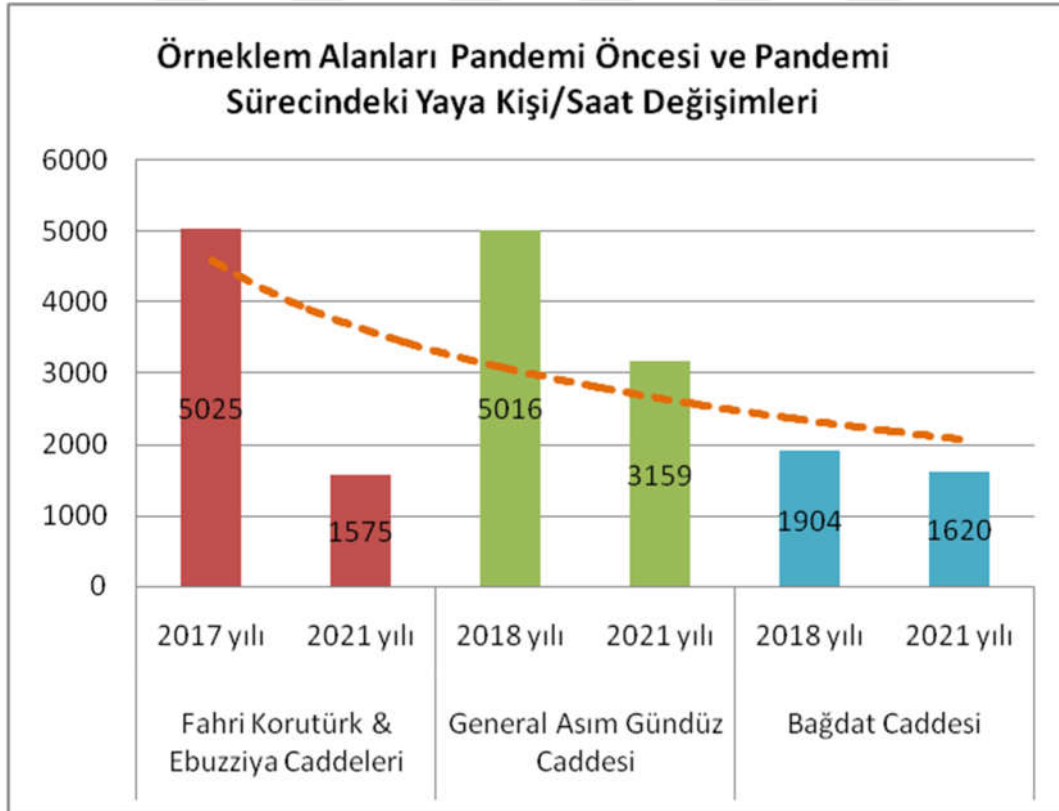
Fahri Korutürk Caddesi'nde; üretici servislerde % 5,3 oranında artış görülürken; dağıtıcı servislerde %2,5, kişisel servislerde %1,5 ve sosyal servislerde %1,3 oranında azalmalar gözlenmektedir. General Asım Gündüz Caddesi'nde; üretici servislerde %1,2, dağıtıcı servislerde %4,9 ve sosyal servislerde %1,1 oranında bir azalma gözlenirken; ve kişisel servislerde % 7,2 oranında bir artış gözlenmiştir. Bağdat Caddesi'nde ise üretici servislerde % 8,8 ve sosyal servislerde %0,1 oranında artış görülürken; kişisel servislerde %0,2 ve dağıtıcı servislerde %8,7 oranında azalma gözlenmektedir. **Şekil3.47'**de belirtildiği üzere çalışma alanlarının tümünde genel olarak dağıtıcı servislerde ve sosyal servislerde azalmalar gözlenirken; üretici servislerde ağırlıklı olarak bir artış gözlenmiştir.

Üretici servisler grubu içerisinde yer alan finans servislerindeki genel artışın (banka ve döviz büroları) sebebi, COVID-19 salgını ile birlikte açığa çıkan nakit para ihtiyacı ve artan gelecek kaygılarıyla birlikte bireylerin yatırım yapma isteği ile açıklanabilmektedir.

Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddesi'ndeki pandemi kısıtlamaları öncesindeki boş mağaza ve tadilatındaki bina sayısı 2 adetten 7 adete yükselmiş; General Asım Gündüz

Caddesi'ndeki boş mağaza ve tadilattaki bina sayısı 11'den 8 adete gerilemiş ve Bağdat Caddesindeki boş mağaza ve tadilattaki bina sayısı 35 adetten 50 adete artış göstermiştir. Boş mağaza ve tadilattaki bina sayısındaki bu değişimler, caddelerin fiziksel yapıları ile doğrudan ilişkilendirilebilmektedir. General Asım Gündüz Caddesi araç trafiğini içermezken Bağdat Caddesi yaklaşık 10 m'lik karayolu ile bölünmektedir. Yayalar için etkileşim alanı ve erişilebilir dolaşım imkanı sağlayan General Asım Gündüz Caddesi'nin, artan talep ile doğru orantılı olarak kişisel servisleri barındırma kapasitesi de artmakta ve böylelikle boş mağaza ve tadilattaki binalarda azalmalar yaşamaktadır.

Genel olarak bütün arazi kullanım türlerinin çoğunda azalmalar gözlenirse de, bu caddelerde yaşanan artışların en fazla oranda, yeme-içme, banka ve döviz ile boş mağaza ve tadilattaki bina arazi kullanım türlerinde yaşandığı gözlenmektedir.

Şekil 3.48 : Yaya Kullanım Yoğunluğunda Yaşanan Değişimlerin Karşılaştırılması.

Yapılan yaya yoğunluk analizlerine göre pandemi kısıtlamaları öncesindeki yaya yoğunluğunun kısıtlama sürecine göre daha fazla olduğu görülmektedir. Dışarıda oturup kahve içme ve yemek yeme gibi eylemlere kısıtlamalar getirilmiş olması ve her türlü toplu aktivitelerin yasaklanmış olmasının bu sonucu doğurduğu

düşünülmektedir. Örneklem alanlarının üçünde de yaya kullanım yoğunluklarındaki düşüşler dikkat çekmektedir. Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddeleri ve General Asım Gündüz Caddesi'nde belirgin bir düşüş yaşanırken, Bağdat Caddesinde hafif bir düşüş yaşanmıştır. Pandemi öncesi 2018 yılı yaya sayım verileri göz önünde bulundurulduğunda 2021 yılına kadar geçen sürede nüfus artışı gibi etkenler ile birlikte yaya kullanım yoğunluk verilerinde bir artış yaşanması beklenirken pandemi kısıtlamaları sürecinde düşüşler yaşanmaktadır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tarihte birçok kez tekrarlanan salgın hastalık olgusu günümüzde COVID-19 ile birlikte gündeme gelmiş ve günlük yaşantı biçimi başta olmak üzere, kamusal mekânlardaki kullanım şeklini de etkilemiştir. Kent içerisindeki iletişimin ve paylaşımın odak noktası olan kamusal mekân COVID-19 salgını sürecinde değişimlere uğramakta ve yaşam biçimindeki dönüşümlerin gölgesi kamusal mekânlara da yansımaktadır. Ülke çapında uygulanan politika ve kısıtlamalar kamusal mekânın alışlagelmiş rutinini de değişime uğratmaktadır.

Tez çalışmasının amacı, genelden özele doğru sıralandığında; tarihteki salgın hastalıkların sürecini ve bunlara yönelik tedbirleri araştırmak, ülke ve dünya çapında uygulanan politikaların kent içinde oluşturduğu yankılara kulak vermek, kamusal mekânda yapılan tasarım yeniliklerini incelemektir. bu amaç doğrultusunda çalışmanın hipoteziaşağıda belirtilmiştir:

- COVID-19 kısıtlamaları ile bağlantılı olarak yayaların yoğun kullandığı kamusal alanlarda arazi kullanım çeşitliliği ve arazi kullanım yoğunluğu değişkenlik göstermektedir.

Ayrıca, tez çalışmasının hipotezi bağlamında aşağıda belirtilen alt hipotez oluşturulmuştur:

- COVID-19 kısıtlamalarının uygulandığı süreçte yayaların yoğun kullandığı kamusal alanlarda, yeme-içme faaliyetine yönelik olan kullanımlar artmakta, giyim eşyalarına yönelik olanlar azalmaktadır.

Tez çalışmasında izlenen yöntemler; geçmişte yaşanan salgın hastalıklara yönelik bir literatür araştırması yapılması, Dünya ve Türkiye genelinde uygulanan politikaların ve kamusal mekânda uygulanan yenilikçi tasarımların incelenmesi, alan çalışması kapsamında seçilen Fahri Korutürk&Ebuzziya, General Asım Gündüz ve Bağdat Caddelerinde arazi kullanım biçimlerine ve yaya yoğunluklarındaki değişimlere yönelik gerekli çalışmaların yapılmasıdır.

Tez çalışması kapsamında uygulanan araştırma metodları; bilişsel haritalama yöntemi, arazi kullanım analiz çalışmaları ve haritalama, sistematik yaya sayımlarıdır.

Araştırma alanlarındaki arazi kullanım biçimlerinde saptanan değişimin boyutları özetlendiğinde; banka ve döviz büroları arazi kullanım türü için; Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddeleri'nde %2,5, General Asım Gündüz Caddesi'nde %0,7 ve Bağdat Caddesi'nde %3,4 oranında artışlar gözlenmiştir. Boş ve tadilattaki binalar arazi kullanım türü için; Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddeleri'nde %2,8 oranında artış, General Asım Gündüz Caddesi'nde %1,8 azalma ve Bağdat Caddesi'nde %5,4 oranında artışlar gözlenmiştir. Belirtilen arazi kullanım türlerinde ağırlıklı olarak artma eğilimi gözlenmiştir.

Giyim, ayakkabı, çanta arazi kullanım türü için Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddeleri'nde %1,9, General Asım Gündüz Caddesi'nde %5,3 ve Bağdat Caddesi'nde %4,4 oranında azalmalar gözlenmiştir. Aksesuar, kozmetik, saat ve optik arazi kullanım türü için Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddeleri'nde %0,4 oranında azalma, General Asım Gündüz Caddesi'nde %0,3 oranında artış ve Bağdat Caddesi'nde %3 oranında azalmalar gözlenmiştir. Yeme-içme arazi kullanım türü için Fahri Korutürk & Ebuzziya Caddeleri'nde %2,2 oranında azalma, General Asım Gündüz Caddesi'nde %5,8 oranında artış ve Bağdat Caddesi'nde %5,4 oranında azalma gözlenmiştir. Belirtilen arazi kullanım türlerinde ağırlıklı olarak azalma eğilimi gözlenmiştir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda yeme-içme arazi kullanım türlerinde bazı caddelerde artış gözlenirken, genel olarak bu arazi kullanım türünde tez çalışmasının alt hipotezinde belirtilenin aksine bir azalma gözlenmiştir. Yeme-içme arazi kullanımındaki bu azalma artan paket servis teslimi ile birlikte bu ürünlerin hazırlık sürecini hızlandırmış, paket servis imkanı sunabilen ve talep gören mekânları geliştirirken, daha çok oturup sohbet etme eylemlerinin gerçekleştirildiği, çay-kahve servisi yapılan mekânların kapanmasına yol açmıştır. Giyim ve ayakkabı arazi kullanım türünde tüm caddelerde genel olarak azalma yaşanmakta ve bu tutarlı azalma tez çalışmasının bir diğer alt hipotezini kanıtlamaktadır.

Tez çalışmasında varılan sonuçlar kapsamında, yayalar tarafından en yoğun olarak kullanılan kamusal alanlarda yoğunluk azalmakta, arazi kullanımında ise çalışma alanlarının tümünde genel olarak dağıtıcı servislerde ve sosyal servislerde azalmalar

gözlenirken; üretici servislerde ağırlıklı olarak bir artış gözlenmektedir. Kişisel servislerdeki durum ise değişkenlik göstermektedir. Tez kapsamında yapılan alan çalışmalarında her bir caddede yaşanan değişimlerin büyük oranda birbirleriyle tutarlı olduğu gözlenmiştir. Hizmet sınıfları kapsamında çalışma alanlarının tümünde yaşanan bu tutarlı değişimler, pandemi sürecindeki kısıtlamaların mekânlar üzerindeki ortak etkisine dikkat çekmektedir. Kamusal alanda COVID-19 salgınına karşı alınan kısıtlama önlemlerinin etkisi hem arazi kullanım çeşitliliği hem de arazi kullanım yoğunluğu parametreleri açısından incelendiğinde, farklı mekânlar ele alınmış olsa da ortak etkilerin yaşandığı görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Ahmetreisoglu, H.** (2017). Kent Merkezlerinde Yürünebilirliğin Geliştirilmesi:Bakırköy Merkez Bölgesi Örneği, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul.
- Alexander, C.** (1977). *A Pattern Language*,New York:Oxford University Press.
- Altunbaş, U.** (2006). Kent Merkezlerinde Yayalaştırmanın İşlevsel Değişim Üzerine Etkileri: İstiklal Caddesi Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kentsel Tasarım Anabilim Dalı, İstanbul.
- Arendt, H.** (1994). *İnsanlık Durumu*, İstanbul, İletişim Yayınları.
- Arık, F. Ş.** (1991). Selçuklular Zamanında Anadolu’da Veba Salgınları, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 15(26), 27-57.
- Asimgil, B.** (2007). Yayalaştırma - Cadde Tasarımları Hareketive Politikalarının Oluşturulmasında Halk Katılımının Sağlanması:Provo “Beyaz Bisiklet Devrimi”, *Ege Mimarlık Dergisi*,34-39.
- Bae, H.** (2020). Koronavirüsle Mücadelede Şeffaflık: Güney Kore Örneği, *TESEV*.<https://www.tesev.org.tr/tr/research/guney-kore-seffaflik-kovid-19/>
- Baykul, Y.** (1999). *İstatistik metodlar ve uygulamalar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Benjamin, W.** (1999). *The Arcades Project*, Belknap Press of Harvard University.
- Blaga, E.** (2013). Pedestrian Zones As Important Urban Strategies In Redeveloping The Community– Case Study: Alba Iuliaborough Park,Transylvanian Review of Administrative Sciences, No. 38 E/2013, pp. 5-22.
- Bourdieu, P.** (1990). *In Other Words: Essays Towards a Reflexive Sociology*, Cambridge: Cmabridge Polity Pres.
- Buchanan, C.** (2007). *Measuring Pedestrian Activities*,Mayor of London.
- Budds D.** 2020. Design in the age of pandemics. <<https://www.curbed.com/2020/3/17/21178962/design-pandemics-coronavirus-quarantine>>. (Erişim tarihi: 27.03. 2021)
- Bradley B., Daniel S.** (2020). *How Might the COVID-19 Pandemic Affect 21st Century Urban Design, Planning, and Development?*,Urban Science.
- Brown, E.** (2020). The potential impact of COVID-19 on psychosis: A rapid review of contemporary epidemic and pandemic research,Schizophr Res. 2020 Aug;222:79-87. doi: 10.1016/j.schres.2020.05.005.

- Byrne, P.** (2008). *Encyclopedia of pestilence, pandemics, and plagues*, Greenwood Publishing Group, Inc.
- CDC,** (2012). *Principles of Epidemiology, Third Edition (PDF)*, Centers for Disease Control and Prevention, Atlanta, file:///C:/Users/info/Downloads/cdc_6914_DS1.pdf
- Cemali, A.L.** (2011). Kentsel Kamusal Mekanda Yaya Hareketi: Bağdat Caddesi Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul.
- Cheshmehzangi, A.** (2020). 10 Adaptive Measures for Public Places to face the COVID 19 Pandemic Outbreak, City & Society, DOI: 10.1111/ciso.12335.
- Cevizci, A.** (1999). *Felsefe Sözlüğü*, İstanbul:Paradigma.
- Cilliers, L., Retief, F.,P.** (2006).City Planning in Graeco-Roman Times with Emphasis on Health Facilities, University of the Free State, Bloemfontein ,*Akroterion 51 (2006) 43-56*.
- Coppala, D.** (2007). *Introduction to International Disaster Management*. Oxford: Elsevier.
- Cushman & Wakefield.** (2018). *Araştırma Yayını: İstanbul Alışveriş Caddeleri*, İstanbul.
- Çınar, T.** (2000). *Bahçekent Modelinin Düşünsel Kökenleri ve Kent Bilime Katkıları*, Ankara Üniversitesi SBF Dergi, 55(1), 27- 50.
- Davis, M.** (2020). *The Coronavirus Crisis is a Monster Fueled by Capitalism*, Retrieved May 16, 2021, from <https://inthesetimes.com/article/22394/coronavirus-crisis-capitalismCOVID-19-monster-mike-davis>.
- Douglas, I., Champion, M., Clancy, J. et al.** (2020). The COVID-19 pandemic: local to global implications as perceived by urban ecologists. *Socio Ecol Pract Res* 2, 217–228. <https://doi.org/10.1007/s42532-020-00067-y>
- Ebenezer H.** (1898). *To-morrow: A Peaceful Path to Real Reform*.
- Eck, E.** (2020). *Marketplaces As Public Spaces In Times Of The COVID-19 Coronavirus Outbreak: First Reflections*, Institute for Management Research (IMR), Radboud University Nijmegen, Netherlands.
- Engels, F.** (1988). *The Housing Question, in Karl Marx and Frederick Engels, Collected Works*, volume 23, Lawrence & Wishart, London.
- Erdönmez, E.** (2005). Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri, YTÜ Mim. Fak. e-Dergisi, İstanbul.
- Francis, M.** (1987). *The Making of Democratic Streets*. In Anne Vernez Moudon (Ed.), *Public Streets for Public Use* (pp. 23-39). New York: Van NostrandReinhold Company.
- Gehl J.** (2010). *Life Between Buildings:Using Public Space*,New York.

- Gelaw T., Eskeziaw B., Dagnaw A., Mariamenatu A., Alemu A., Wondie G., Meles M.** (2020). *Novel Coronavirus Disease (COVID-19): World's Past Experience on Deadly Outbreaks*. EJMO 2020;4(3):256–259.
- Girard, T.** (2010). Delirium as a Predictor of Long-Term Cognitive Impairment in Survivors of Critical Illness, Crit Care Med. 38(7), 1513–1520. doi: 10.1097/CCM.0b013e3181e47be1
- Hall, E. T.** (1990). *The Hidden Dimension*, Garden City, Anchor Books, New York.
- Henningfeld, D. A.** (2020). *Great Flu Pandemic*, Salem Press Encyclopedia.
- Holligan, B. A.** (2020). Coronavirus: why Dutch lockdown may be a high-risk strategy. BBC News. Available online at: <https://www.bbc.com/news/world-europe-52135814>.
- Howard, E.** (1898). *To-morrow: A Peaceful Path to Real Reform*. London: Swan Sonnenschein.
- Huang C., Wang, Y.** (2020). Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in Wuhan, China Lancet, S0140–6736 (20) (2020), pp. 30183-30185
- İnal, S.** (2016). Middle East Respiratory Syndrome-Coronavirus (MERS-CoV) Enfeksiyonu: Ortadoğu Solunum Yetmezliği Sendromu-Koronavirüs Enfeksiyonu, Okmeydanı Tıp Dergisi 32(Ek sayı):37-45, 2016 doi:10.5222/otd.2016.037.
- Iranmanesh, N.** (2008)., Pedestrianisation a great necessity in urban designing to create a sustainable city in developing countries, 44th ISOCARP Congress.
- Jacobs, A.B.** (1993). *Great Streets*, MIT Press, Cambridge.
- Isaacs, R.** (2000) “The urban picturesque: An aesthetic experience of urban pedestrian places.” J. Urban Design, 5(2), 145–180.
- Jacobs, A.B.**, (1993). *Great Streets*, The MIT Press, London, England.
- Kaçak H, Yıldız M.** (2020). *Stringency of government responses to COVID-19 and initial results: A comparison between five European countries and Turkey*, Turk Hij Den Biyol Derg, 2020; 77(2): 233-242, DOI ID : 10.5505/TurkHijyen.2020.60487
- Kahya, E., & Murat, Ö.** (2009). *Biyoloji Tarihi: İlk Uygarlıklardan On Dokuzuncu Yüzyıla*, İmge Kitabevi, Ankara.
- Kant, I.** (2007). *A Note to Physicians, in Anthropology, History and Education*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Kavi, F.** (2003). İstanbul'daki Yaya Yolu Düzenlemelerinin Bitkisel Tasarım Açısından Değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul.
- Klaus, I.** (2020). Pandemics Are Also an Urban Planning Problem. <https://www.citylab.com/design/2020/03/coronavirusurban-planning-global-cities-infectious-disease/607603/> (Erişim Tarihi: 31.03.2021)

- Klinenberg, E.** (2018), *Places for the People: How Social Infrastructure Can Help Fight Inequality, Polarization and the Decline of Civic Life*. Penguin, London.
- Koçu R.,E.** (1960), *İstanbul Ansiklopedisi*, Neşriyat Kollektif Şirketi, İstanbul. https://turuz.com/storage/Dictionary/2017/0855-4-Istanbul_Ansiklopedisi-4-Reshad_Ekrem_Qoch-1958-600s.pdf
- Kohn, G.** (ed.). *Encyclopedia of Plague and Pestilence: From Ancient Times to the Present*, Third Edition, Infobase Publishing, New York, 2008.
- Krier, R.** (1991), *Urban Space*, Academy Editions, Hong Kong.
- Küçükyağcı, P., Arın, Ö.** (2018). A Study On Measuring Pedestrian Comfort Level in Istanbul Kadıköy City Center, Atlas International Referred Journal On Social Sciences ISSN:2619-936X
- Lefebvre H.**, (2015), *Mekânın Üretimi*, Sel Yayıncılık.
- Leigh, G.**, (2020). Reimagining The Post-Pandemic City, Landscape Architecture Australia.
- Lewis, P.** (1998). *Tıp Tarihi*, Khalkedon Yayınları, İstanbul.
- Lubell, S.** (2020). Commentary: Past Pandemics Changed the Design of Cities. <<https://www.latimes.com/entertainment-arts/story/2020-04-22/coronavirus-pandemics-architecture-urban-design>> ,Erişim Tarihi: 20.05.2021)
- Lupton D.** (2021). *The COVID-19 Crisis: Social Perspectives*, Routledge.
- Madanipour, A.** (2010) ‘Whose Public Space? International case studies in urban design and development’, Routledge ,NY 10017
- Marc P., John S., Olga M., Marie P.** (2010). The 2009 A (H1N1) influenza virus pandemic: A review Vaccine Volume 28, Issue 31, 12 July 2010, Pages 4895-4902.
- Maslow, A. H.** (1954). *Motivation and personality*, Harper & Row, New York.
- Mayor of London, (2007). *Measuring Pedestrian Activity*, Buchanan.
- Mell, I.** (2019). The impact of austerity on funding green infrastructure: A DPSIR evaluation of the Liverpool Green & Open Space Review (LG&OSR), UK, Land Use Policy 91:104284, DOI: 10.1016/j.landusepol.2019.104284.
- Myers, P.** (2012). *Going Home: Essays, Articles, and Stories in Honour of the Andersons*. Lulu.com. p. 37. ISBN 978-1-291-12167-4.
- Naglaa A., Ehab M.** (2020). *Antivirus-built environment: Lessons learned from COVID-19 pandemic*, Published online 2020 Jun 24. doi: 10.1016/j.scs.2020.102350.
- Nikiforuk, A.** (1991). *The Fourth Horseman: A Short History of Epidemics, Plagues, Famine and Other Scourges*, London, M. Evans and Company.
- Oldenburg, R.** (1989). *The Great Good Place: Cafes, Coffee Shops, Community Centers, Beauty Parlors, General Stores, Bars, Hangouts, and How*

They Get You Through the Day, New York: Paragon House. ISBN 978-1-55778-110-9.

Parnell, D. (2020). COVID-19, networks and sport. *Managing Sport and Leisure*, <https://doi.org/10.1080/23750472.2020.1750100>

OECD, (2006). <http://www.oecd.org/dataoecd/10/48/2079561.pdf>

Owens, E. J.(1992). *The City in The Greek and Roman World*, Routledge, London & New York.

Özcü, A. (2020). Kovıd-19 Pandemisinin Kent Yaşamına Etkisi:Kamusal Alan Üzerine Değerlendirmeler,*Ekonoİ, Sosyoloj ve Politika Dergisi*, 2(16),237-250.

Özdemir, H. (2003). *Salgın Hastalıklardan Ölümler (1914-1918)*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

Özden, K., & Özmat, M. (2014). Salgın ve Kent: 1347 Veba Salgınının Avrupa’da Sosyal, Politik ve Ekonomik Sonuçları. *İdealkent*, 5(12), 60-87.

Özkan, P. (2020). İstanbul Kenti Bazı Alışveriş Caddelerinin Peyzaj Tasarımı Açısından Değerlendirilmesi,*Yüksek Lisans Tezi*, Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Bursa.

Parnell, D., Widdop P., Bond A. & Wilson R.(2020), *COVID-19, Networks and Sport*, doi: <https://doi.org/10.1080/23750472.2020.1750100>.

Saalman, H. (1968); *Medieval Cities*, George Braziller, New York.

Urban nature in a time of crisis: recreational use of green space increases during the COVID-19 outbreak in Oslo, Norway

Schechner, R, (1993). *The Future of Ritual Writings on Culture and Performance*, Routledge.

Smart, A. (2020). *Thoughts about Public Space During COVID-19 Pandemic*, University of Calgary, the American Anthropological Association.

Soja, W., E., (1996). *Thirdspace : journeys to Los Angeles and other real-and-imagined places*, Cambridge, Mass. : Blackwell.

Spencer, T. (1833). *An Essay On The Nature of The Epidemic*, Webster And Skinners, Albany.

Şenkaynak, P. (2010). Yaya Bölgelerinin Kentsel Peyzaj Planlama Açısından Önemi Ve İstanbul’daki Bazı Örneklerin İncelenmesi,*Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul

T.C. Sağlık Bakanlığı, Pandemik İnfluenza Ulusal Hazırlık Planı, Ankara, 2019, https://grip.gov.tr/depo/saglik-calisanlari/ulusal_pandemi_plani.pdf

Tekel, A . (2009). Alışveriş Merkezlerinin ‘Kamusal Mekân’ Nitelikleri Üzerine Bir Değerlendirme: Ankara Panora Alışveriş Merkezi Örneği, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD), 10(10), 141-154.

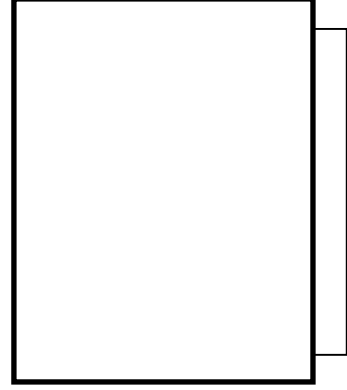
Tekeli, I.(1980). *Türkiye’de Kent Planlamasının Tarihsel Kökleri, Türkiye’de İmar Planlaması*, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara, 8-112.

- Tekeli, I.** (2020). *Dünyanın Salgınlar Ve Kentler Sarmalında Geldiği Nokta ; COVID-19*, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Tibbalds, F. (Ed.).** (2000). *Making People-Friendly Towns: Improving the Public Environment in Towns and Cities* (1st ed.). Taylor & Francis. <https://doi.org/10.4324/9780203469521>
- Tirachini, A.** (2020). COVID-19 and Public Transportation: Current Assessment, Prospects, and Research Needs, *Journal of Public Transportation*, Vol. 22 No. 1 [2020] pp. 1-21.
- Tiwari, R.** (2010). *Space-Body-Ritual, Performativity in the City*, Lexington Books.
- Tuan, Y.** (1977). *Space and Place* (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1977)
- Türkmen, F.** (2018). *Kadıköy Kronolojisi*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul.
- Trancik, R.** (1986). *Finding Lost Space: Theories of Urban Design*, Van Nostr and Reinhold, New York.
- UNCTAD,** (2020). *United Nations Conference on Trade and Development. UNCTAD annual report*. New York :United Nations.
- Venter, S., et al.** (2020). Urban nature in a time of crisis: recreational use of green space increases during the COVID-19 outbreak in Oslo, Norway *Environ. Res. Lett.* 15 104075.
- Vlachopoulos, D.** (2020). *COVID-19: Threat or opportunity for online education?* *Higher Learning Research Communication*, 10(1), 16–19. DOI: 10.18870/hlrc.v10i1.1179.
- Wainwright, O.** (2020). Smart lifts, lonely workers, no towers or tourists: Architecture after coronavirus. *The Guardian*, <<https://www.theguardian.com/artanddesign/2020/apr/13/smart-lifts-lonely-workers-no-towers-architecture-after-COVID-19-coronavirus>> (Accessed 18.04.2021).
- White, E. T.** (1999). *Path, Portal, Place: Appreciating Public Space In Urban Environments*, Architectural Media, United States.
- Wycherley R.E.** (1991). *Antik Çağda Kentler Nasıl Kuruldu? Arkeoloji ve Sanat Yayınları*, İstanbul.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S.** (2004). *Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yong, E.** (2020); *Why the Coronavirus is so Confusing*, Atlantic.
- Url-1** <<https://covid19.who.int/>>, Erişim Tarihi 21.03.2021.
- Url-2** <<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/situation-reports>> , Erişim Tarihi 21.03.2021.
- Url-3** <<https://covid19.who.int/region/euro/country/tr>>, Erişim Tarihi 16.05.2021.
- Url-4** <<https://www.turkiyestopscovid.com/>>, Erişim Tarihi 21.03.2021.
- Url-5** <<https://covid19.who.int/>>, Erişim Tarihi 11.04.2021.
- Url-6** <<https://www.studio Roosegaarde.net/project/urban-sun>>, Erişim Tarihi 12.04.2021.

- Url-7**<<https://www.unation.com/stuff-to-do/local-tampa-restaurants/Madison-Skipper>>, Erişim Tarihi 16.04.2021.
- Url-8** <<https://www.kittelson.com/ideas/adapting-public-spaces-during-COVID-19-3-examples-of-tactical-urbanism-projects/>>, Erişim Tarihi 16.04.2021.
- Url-9**<<http://www.iaacblog.com/life/valldaura-labs-wins-eu-project-temporary-urban-elements-adapting-public-spaces-COVID-19/>>Erişim Tarihi 17.04.2021.
- (Url-10)**<https://www.dezeen.com/2020/05/12/caret-studio-social-distancingstodistante-installation-vicchio/?li_source=LI&li_medium=bottom_block_1>, Erişim Tarihi 16.05.2021.
- Url-11** <<https://www.dezeen.com/2021/01/19/la-concordia-amphitheatre-colab-19-bogota-architecture/>>, Erişim Tarihi 16.04.2021.
- Url-12**<<https://www.pps.org/article/the-recovery-will-happen-in-public-space>>,Erişim Tarihi 16.05.2021.
- Url-13**<<https://sehirharitasi.ibb.gov.tr/>>, Erişim Tarihi 16.04.2021.
- Url-14**< <https://www.oecd.org/about/>>, Erişim Tarihi 08.02.2021.
- Url-15**<<https://www.slideshare.net/halit226/eski-fotoraf-ve-kartpostallar-presentation>>, Erişim Tarihi 16.05.2021.
- Url-16**<<https://www.bakirkoy.bel.tr/bakirkoy/ilcemiz/tarihce.html>>, (Erişim Tarihi 16.05.2021.
- Url-17**<<http://www.gazetekadikoy.com.tr/yasam/kartpostallar-la-kadikoyun-150-yillik-gecmisi-h14729.html>>, Erişim Tarihi 16.05.2021.
- Url-18**<<http://www.bagdatcadde.com/2019/04/osmanlidan-gunumuze-bagdat-caddesi/>>,Erişim Tarihi 16.05.2021.

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad

:Emine Özlem ÖZBİLEN

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2017, Namık Kemal Üniversitesi, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü.

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

- 2018-2019 Apex House Project/London
- 2019-2020 Central Bank of Iraq Headquarters Project/ Iraq
- 2020-2021 Bandaranaike International Airport / Sri Lanka